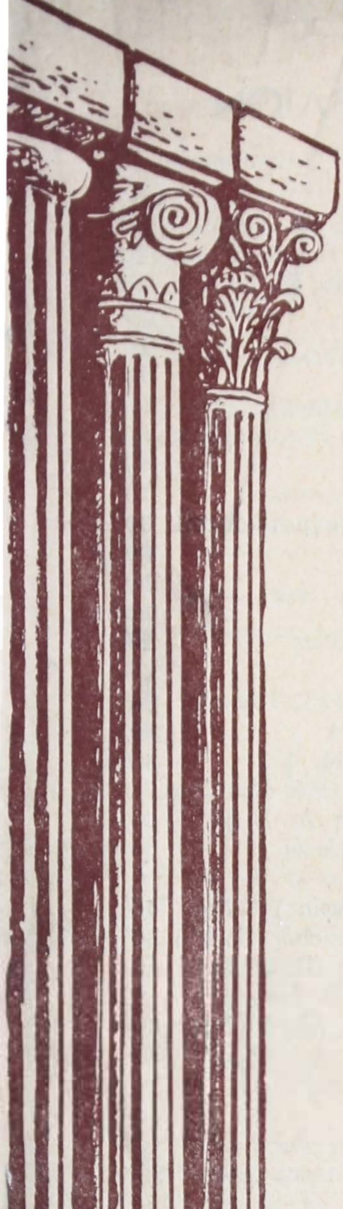

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ 11ον ΤΕΥΧΟΣ 45ον

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1966

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	20
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς δεμ.	90
»	Ἡ Κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ »	90
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
⁂	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	10
J. Krishnamurti	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τομ. 1931-1933 ἕκ.	30
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1934	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	30
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἄδ. 60 δεμ.	75
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ Α - Β ἕκ.	60
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	40
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 20δ.	30
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 30 δεμ.	50
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία (Β΄ ἔκδοση ἀναθεωρημένη) ἄδ. 40 δεμ.	60
»	Ὁ Ἰησοῦς	30
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
»	Περικλέους Ἐπιτάφιος-Διακήρυξη ΟΗΕ	10
Ἰφιγ. Φρόγκου	Τὸ συναίσθημα μειονεκτικότητος φύλου	20

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1956, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65 χαρτοδεμένοι ἕκαστος δραχ. 50.

Ὅταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὰ ἀπὸ δραχ. 50 καὶ ἄνω ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10.

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, εἰς τὴν διεύθυνσιν: Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας (122), ἀναγράφοντες ὄπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων ποὺ θέλετε. Θὰ τὰ λάβετε εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀποστολέως τῆς ἐπιταγῆς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 11ον ✶ Μάϊος - Ἰούνιος 1966 ✶ ΤΕΥΧΟΣ 45

Ἡ θεὰ τῆς Ἀλήθειας

Τὴν ἀλήθεια ζητοῦμε, τὴν ἀλήθεια, ὅλη καὶ μόνη τὴν ἀλήθεια!
Ἀλλ' ὅμως τρέμομε νὰ τὴν πλησιάσωμε μέσα στὴν καρδιά μας.
Γιὰ τὴν ἀλήθεια —διαλαλοῦμε—δίνομε τὸ πᾶν
καὶ τὴν ζητοῦμε σὲ ὅλα τὰ μέρη—π λ ὴ ν τοῦ ἑαυτοῦ μας!

Θὰ τὴν διαστρέψωμε μὲ κάθε ἐπιτηδειότητα
καὶ μὲ προσποιήσεις—ἴσια γιὰ νὰ μὴν τὴν ἰδοῦμε κατάματα.
Καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια θὰ πράξωμε τὸ πᾶν—πλὴν νὰ τὴν ξεσκεπάσωμε!

Στοὺς βωμούς της θὰ θυσιάσωμε, μὲ ἐνδιαφέρον,
θὰ τὴν λατρεύσωμε καὶ θ' ἀποδώσωμε τιμάς,
μὰ θὰ δειλιάσωμε τὸν πέπλο της μιὰ στιγμὴ νὰ ὑψώσωμε!

Γιατί νὰ μᾶς κυριεύη ἕνας τέτοιος τρόμος;
Μὴ μᾶς σωριάση χάμω; Μὴ δὲν ἀνθέξωμε τὴν καυτερή της δόξα;
Καὶ προτιμοῦμε τὴν ἀνόητη τυφλότητα;
Ἀντὶ νὰ τῆς ἀνοίξωμε τέλεια μάτια καὶ καρδιά;

Fanny Feigenbaum

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Theosophie in Israel

Ἔτσι θέλει ὁ Θεός...

Τοῦ **ΑΝΔΡΕΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ**
Ὁμιλία στὴν «Ἑβδομάδα Διεθνοῦς Κατανοήσεως»
(Ροταριανὸς Ὅμιλος, 15 Μαρτ. 1966)

Ἦταν φθινόπωρο πρὸς χειμῶνα τοῦ 1943. Βρισκόμουν στὴν Πάτρα καὶ περπατοῦσα πρὸς τὰ δυτικά της ὅρια, ἐκεῖ ποὺ τελειώνει ἡ πόλη καὶ ἀρχίζουν τὰ περιβόλια. Πήγαινα τακτικὰ ἐκεῖ ἀναζητώντας εἴδη διατροφῆς, ποὺ τόσο σπάνιζαν στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς μέσα στὴν πόλη.

Σὲ μιὰ στιγμὴ βλέπω ἀπὸ μακρυὰ πολὺ κόσμο συγκεντρωμένο, ποὺ μαζικὰ πλησίαζε πρὸς τὸ μέρος ποὺ βρισκόμουν. Δὲν ἄργησα νὰ ξεκαθαρίσω τί συμβαίνει, γιατὶ στὴν πρωτοπορεία διέκρινα παπάδες μὲ τὰ λειτουργικά τους ἄμφια καὶ ἱερὰ λάβαρα, εἰκόνες, ἑξαπτέρυγα καὶ ἕνα σταυρὸ ποὺ προηγεῖτο ὅλης τῆς πομπῆς. Ἦταν μιὰ λιτανεία. Στάθηκα καὶ περίμενα νὰ πλησιάση. Σιγὰ - σιγὰ συγκεντρώθηκε καὶ ἄλλος κόσμος κοντά μου, περιμένοντας κι' αὐτὸς τὸ πέρασμα τῆς λιτανείας.

Ἐκεῖ κάπου κοντὰ βρισκόταν μιὰ στρατοπέδευση Ἰταλῶν καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς βγῆκαν ἔξω γιὰ νὰ ἴδοῦν τὸ θέαμα.

Μάθαμε πὼς ἡ λιτανεία γινόταν γιατὶ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἡ ἀνομβρία εἶχε ξεράνει τὴ γῆ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ δώση καρπό, ποὺ τόσο εἶχε ἀνάγκη ὁ τόπος.

Πιστεύοντες καὶ μὴ πιστεύοντες στὶς λιτανεῖες, ὅλοι κάμαμε τὸ σταυρό μας καὶ ἑνώσαμε τὶς παρακλήσεις μας μαζὶ μὲ τοὺς παπάδες στὸ Θεὸ γιὰ νὰ βρέξη. Σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις δὲν ὑπάρχει θέμα πεποιθήσεων.

Ἕνας Ἰταλὸς λοχίας, ποὺ βρισκόταν κοντά μου καὶ παρακολουθοῦσε κι' αὐτὸς τὴ λιτανεία, μὲ ρώτησε μὲ λίγα σπασμένα Γαλλικὰ ἀνακατωμένα μὲ Ἰταλικὰ τί συμβαίνει.

Τοῦ ἐξήγησα καὶ ἐγὼ μὲ λίγα σπασμένα Ἰταλικά, ἀνακατεμένα μὲ Γαλλικά, πὼς γινόταν λιτανεία μὲ ἐπίκληση στὸ Θεὸ γιὰ νὰ βρέξη. Στὴν Ἰταλία δὲν εἶναι σπάνιες οἱ λιτανεῖες καὶ ἔτσι ὁ Ἰταλὸς λοχίας ἐμπῆκε ἀμέσως στὸ νόημα καὶ μὲ σεβασμὸ κι' αὐτὸς παρακολουθοῦσε τὸ πέρασμα τῆς λιτανείας.

Σὰν ἔφυγε ἡ πομπὴ καὶ ἀπομακρύνθηκε ὁ κόσμος, ἔμεινα γιὰ λίγο κοντὰ μὲ τὸν Ἰταλὸ λοχία, ποὺ εἶχε διάθεση γιὰ κουβέντα. Ὅλο κάτι ἤθελε νὰ μοῦ πῆ. Μὲ ρώταγε ἂν πῆγα στὸν πόλεμο, ἂν ἔχω οἰκογένεια, τί δουλειὰ κάνω καὶ διάφορα ἄλλα θέματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἐγὼ τοῦ ἀπαντοῦσα. Μὰ σὰν ἔβλεπα πὼς δὲν εἶχε διάθεση νὰ μ' ἀφήση, γιὰ νὰ βρῶ καὶ ἐγὼ θέμα συζητήσεως, τοῦ εἶπα μεταξὺ σοβαροῦ καὶ ἀστείου:

—Ἀφοῦ ἡ ἀνομβρία πλήττει ἐμᾶς ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ σᾶς ποὺ βρίσκεσθε στὸν τόπο μας, δὲν κάνετε καὶ σεῖς καμμιὰ λιτανεία μὲ τὸν καθολικὸ τρόπο, μήπως ὁ Θεὸς συγκινηθῆ περισσότερο, μὲ τὸ νὰ τὸν παρακαλοῦν κατὰ δύο δόγματα καὶ ἀποφασίσει νὰ μᾶς στείλη τὴ ζωογόνο βροχή, ποὺ τόσο ἔχουμε ὅλοι μας ἀνάγκη;

Καὶ ὁ Ἰταλός, χωρὶς νὰ διστάση καθόλου καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ πειραχθῆ ἀπὸ τὰ λόγια μου, ποὺ εἶχαν ἀρκετὴ δόση πικρῆς εἰρωνείας γιὰ τὸν Ἰταλικὸ στρατὸ κατοχῆς, μοῦ ἀπάντησε καὶ αὐτὸς μεταξὺ σοβαροῦ καὶ ἀστείου, ἀλλὰ ἐντελῶς κατηγορηματικά:

—Δὲν βρίσκω, μοῦ λέει, σκόπιμο νὰ κάνουμεκαὶ ἐμεῖς οἱ Ἰταλοὶ λιτανεία γιὰ τὴν βροχή, γιατὶ ἂν αὐτὸ γινόταν, σίγουρα θὰ ἐρεθιζόταν ὁ Θεὸς καὶ ἀντὶ νὰ μᾶς λυπηθῆ καὶ νὰ μᾶς στείλη τὴν τόσο ποθητὴ βροχή, θὰ μᾶς τιμωροῦσε μὲ περισσότερη ἀνομβρία καὶ ἴσως καὶ μὲ ἄλλα σκληρότερα μέσα.

Ἐγὼ ἔκαμα πὼς δὲν κατάλαβα τὴν ἀπάντηση καὶ ζήτησα ἐξηγήσεις.

—Τὸ πρᾶγμα εἶναι καθαρό, μοῦ λέγει. Ἂν ἐμεῖς οἱ Ἰταλοὶ στὴν Ἑλλάδα, σὰν στρατὸς κατοχῆς, ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ βρέξη, τότε εἶναι βέβαιο πὼς ὁ Θεὸς θὰ μᾶς πῆ: Τί γυρεύετε σεῖς στὴν Ἑλλάδα καὶ μοῦ ζητᾶτε νὰ σᾶς στείλω βροχή; Πηγαίνετε στὸν τόπο σας, κοιτᾶχτε τὶς δουλειές σας, τὰ κτήματά σας, τὶς οἰκογένειές σας καὶ ἀφῆστε τοὺς Ἕλληνες ἥσυχους νὰ κάμουν κι' αὐτοὶ τὶς δικές τους δουλειές.

Μοῦ φάνηκε τόσο χονδροειδῶς εἰλικρινὴς ἡ ἐξήγηση τοῦ Ἰταλοῦ λοχία ποὺ δὲν τόλμησα νὰ συνεχίσω τὴν συζήτηση, ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἄνοιξα, ἀπὸ φόβο μήπως αὐτὸς ἦταν κανένας φασίστας καὶ ἤθελε νὰ ψαρέψη σὲ λόγια καὶ φρονήματα καὶ βρῶ τὸν μπελᾶ μου. Στοὺς πονηροὺς χρόνους τῆς κατοχῆς φοβόταν κανεὶς καὶ τὴν ἴδια τὴ σκιά του.

Αὐτὸς ὅμως συνέχισε. Ἐγώ, μοῦ λέγει, εἶμαι καθηγητὴς τῶν λατινικῶν σὲ Ἰταλικὸ Γυμνάσιο. Ἔχω τὴν οἰκογένειά μου καὶ μόνη μου σκέψη εἶναι πῶς θὰ μπορέσω νὰ ξαναπάω στὸν τόπο μου, νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ φροντίσω γιὰ τὰ παιδιά μου, ποὺ εἶναι ἀκόμα μικρὰ καὶ ἔχουν τὴν ἀνάγκη μου. Τί δουλειὰ ἔχω, λοιπόν, ἐγὼ στὸν τόπο σας: Καὶ πῶς δικαιολογούμεθα ἐμεῖς οἱ Ἰταλοὶ στὴν Ἑλλάδα νὰ ἀνακατευόμαστε στὰ δικά σας;

Παρ' ὅλο ποὺ ἡ ἐξήγηση αὐτὴ φαινόταν αὐθόρμητη καὶ εἰλικρινής, ἐγὼ δὲν θέλησα νὰ συνεχίσω τὴ συζήτηση. Χαιρέτησα τὸν Ἰταλὸ λοχία καὶ ἔφυγα.

Γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ κατόπιν ἐτύχαινε νὰ συναντῶμαι μὲ τὸν λοχία αὐτὸ στὸ δρόμο μου, πηγαίνοντας στὰ περιβόλια γιὰ τρόφιμα καὶ πάντα αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ βρῆ τρόπο νὰ μὲ χαιρετήση καὶ νὰ ἀνταλλάξουμε μαζὶ μερικὰ λόγια. Θέμα του ἦταν πάντα ἡ καθημερινὴ ζωή, μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ζωηρῆς νοσταλγίας γιὰ τὸν τόπο του, γιὰ τοὺς δικούς του.

Ὁμολογῶ πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σιγὰ-σιγὰ μοῦ ἔγινε συμπαθητικός, γιατὶ οἱ κουβέντες του ἔδειχναν ἀνθρωπιὰ καὶ γιατὶ στὸ πρόσωπό μου ζητοῦσε ἕνα ἄλλο ἄνθρωπο φίλο, ποὺ νὰ κατανοήση τὰ προβλήματά του. Προσπαθοῦσε νὰ μὲ κάμη νὰ καταλάβω πὼς ἡ θέση του ἦταν πιὸ δυσάρεστη ἀπὸ τὴ δική μου καὶ πὼς στὸν πόλεμο, ποὺ τὸν ἔφερε στρατιώτη στὴν Ἑλλάδα, δὲν εὕρισκε καμμιὰ δικαιολογία.

Εἶπα πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μοῦ ἔγινε συμπαθητικός, ἀλλὰ τὸ δηλητήριο τοῦ πολέμου δὲν ἄφηνε τὴν καρδιά μου ν' ἀνοιχτῆ σ' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ δώσω ἐλεύθερα τὸ φιλικὸ χέρι ποὺ ζητοῦσε.

Στὸ μεταξὺ ἔγινε ἡ συνθηκολόγηση τῆς Ἰταλίας μὲ τοὺς συμμάχους καὶ ὅλοι οἱ Ἰταλοὶ στρατιωτικοὶ ποὺ βρέθηκαν στὴν Ἑλλάδα κρατήθηκαν αἰχμάλωτοι. Ἔτσι ἔχασα κι' ἐγὼ τὸν Ἰταλὸ φίλο.

Πέρασε λίγος καιρὸς ἀπὸ τότε, ὁπόταν κάποτε, στὸ δρόμο μου συναντήθηκα μὲ μιὰ φάλαγγα αἰχμαλώτων ποὺ ὁδηγοῦντο ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Μέσα σ' αὐτοὺς ξεχώρισα καὶ τὸ φίλο μου λοχία. Λυπήθηκα πάρα πολὺ ποὺ τὸν εἶδα στὴν κατάσταση ποὺ βρισκόταν. Τὸν χαιρέτησα μὲ συμπάθεια, τὸν πλησίασα ὅσο μποροῦσα, τοῦ ἔδωσα μερικὰ τσιγάρα καὶ τὸν ἄφησα νὰ ἀκολουθήση τὴ φάλαγγα, εὐχόμενος σ' αὐτὸν καλὴ τύχη.

Κι' ἐκεῖνος φεύγοντας μοῦ λέγει:

—Θυμᾶστε τὴ λιτανεία; Θυμᾶστε τὰ ὅσα λέγαμε; Νά, τώρα ἀκολουθοῦμε τὴν πορεία τῆς τιμωρίας μας.

Καὶ τὰ μάτια του βούρκωσαν ἀπὸ τὴν λύπη.

Ὅταν τὸν πρωτογνώρισα, μοῦ φάνηκε ἄνθρωπος μέτριου ἀναστήματος, ποὺ μέσα στὴ φρεσκοσιδερωμένη πάντα στολή του, φάνταζε σὰν καλοδεμένος καὶ συμπαθητικὸς ἄντρας. Τώρα ποὺ τὸν ἔβλεπα νὰ ἀκολουθῆ τὴ φάλαγγα τῶν αἰχμαλώτων, μοῦ φαινόταν κοντὸς καὶ ζαρωμένος, χωρὶς καμμιὰ προσωπικότητα καὶ σὰν κάποιο ἀδιαχώριστο μέρος μιᾶς πανάθλιας ἀνθρώπινης μάζας.

Ἀπομακρύνθηκε καὶ ἔμεινα μὲ σφιγμένη τὴν καρδιὰ ἀπὸ τὸ θέαμα τοῦ καταντήματος τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν αὐτὸς πέση στὴν ἐξουσία ἄλλου ἀνθρώπου, ποὺ δὲν δίνει λογαριασμὸ τῶν πράξεών του καὶ ποὺ δὲν σκέπτεται πὼς κι' αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος σὰν τὸν τυραννούμενο.

Δὲν ἔμαθα τὸ ὄνομά του. Ὅταν τὸν πρωτοσυνάντησα ἦταν ἕνας λοχίας τοῦ στρατοῦ κατοχῆς. Αὐτὸ τὸ εὕρισκα ἀρκετὸ στὴ γνωριμία μας, κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες

πού ἔγινε. Ὅταν ἔφευγε χανόταν στὴν ἄμορφη ἀνθρώπινη μᾶζα τῶν αἰχμαλώτων.

***

Ἀπὸ τότε πέρασαν 18 χρόνια. Ὁ πόλεμος ξεχάστηκε, οἱ πληγὲς στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων ἐπουλώθηκαν καὶ ἡ ζωὴ ξαναβρῆκε πλέον τὴν εἰρηνική της πορεία.

Ἤμουν τουριστικὸ ταξεῖδι στὴν Ἰταλία. Βρισκόμουν στὴ Νάπολη καὶ χαιρόμουν τὴν ἀπόλαυση νὰ εἶμαι ἐπισκέπτης σὲ ἕνα ὡραῖο ξένο τόπο. Γύριζα στοὺς δρόμους, καθόμουν στὰ καφενεῖα, ἐπισκεπτόμουν τὰ ἀξιοθέατα, ἀνακατευόμουν μὲ ἄλλους ξένους τουρίστες καὶ ντόπιους Ἰταλούς.

Στὴν ἐπιθυμία μου νὰ ἀπολαύσω μὲ κάθε τρόπο τὴ ζωὴ τῆς πόλεως, ἐμπῆκα σὲ ἕνα τράμ, ἔτσι γιὰ νὰ πάω, ὅπου νᾶναι. Χωρὶς σκοπό. Μόνο γιὰ νὰ περιπλανηθῶ μαζί μὲ τοὺς Ἰταλοὺς ποὺ κυκλοφοροῦσαν γιὰ τὶς δουλειές τους.

Στὸ μεταξὺ πιάνει μιὰ βροχή. Μιὰ φθινοπωρινὴ μπόρα. Ἤμουν καθισμένος στὴ θέσι μου καὶ ἀπελάμβανα τὸ θέαμα τῆς διαδρομῆς ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ τράμ. Καὶ αὐτὴ ἡ βροχὴ ἦταν ἕνα διασκεδαστικὸ ἐπεισόδιο στὸ τουριστικὸ ταξεῖδι. Προσπαθοῦσα ν' ἀκούσω τοὺς ἄλλους Ἰταλοὺς καὶ ξένους τί ἔλεγαν καὶ τί τοὺς ἐνδιέφερε. Ἡ ἀνάμειξη μὲ τὸν κόσμο εἶναι μιὰ χαρὰ γιὰ τὸν τουρίστα.

Ἀπέναντί μου καθόταν ἕνας Ἰταλός, ποὺ μοῦ φαινόταν σὰν νὰ τὸν γνώριζα. Τὸν κοίταξα, τὸν ξανακοίταξα καὶ ὅλο κάτι σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε ἡ φυσιογνωμία του. Τὸ μυαλό μου ὅμως δὲν ἔφερνε τίποτε γιὰ νὰ θυμηθῶ, νὰ ἀναγνωρίσω. Σκέφτηκα πὼς σὲ κάποιο γνωστό μου θὰ ἔμοιαζε καὶ ἔτσι θὰ ξεγελιώμουν πὼς τὸν γνώριζα.

Τὸ ἴδιο ὅμως παρατηροῦσα πὼς ἔκανε κι' ὁ ἀντικρυνός μου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἀπεφάσιζε νὰ δώση γνωριμία. Νὰ ρωτήση, ἔστω, μήπως γνωριζόμαστε.

Περνοῦσε ἔτσι ὁ καιρὸς ἀναποφάσιστα καὶ τὸ τρὰμ πλησίαζε στὸ τέρμα του, ὥσπου μὲ τὸν διπλανό μου, ποὺ συνταξείδευα μαζὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μιλήσαμε Ἑλληνικά.

Τότε ὁ ἀντικρυνός μου, χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία πλέον, χωρὶς κανένα δισταγμό, σηκώνεται ἀπὸ τὴ θέση του, ἔρχεται κατ' ἐπάνω μου, μοῦ πιάνει θερμὰ τὸ χέρι καὶ μοῦ λέγει:

—Βλέπετε, τώρα βρέχει στὴ Νάπολη, χωρὶς τὴ βοήθεια λιτανείας καὶ σεῖς βρίσκεστε ἐδῶ στὸν τόπο μας σὰν φίλος ἐπισκέπτης. ΕΤΣΙ ΘΕΛΕΙ Ο ΘΕΟΣ.

Ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, τὰ λίγα ἀλλὰ μὲ τόση σημασία, κατάλαβα ἀμέσως πὼς ὁ ἀντικρυνός μου ἦταν ὁ ἄλλοτε Ἰταλὸς λοχίας. Λυπήθηκα μόνον γιατὶ ὅταν ἀναγνωριστήκαμε ἦταν πιὰ ἡ στιγμὴ νὰ χωριστοῦμε.

Προσπάθησα νὰ τὸν κρατήσω γιὰ λίγο. Νὰ θυμηθοῦμε τὰ παληά. Νὰ μιλήσουμε πιὰ σὰν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι. Σὰν ἀδέσμευτοι φίλοι... Νὰ ποῦμε καθένας τὰ δικά του τῆς εἰρηνικῆς μας ζωῆς...

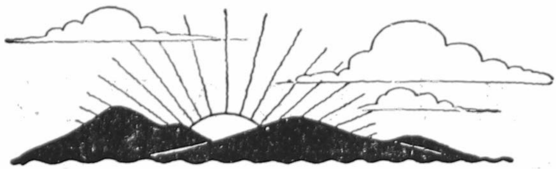
Αὐτὸς ὅμως ἐπέμεινε πὼς ἦταν βιαστικὸς καὶ ἔπρεπε νὰ φύγῃ.

Χαιρετηθήκαμε φιλικά, θερμὰ σὰν παλαιοὶ φίλοι εἰλικρινεῖς καὶ χωριστήκαμε. Χωριστήκαμε χωρὶς πάλι νὰ μάθῃ ὁ ἕνας τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλου.

Δὲν πίστεψα στὸ λόγο τοῦ τόσο βιαστικοῦ χωρισμοῦ. Κάτι ἄλλο θὰ τὸν ἔκανε νὰ διακόψῃ τόσο γρήγορα τὴν ἀπροσδόκητη συνάντησή μας. Ἴσως ἀπὸ ἀνάμνηση πλέγματος ἐνοχῆς γιὰ λογαριασμὸ ἐκείνων ποὺ τὸν ἔστειλαν στρατιώτη στὴν Ἑλλάδα. Ἴσως ἀπὸ φόβο μήπως ἐγὼ στρέψω δυσάρεστα γι᾽ αὐτὸν τὴ συνάντησή μας. Ἴσως γιὰ νὰ κρατήσῃ ἀπείραχτη ἀπὸ ἄσκοπες συζητήσεις τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἀναγνωρίσεώς μας. Ἴσως γιὰ νὰ μείνῃ ἀνόθευτη ἀπὸ τυχὸν ξένα περιστατικὰ ἡ διαπίστωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἴσως γιὰ νὰ μείνῃ ἀνώνυμος φίλος καὶ κάτω ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν ἀνωνυμία νὰ καλυφθῇ μιὰ εὐρύτερη φιλία ἀνθρωπιᾶς. Ἴσως γιὰ ἄλλο λόγο. Ἴσως γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους μαζί.

Καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω ἂν καλὰ ἢ κακὰ χωριστήκαμε ἔτσι. Μὰ ποτὲ δὲν ξεχνῶ αὐτὴ τὴν ἀνώνυμη γνωριμία, τὴν ἀνώνυμη ἀναγνώριση καὶ τὸν χωρισμό. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ μοῦ ἔρχεται κάτι ἀπ᾽ αὐτὰ στὴ μνήμη μου, σκέπτομαι τὸ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ καὶ ἐλεεινολογῶ τὸν ἄνθρωπο ὅταν ἐπιχειρῇ νὰ τὸ ἀντιστρατευθῇ.

Ὁ ἄνεμος σφυρίζει...

Πόσους δρόμους ὁ ἄνθρωπος χρωστᾶ νὰ διασχίση
προτοῦ τὸν τίτλο τοῦ ἀνθρώπου νὰ κερδίση;
Πόσα πέλαγη τὸ ἄσπρο περιστέρι νὰ πετάξη
πρέπει, προτοῦ στὴν ἥσυχη ἀμμουδιὰ ν᾽ ἀράξη;
Πόσες φορὲς πρέπει τοῦ κανονιοῦ ἡ ὀβίδα
νὰ χτυπήση, πρὶν λήξη τοῦ πολέμου ἡ καταιγίδα;

Ὁ ἄνεμος, φίλε μου, τὴν ἀπάντησι σφυρίζει,
ὁ ἄνεμος τὴν ἀπάντησι σφυρίζει!

Πόσα χρόνια μπορεῖ νὰ ζήση ἕνα βουνὸ
προτοῦ βουλιάξη μέσα στὸν ὠκεανό;
Πόσο θὰ ζήσουν κάποιοι λαοὶ στὴν καταφρόνια,
χωρὶς ἐλευθερία; Πόσα χρόνια;
Πόσον καιρὸ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ στρέφη
τὸ βλέμμα του ἀπὸ τῶν συνάνθρωπων τὰ μαῦρα νέφη;

Ὁ ἄνεμος, φίλε μου, τὴν ἀπάντησι σφυρίζει,
ὁ ἄνεμος τὴν ἀπάντησι σφυρίζει!

Πόσες φορὲς πρέπει τὰ μάτια νὰ ὑψώση
πρὶν μιὰ κουκίδα τ᾽ οὐρανοῦ ἀνταμώση;
Πόσες φορὲς πρέπει στὸν κόσμο νὰ γυρίση,
ὥστε τὸ ξένο κλάμα νὰ τὸν δονήση;
Πόσους θανάτους πρέπει νὰ γνωρίση,
τὴν ὀφειλὴ στὸ πεπρωμένο νὰ μετρήση;

Ὁ ἄνεμος, φίλε μου, τὴν ἀπάντησι σφυρίζει,
ὁ ἄνεμος τὴν ἀπάντησι σφυρίζει!

(Λαϊκὸ τραγούδι Ν. Ζηλανδίας)

ΑΤΛΑΝΤΙΣ

Ἕνας Ἀμερικανὸς καὶ ἕνας Πολωνὸς διατυπώνουν νέες ὑποθέσεις

ΣΤΟ περιοδικὸ «Ὠκεανός», ποὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Ὠκεανογραφικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Μασαχουσέτης, δημοσιεύεται ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. Τζαίημς Μένβορ περὶ Ἀτλαντίδος.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ μυθικὴ νῆσος ἔχει σχέσιν μὲ τὸν Μινωϊκὸ πολιτισμὸ τῆς Κρήτης καὶ κατεστράφη συνεπείᾳ τῆς αὐτῆς ἐκρήξεως ἡφαιστείου, ἡ ὁποία κατέστρεψε καὶ τὴν Κνωσσὸ καὶ τὸν λαβύρινθό της, δηλ. τοῦ ἡφαιστείου τῆς Σαντορίνης —ἄποψιν, τὴν ὁποίαν ἔχει διατυπώσει ὁ Ἕλλην καθηγητὴς κ. Μαρινᾶτος.

Ὁ κ. Μένβορ γράφει, ὅτι τὰ ἀνακαλυπτόμενα τεκμήρια τείνουν νὰ συσχετίσουν ὁλοένα καὶ περισσότερο τὴν Ἀτλαντίδα μὲ τὸν μινωικὸ Πολιτισμό.

Στὰ ὕδατα τῆς Σαντορίνης —συνεχίζει— ἐνετοπίσθησαν ὑπὸ τὸ ὕδωρ τρεῖς πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ἀναμένεται δε ἡ ἀνασκαφή των.

Ὁ κ. Μένβορ πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Ἑλλάδα τὸν Αὔγουστο, γιὰ νὰ διενεργήση σεισμολογικὲς ἔρευνες καὶ ἐλπίζει ὅτι μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν θὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀνασκαφὴ τῶν πόλεων αὐτῶν, οἱ ὁποῖες εὑρίσκονται εἰς βάθος 20 μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης.

Ὁ αὐτὸς ἐπιστήμων γράφει περαιτέρω, ὅτι ἐπείσθη ὅτι ἡ μυθικὴ Ἀτλαντὶς ἔχει στὴν πραγματικότητα σχέση μὲ τὸν μινωικὸ πολιτισμό.

Ὁ κ. Μένβορ, συνεχίζοντας λέγει, ὅτι αἱ νέαι μέθοδοι χρονολογήσεως τῶν ραδιενεργῶν δοκιμῶν καταδεικνύουν ὅτι ἡ ἔκρηξις ἐσημειώθη τὸ 1404 π.Χ. μὲ διαφορὰν σφάλματος (σὺν ἢ πλὴν) 100 ἐτῶν.

Περαιτέρω, γράφει ὅτι οἱ ἀρχαιολόγοι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπίστευαν ὅτι ὁ μινωικὸς πολιτισμός, ποὺ ἐκυριάρχει στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο 1.500 ἔτη πρὸ τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς, κατέρρευσεν αἰφνιδίως καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἀνάκτορα στὴν Κρήτη κατεστράφησαν ταυτοχρόνως. Ὡρισμένοι ἀρχαιολόγοι ἐπίστευαν ὅτι τὸ τέλος αὐτὸ ἐπῆλθε συνεπείᾳ ἐπιδρομῶν ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἢ σεισμῶν, ὁ κ. Μένβορ ὅμως ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἔκρηξις τοῦ ἡφαιστείου τῆς νήσου Θήρας προεκάλεσε τὴν καταστροφή.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων λέγει, ὅτι ἔρχονται καθημερινῶς εἰς φῶς τεκμήρια, καθὼς συνεχίζονται αἱ ὑποβρύχιαι ἀνασκαφαὶ πέριξ τῆς Σαντορίνης, ὅπου εὑρέθησαν στρώματα τέφρας πάχους 30 μέτρων.

Ὁ κ. Μένβορ παρατηρεῖ ὅτι αἱ μελέται περὶ μινωικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ ἐγένοντο κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐμπειρογνωμόνων καταδεικνύουν ὅτι ὁ μινωικὸς πολιτισμὸς συνδέεται μὲ τον πολιτισμὸ τῶν Φοινίκων ἢ τῶν Φιλισταίων τῆς Βίβλου.

★

Ἐξ ἄλλου, ὁ Πολωνὸς καθηγητὴς κ. Λούντβιχ Ζάιντλερ, σὲ ἕτοιμο πρὸς ἔκδοσιν βιβλίο του μὲ τὸν τί-

τλο «Ἡ Ἀτλαντίς», ὑποστηρίζει τὴν ἄποψι, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς θρυλικῆς νήσου ἦταν ἀποτέλεσμα συγκρούσεως τῆς Γῆς μὲ κάποιο κοσμικὸ σῶμα, πρὶν ἀπὸ 12.000 χρόνια περίπου.

Ἡ νέα αὐτὴ ὑπόθεσις συνδέεται μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος, ποὺ ἐσημειώθη ἐκείνη τὴν ἐποχὴ καὶ θεωρεῖται αἰνιγματική.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὁμόφωνη γνώμη τῶν γεωφυσικῶν, ἡ μεταβολὴ τοῦ κλίματος στὴ Γῆ, στὸ Βόρειο τοὐλάχιστον ἡμισφαίριό της, ἐπῆλθε πρὶν ἀπὸ 12.000 περίπου χρόνια, ὅταν ἀπὸ κάποια ἄγνωστη αἰτία ἐσημειώθηκε μιὰ γρήγορη θέρμανση. Συνέπεια αὐτοῦ τοῦ φαινομένου ἦταν ἡ ἀποκαλούμενη «ὑποχώρηση τῶν παγετώνων», οἱ ὁποῖοι ἐκάλυπταν ἕως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ σημερινοῦ Καναδᾶ μαζὶ μὲ τὸ βόρειο τμῆμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (ἐκτὸς τῆς Ἀλάσκας), καθὼς καὶ τὴ Βόρεια Εὐρώπη, ἕως τὰ Καρπάθια καὶ τὰ Οὐράλια.

Οἱ γεωλογικὲς ἔρευνες ἀποκάλυψαν ὅτι πρὶν ἀπὸ δέκα καὶ περισσότερα ἑκατομμύρια χρόνια, ὁ Βόρειος Πόλος βρισκόταν στὴν περιοχὴ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ, ἀπ' ὅπου συνέχιζε τὴν πορεία του στὴν Ἀνατολὴ κατὰ μῆκος τῶν βόρειων ἀκτῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ σταματοῦσε πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς Γροιλανδίας. Ἔπειτα, ὅμως, ἄλλαξε τὴν κατεύθυνση τῆς πορείας του καί, περνώντας ἀπὸ τὴ Γροιλανδία, ἀπέκτησε τὴ σημερινὴ θέσι του.

Ὁ καθηγητὴς Λούντβιχ Ζάιντλερ γράφει:

Πολλὲς ὑποθέσεις καταλήγουν στὸ συμπέρασμα ὅτι μεταβολαὶ τοῦ κλίματος τῆς Γῆς ἐπῆλθαν βαθμιαῖα, ἀνάλογα μὲ τὴν συσσώρευσι τῶν αἰτίων, ποὺ τὶς προκαλοῦσαν. Ὅσον ἀφορᾶ τὸ τέλος τοῦ τελευταίου παγετῶνος ἡ ἄποψις αὐτὴ ἔρχεται σὲ φανερὴ ἀντίθεσι μὲ τὸ τεράστιο νεκροταφεῖο τῶν μαμούθ, ποὺ βρέθηκε στὴν βορειοανατολικὴ Σιβηρία. Τὸ νεκροταφεῖο αὐτὸ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ θάνατος τῶν προκατακλυσμιαίων γιγάντων ἐπῆλθε αἰφνιδιαστικά.

Ἡ Σιβηρία ἦταν, ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἀκόμα, ὁ προμηθευτὴς σὲ χαυλιόδοντες μαμοὺθ —ποὺ εἶναι τόσο πολύτιμοι, ὅπως καὶ τὸ ἐλεφαντοκόκκαλο. Τὸ πρῶτο «ἱστορικὸ» μαμοὺθ ἀναφέρεται στὰ τέλη τοῦ 17ου ἢ τὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰῶνος. Διεπιστώθη, ὅμως, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σιβηρίας — οἱ Τουνγκοῦσοι, ἀνεκάλυπταν ἀπὸ παλιὰ ἀκόμα μέσα στὴν αἰώνια ψῦξι, σκελετοὺς κι' ἀκόμα ὁλόκληρα σώματα μαμούθ. Αὐτὰ τὰ ξέχωναν τὰ σκυλιά, ποὺ τραβοῦσαν τὰ ἕλκυθρα, καὶ κάποτε εὕρισκαν μισοφαγωμένα μαμοὺθ ἀπὸ τοὺς λύκους ἢ τὶς ἀρκοῦδες.

Μ' ἄλλα λόγια, ἀνεκαλύφθησαν δεκάδες χιλιάδες μαμούθ, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι θαυμάσια διατηρημένα ἕως τώρα μέσα στὸ φυσικὸ ψυγεῖο — τὴν αἰώνια ψῦξι.

Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν μαρτυρία, γιὰ τὸ ὅτι τὰ μαμοὺθ κλείστηκαν μέσα στὸ «ψυγεῖο» πρὶν ἀκόμα ἀρχίση ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ σώματος, ἡ ὁποία, μέσα στὶς ὁμαλὲς συνθῆκες, ἐπέρχεται ἔπειτα ἀπὸ δέκα - δώδεκα ὧρες.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, μέσα στὰ στομάχια τῶν μαμοὺθ μπορεῖ νὰ ἀνακαλύψη κανεὶς ἀχώνευτα ἀκόμα ὑπολείμματα ἀπὸ τροφές, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ κουκουνάρες καὶ βελονοειδῆ φύλλα ἐλάτων καὶ κωνοφόρων δένδρων — δηλαδὴ ἀπὸ δένδρα, ποὺ μάταια θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ ἀναζητήσουμε σήμερα στὴν Βόρεια Ἀσία, στὶς περιοχὲς τῆς τούντρας.

Συνεπῶς, στὴν ἐποχὴ ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία ζοῦσαν τὰ μαμούθ, τὸ κλῖμα στὴν περιοχὴ αὐτὴ ἦταν θερμὸ καὶ τὰ μαμοὺθ ἐξοντώθηκαν ὄχι ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Ἀλλὰ οὔτε ἐπίσης ἔπεσαν τὰ μαμοὺθ θύματα τῶν ἁρπακτικῶν τετραπόδων ἢ τῶν διπόδων κυνηγῶν, γιατὶ στὰ σώματά τους δὲν ὑπάρχουν τέτοιες βλάβες, ποὺ νὰ εἶχαν προξενηθῆ ὅταν ζοῦσαν ἀκόμα.

Ὅλα ἀποκαλύπτουν, πὼς ὁ θάνατος βρῆκε τὰ μαμοὺθ αἰφνιδιαστικὰ

συνεπεία ἀποτόμου πτώσεως τῆς θερμοκρασίας.

Τὸ αἴνιγμα τῆς καταστροφῆς τῶν μαμοὺθ ἦταν δύσκολο νὰ τὸ λύσουμε, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι τῆς βαθμιαίας μεταβολῆς τοῦ κλίματος στὴ Βορειοανατολικὴ Ἀσία.

Γιατί, ὅμως, δὲν ἔφυγαν, γιὰ νὰ μεταναστεύσουν πιὸ κάτω, πρὸς τὸ νότο, καὶ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὰ κρύα, ποὺ πλησίαζαν ἀπὸ τὸν Βορρᾶ;

Ὅπως φαίνεται, δὲν χωρεῖ καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι δὲν πρόλαβαν νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη γι' αὐτὰ περιοχή. Πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ποὺ ἐπῆλθε, δὲν εἶχε προηγηθῆ κανένα φαινόμενο, τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσε νὰ προειδοποιήση γιὰ τὸν ἐπερχόμενο κίνδυνο. Ἔτσι, ἡ καταστροφὴ κατέλαβε τὰ ζῶα ἐξ ἀπροόπτου, πιθανὸν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς βοσκῆς τους ἢ τοῦ ὕπνου.

Ποιός τὸ ξέρει, ὅμως; μήπως ἕνα μέρος ἀπὸ τα ζῶα αὐτὰ νὰ κατώρθωσε ἀκόμα καὶ νὰ ἀπομακρυνθῆ, σώζοντας τὴ ζωή του;

Ἕνα κοσμικὸ σῶμα τεραστίων διαστάσεων —σύμφωνα μὲ τὸν Μόνκ, ὁ «ἀστεροειδὴς Α», καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Κάμενσκυ ἕνα τμῆμα τοῦ πυρῆνα τοῦ κομήτη Χάλλευ— προσέκρουσε στὴ Γῆ. Ὁ πλανήτης μας συγκλονίσθηκε καὶ μετατοπίσθηκε κατὰ 30 μοῖρες πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐξωτερικῆς δυνάμεως. Καὶ μιὰ ποὺ ἡ κατεύθυνσι τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς Γῆς στὸ Διάστημα παραμένει σὲ σχέσι πρὸς τὸ ἡλιακὸ σύστημα ἀμετάβλητη, οἱ πόλοι βρέθηκαν σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς γήινης ἐπιφάνειας. Βέβαια, μ' αὐτὸ δὲν ἄλλαξε ὁ ἄξονας τῆς Γῆς τὴ θέσι του σὲ σχέσι μὲ τὴν ὑδρόγειο, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ Γῆ μετατοπίσθηκε σὲ σχέσι πρὸς τον ἀκίνητο ἄξονα.

Σὰν ἀποτέλεσμα τῆς μετακινήσεως τῶν πόλων ἐπῆλθε ἀλλαγὴ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους ὅλων τῶν σημείων στὴν ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτου μας, δηλαδὴ γενικὴ μεταβολὴ τοῦ κλίματος. Κι' ὅπως ἀναφέρεται στὸν μῦθο γιὰ τὸν Φαέθωνα, διαταράχθηκε ὅλη ἡ καθιερωμένη στὴ φύση τάξις: Στὶς ἐπίγειες βουνοκορφὲς ἔλιωσαν τὰ χιόνια, ἐκεῖ ὅπου πρὶν κυλοῦσαν οἱ θυελλώδεις ποταμοί, ἄσπριζε τώρα ὁ θώρακας τοῦ πάγου ποὺ τοὺς κάλυψε, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τοῦ μακρινοῦ βορρᾶ, ποὺ ἦσαν τυλιγμένοι στὶς γοῦνες, ἔνοιωθαν ξαφνικὰ μιὰ πρωτοφανῆ ζέστη.

Πρὶν ἀπὸ την καταστροφή, ὁ Ἰσημερινός, στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ὁποίου ἔχει ἡ Γῆ μεγαλύτερη ἀκτῖνα, περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ κατὰ 30 μοῖρες πιὸ νότια ἀπὸ σήμερα. Κι' ἀπὸ ἐδῶ ἀκριβῶς ξεχύθηκε το ὠκεάνειο κῦμα, γιὰ νὰ κατακλύση τὸ κεντρικὸ τμῆμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἐδῶ συναντήθηκε αὐτὸ μὲ τὸ κῦμα ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὶς βόρειες περιοχές, τὸ ὁποῖο ἐπίσης εἶχε ἐξορμήσει, γιὰ νὰ καλύψη τὰ κενὰ στὴ νέα ἔλλειψη ποὺ δημιουργοῦσαν. Ὁ ἁπλὸς ὑπολογισμὸς ἀποδείχνει ὅτι ἡ ἀκτῖνα τῆς Γῆς (ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Γῆς ἕως τὴν ἐπιφάνειά της) στὸν Ἰσημερινὸ ἦταν σχεδὸν κατὰ 5.000 μέτρα μακρύτερη ἀπ' ὅ,τι σὲ πλάτος 30 μοιρῶν. Ἕνα τέτοιο ὕψος τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ ἔχη τὸ πρῶτο ὠκεάνειο κῦμα. Κι' αὐτὸ μποροῦσε νὰ καταποντίση ὄχι μόνο τὴν Ἀτλαντίδα, ἀλλὰ καὶ τὶς χαμηλὲς περιοχὲς τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Αὐτὸ ξεχύθηκε, ὅπως φαίνεται, μέσα ἀπὸ τὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτὰρ στὴ Μεσόγειο Θάλασσα, φθάνοντας, ὅπως ἔγραψε ὁ Πλάτων, στὶς ἀκτὲς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀνακάλυψις, ὅμως, τοῦ νεκροταφείου τῶν μαμοὺθ ὁδηγεῖ στὴν σκέψι, ὅτι αὐτὴ ἡ μεταβολὴ ἐπῆλθε αἰφνιδιαστικά. Καὶ μιὰ ποὺ αὐτὸ συμπίπτει χρονικὰ μὲ τὰ δεδομένα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἀφήγησι τοῦ Πλάτωνα, μποροῦμε νὰ τὸ συνδέσουμε μὲ τὰ γεγονότα, ποὺ ἀπετέλεσαν τὴν αἰτία τῆς καταστροφῆς τῆς Ἀτλαντίδος. Ἡ ἐξήγησις, πάντως, τοῦ ζητήματος, ἂν προκάλεσε τὴν καταστροφὴ ἡ πτῶσις κάποιου οὐρανίου σώματος, εἶναι ὑπόθεσις τοῦ μέλλοντος.

Θεοσοφικὴ ἄποψις τῆς Ζωῆς

1. Ἕνας Θεόσοφος διέπεται ἀπὸ ἔμφυτη πίστι στὴν Ὑπερτάτην Δύναμιν, ἡ ὁποία διευθύνει τὸν ῥοῦν τῆς ἐξελίξεως γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

2. Ἕνας Θεόσοφος εἶναι πεπεισμένος αἰσιόδοξος καὶ ἔχει σταθερὴ πίστι, ὅτι τὸ τελικὸ ἐπίτευγμα ἀνέκφραστης δόξας ἀποτελεῖ ἀπόλυτη βεβαιότητα γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

3. Ἕνας Θεόσοφος εἶναι πάντοτε γαλήνιος, ἱστάμενος ὑπεράνω τῶν ῥήξεων καὶ τῶν καταιγίδων τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς.

4. Ἕνας Θεόσοφος δὲν φοβᾶται τὸν θάνατο. Πιστεύει ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι παρὰ ἕνας παρατεταμένος ὕπνος, μὲ ἀποτέλεσμα ἀνάπαυσι στὸν ἀστρικό, φώτισι στὸν νοητικὸ καὶ ψυχαγωγία στὸν οὐράνιο κόσμο.

5. Ὑ π η ρ ε σ ί α πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα χωρὶς τὴν ἐλάχιστη ἰδέα ἀνταμοιβῆς ἢ ἀναγνωρίσεως, εἶναι τὸ σύνθημά του.

6. Ἀ δ ε λ φ ό τ η ς εἶναι ἡ πίστις του, τὸ ἰδανικὸ μιᾶς ἀδελφότητος τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὴν Πατρότητα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν πλατύτερη δυνατὴ ἀνοχὴ καὶ ἐπιείκεια γιὰ τὴν ἀδυναμία τῶν ἄλλων. Ἀγάπη πρὸς τὰ πάντα, περιλαμβανομένων τῶν ζώων καὶ φυτῶν.

7. Π ρ α γ μ α τ ο π ο ί η σ ι ς τῆς Ἑ ν ό τ η τ ο ς τῆς Ζωῆς εἶναι ὁ στόχος του, τῆς Μιᾶς συνειδήσεως, ἡ ὁποία διαποτίζει τὸ πᾶν καὶ παντοῦ, ἄσχετα μὲ τὴν ὑπόδυσιν διαφόρων σχημάτων καὶ μορφῶν.

Σαμποὺ Νταγιὰλ

Ἀπὸ τὸ Ἰνδικὸ περιοδικὸ The Theosophical Review

ΔΙΑΛΕΧΤΗΣ ΖΕΥΓΩΛΗ - ΓΛΕΖΟΥ

Διπλωνυμία

Εἶναι δυὸ ἀδέρφια ὁ Θάνατος καὶ ὁ Ὕπνος.
Ἔτσι μᾶς τὄπανε οἱ πανάρχαιοι πρόγονοί μας.
Τὸν ἕνα μαῦρον Ἅδη, μαῦρο Χάρο τὸν καλοῦμε,
κι' εἶναι κι' ὁ ἄλλος γλυκύς, λευκός, ὡς εἶναι ὁ κύκνος.

Μὴν εἶναι λέω κι' ἐδῶ διπλωνυμία
ἑνὸς προσώπου ἀπὸ πυκνὴ σκιὰ καὶ ἀγέρα,
καὶ μᾶς παίζει, μᾶς παίζει, μᾶς παίζει, ὅπως ὁ ψεύτης,
ὁ φονιᾶς, ὁ δίβουλος καὶ ὁ κλέφτης,
μὲ ναρκώματα γλυκὰ νύχτα καὶ μέρα,
ὥσπου νὰ βρεῖ κατάλληλη ὥρα νὰ ματώσει
τὰ νύχια του στὴ σάρκα μας βαθειά.
καὶ τὸ πικρό του μαχαῖρι νὰ καρφώσει,
νὰ μᾶς περάσει πέρα ὡς πέρα τὴν καρδιά;

(Ὁ κύκλος τῶν Πικρῶν Ὡρῶν)

★

ΣΑΡΑΝΤΟΥ ΠΑΥΛΕΑ

Πήγαινε, θάνατε...

Ἤμουν κρυμμένος βαθιὰ μέσ' τὴν ὁμίχλη μου.
Μὲ φώναζεν ὁ Θεὸς καὶ ἡ φωνή Του δὲν ἔφτανε τὴν ἀκοή μου.
Δὲν ἄγγιζε τὴν αἰσθητήρια μου ρευστότητα. Ἤμουν
τυλιγμένος τὴν ὁμίχλη μου.
Κρυβόμουν σὰν ἔνοχος. Σὰ νὰ 'χα κάτι ἀνόσιο πράξει
σ' ἕνα μακρινὸ παρελθόν.
Μόνον ὅταν τὰ σώματα ξεγυμνώνονται,
στὴν ἐπαφή τους ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὴ δοκιμὴ
τῆς ἐνοχῆς τους.
Ἐκεῖ διαισθάνονται τὴν προέλευση καὶ τὴν ἀποστολή τους.

Μᾶς καλοῦσε ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἀκούγαμε. Κι εἶπε
στὸ τέλος στὸ λαμπροστολισμένο ἄγγελο τοῦ θανάτου:
«Πήγαινε στὸν ἄνθρωπο νὰ τὸν ξυπνήσεις,
ἀπὸ τὸ φόβο τῆς κρύπτης, πήγαινε, Θάνατε,
μὲ τὸ ὡραῖο σου φῶς νὰ τὸν ἐλευθερώσεις».

Τὰ ἄπειρα βάσανα τῆς ζωῆς

Τῆς CLARA CODD

Μερικοὶ συγγραφεῖς φαίνεται πὼς ἔχουν πειραματισθῆ μὲ τοὺς ἄπειρους πόνους τῆς ζωῆς. Ὁ Jack London γιὰ ν' ἀναφέρωμε ἕναν ἀπ' αὐτούς, καθὼς ἐπίσης ὁ John Steinbeck. Οἱ ἀφηγήσεις τους μοῦ προξένησαν βαθειὰ καὶ ἀνεξάλειπτη ἐντύπωσι. Ἰδιαιτέρως θυμοῦμαι τὸ «Μιὰ Λίβρα Κρέας» τοῦ Τζὰκ Λόντον. Εἶναι ἡ ἱστορία ἑνὸς πυγμάχου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ξεπέρασε τὰ νειᾶτα του, δοκίμασε νὰ ἐπανακτήση τὶς δυνάμεις του γιὰ νὰ καλυτερεύση τὴν οἰκονομική του κατάστασι. Θέλησε τὴν τελευταία στιγμὴ νὰ φάη μία λίβρα μπιφτέκι γιὰ νὰ δυναμώση, ἀλλὰ δὲν εἶχε χρήματα. Ἀπέτυχε στὴν προσπάθειά του κι' ἔκλαψε. Ἔλεγε στὸν ἑαυτό του: «Ἂν μποροῦσα τοὐλάχιστο ν' ἀγοράσω ἐκεῖνο τὸ κρέας!..»

Σέβομαι καὶ τιμῶ σ' αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς τὴν κατανόησί τους καὶ τὴ βαθειὰ συμπάθεια γιὰ τὸν φτωχό, τὸν ἀμαθῆ, γιὰ τοὺς καταπιεσμένους ἀνάμεσά μας.

Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι τόσο ἀνώριμη, ἔχει τόση ἄγνοια μπροστὰ στὶς μεγάλες καὶ ἀπρόσωπες δυνάμεις τοῦ Σύμπαντος ποὺ δὲν ἔχουν ἔλεος καὶ ποὺ εἶναι μονάχα νόμοι ἀμετάβλητοι,— καὶ μοιάζει μὲ χαμένα μικρὰ παιδιά—, γι' αὐτὸ καὶ δημιούργησε ἕνα «σύμπλεγμα πατρικό», ἕναν Θεὸ προσωπικὸ ἀπ' τὸν ὁποῖο νὰ ἐξαρτᾶται καὶ στὸν ὁποῖο νὰ ἐμπιστεύεται. Καὶ ὅμως οἱ Διδάσκαλοί μας λένε ὅτι δὲν ἀνακάλυψαν κανένα προσωπικὸ Θεό, παρὰ μόνο τὸ κράτος τοῦ μεγάλου καὶ ἀδυσώπητου Νόμου. Ἡ πιὸ κοντινὴ προσέγγισι σὲ ἕναν προσωπικὸ Θεὸ εἶναι οἱ μεγάλοι καὶ συμπονετικοὶ Πρεσβύτεροι Ἀδελφοὶ τῆς φυλῆς. Ὅπως εἶπε κάποτε ὁ Krishnamurti, δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἀπ' τὸν ἀπολυτρωμένο ἄνθρωπο.

Καὶ στὸν ἀπολυτρωμένο ἄνθρωπο :

«... δεσμοὶ αἵματος καὶ φιλίας, πατριωτισμοῦ καὶ διακρίσεως φυλῆς, ὅλα πρέπει νὰ παραμερισθοῦν καὶ νὰ δώσουν θέσι σὲ ἕνα αἴσθημα παγκόσμιο, τὸ μόνο ἅγιο καὶ ἀληθινό, τὸ μόνο ἀφιλοκερδὲς καὶ Αἰώνιο,—τὴν Ἀγάπη, μιὰν Ἀγάπη ἀπέραντη γιὰ τὴν Ἀνθρωπότητα σὰν Σύνολο, ἀφοῦ ἡ Ἀνθρωπότης εἶναι ἡ μεγάλη Ὀρφανή, ἡ μόνη ἀπόκληρη ἐπάνω στὴ γῆ, φίλε μου. Καὶ εἶναι χρέος κάθε ἀνθρώπου ἱκανοῦ γιὰ μιὰν ὤθησι ἀφιλοκερδῆ, νὰ κάμη κάτι, ἔστω καὶ ἐλάχιστο γιὰ τὴν εὐημερία της. Φτωχὴ ἀνθρωπότης! Μοῦ θυμίζει τὸν παληὸ μῦθο τῆς πάλης τοῦ σώματος μὲ τὰ μέλη του: κι' ἐδῶ ἐπίσης, κάθε μέλος τῆς γι-

γάντιας «Ὀρφανῆς» ἀπὸ ἐγωϊσμὸ φροντίζει μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Τὸ σ ῶ μ α, παραμελημένο, πάσχει αἰώνια, εἴτε τὰ μέλη βρίσκονται σὲ πάλη, εἴτε ἀναπαύονται. Ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγωνία του δὲν παύουν ποτέ... Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν κατακρίνη —ὅπως τὸ κάνουν οἱ ὑλισταὶ φιλόσοφοί σας —ἂν σ᾿ αὐτὴ τὴν αἰώνια ἀπομόνωσι καὶ ἐγκατάλειψι ἔχει δημιουργήσει θεοὺς τοὺς ὁποίους πάντοτε ἐπικαλεῖται γιὰ βοήθεια χωρὶς νὰ εἰσακούεται!»... Ἔτσι.

—«Ἀφοῦ ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο μονάχα στὸν ἄνθρωπο, δὲν θ᾿ ἀφήσω κ α ν έ ν α νὰ κλάψη ἂν μπορῶ νὰ τὸν σώσω..»

Αὐτὰ εἶναι λόγια τοῦ Διδασκάλου Κ.Η. στὸν κύριο Sinnett. Ἐδῶ πραγματικὰ μποροῦμε νὰ δοῦμε γιατὶ ἐκεῖνο ποὺ πολὺ ἐνδιαφέρει τὸν μαθητὴ γιὰ πνευματικὴ δύναμι καὶ γνῶσι, εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ εἶναι σὲ θέσι κατὰ κάποιον τρόπο νὰ μετριάση τὸν ἀκατάπαυστο πόνο τοῦ κόσμου καὶ νὰ σηκώση, ὡς ἐκεῖ ποὺ μπορεῖ τὴν ἁμαρτία καὶ τὰ βάρη τῆς ἀνθρωπότητος.

Στὰ ταξίδια ποὺ ἔκανα ἐπὶ χρόνια πολλά, εἶδα περιπτώσεις παρόμοιες μὲ τὶς συγκινητικὲς ἀφηγήσεις τοῦ Steinbeck καὶ τοῦ Jack London. Θυμᾶμαι μία, μετὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο: περπατοῦσα στὴν ἐξοχὴ τοῦ Letchworth στὴν Ἀγγλία, ὁπότε συναντῶ ἕναν νέο στρατιώτη, ἀκουμπισμένο σὲ μιὰ πόρτα μ᾿ ἕνα βλέμμα λυπημένο καὶ σὰν ἀπορημένο. Μίλησα μαζί του καὶ μοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του. Ἡ μητέρα του πέθανε ὅταν ἦταν ἀκόμα μικρούλης καὶ τὸν ἀνέθρεψε ὁ πατέρας του ποὺ ἦταν μέθυσος. Τὸν ἔκλεισαν σ᾿ ἕνα σχολεῖο ἀναμορφωτικὸ **καὶ ἅμα κηρύχθηκε** ὁ πόλεμος πῆγε στρατιώτης. Τὸν ρώτησα γιατὶ ἦτανε τόσο λυπημένος καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἦταν παντρεμένος καὶ φοβότανε νὰ γυρίση στὸ σπίτι του γιατὶ ἡ γυναίκα του θὰ θύμωνε τρομερὰ ποὺ δὲν εἶχε βρῆ δουλειά. Κάποιαν ἄλλη μέρα, εἶχα πάει στὸ σπίτι του καὶ μὲ ὑποδέχθηκε μιὰ γυναίκα μεγάλης ἡλικίας μὲ ἀπότομους τρόπους, ποὺ προφανῶς ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιὰ τὴ σειτὰ τοῦ σπιτικοῦ της παρὰ γιὰ τὴν ξεκούρασι τοῦ συζύγου της. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸν ρώτησα γιατὶ παντρεύτηκε μ᾿ ἐκείνη τὴ στριφνὴ γυναίκα; Καὶ μοῦ ἀπάντησε μὲ ἁπλότητα: «Ἐπιθυμοῦσα πολὺ νὰ γράφω σὲ κάποιον ἐνόσω θὰ ἤμουνα στὸ μέτωπο». Αὐτὸ τὸ θλιμμένο καὶ ἄμοιρο παλληκάρι, ἦτανε, κατ᾿ ἐμέ, ἁπλὸ καὶ τίμιο, «ἐπιθυμοῦσε πολὺ νἄχη κάποιον ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τοῦ γράφη».

Αὐτὸ ποτὲ δὲν τὸ λησμόνησα κι᾿ οὔτε θὰ λησμονήσω τὸν περιβολάρη ποὺ κάποτε συνάντησα σ᾿ ἕνα ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Λονδίνου. Εἶχα παραγγείλει ἕνα τσάϊ καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ μοῦ τὄφεραν, ἕνας ἄνθρωπος ἀδυνατισμένος καὶ κακοντυμένος, ὅπως ἔδειχνε καὶ πεινασμένος, μπῆκε μὲ μιὰ μικρή, νόστιμη καὶ καλοντυμένη. Ἀγόρασε ἕνα ποτῆρι γάλα γι αὐτὴν καὶ τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴν περιέργεια.«Εἶναι κόρη σας;» τὸν ρώτησα. «Καὶ βέβαια», μοῦ ἀπάντησε κάπως ἐνοχλημένος. Σὲ λί-

γο ὁ ἄνθρωπος ἠρέμησε καὶ μοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του. Ἦτανε κηπουρὸς καὶ δὲν εὕρισκε δουλειά, ἡ γυναίκα του τὸν περίμενε ἀπ᾿ ἔξω ἐνόσω θἄδινε ἕνα ποτήρι γάλα στὴ μικρή, τόσο μόνο μποροῦσε νὰ πληρώση. —Πῆτε της νἄρθη μέσα, τοῦ εἶπα, καὶ παραγγείλετε ἕνα καλὸ γεῦμα γιὰ τοὺς τρεῖς σας.— Ἐκεῖ τοὺς ἄφησα τοὺς τρεῖς, ἀλλὰ ἀκόμα τοὺς θυμοῦμαι.

Καὶ θυμοῦμαι ἀκόμα ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη μας στὴ βόρεια Ἀγγλία: ἦταν ὁ ἀγαπημένος γιὸς ἑνὸς στρατιώτη καὶ μιᾶς ὑπηρέτριας· εἶχε ἕνα ὑπέροχο ἀθλητικὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ πρόσωπό του ἦτανε παραμορφωμένο ἀπὸ πληγές. Ἀγαποῦσε τὴ Θεοσοφία καὶ ἦτανε μέλος τῆς Ἑταιρίας. Θυμᾶμαι ποὺ μ᾿ ἔστειλε σὲ μιὰ στοὰ πολὺ φτωχὴ τοῦ Λονδίνου νὰ δώσω διαλέξεις σχετικὰ μὲ τοὺς «Διδασκάλους τῆς Σοφίας». Σ᾿αὐτοὺς τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους! Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχα συνηθίσει νὰ βλέπω θλιβερὲς μορφὲς ἐξ αἰτίας τοῦ ὑποσιτισμοῦ. Τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσαν οἱ φτωχοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἦσαν τόσο βρώμικα καὶ λιγδωμένα ἀπὸ τὰ χρόνια ποὺ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ στήση. Κι᾿ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς μιλήσω γιὰ τοὺς Διδασκάλους! Πόσο θὰ ἤθελα νὰ τοὺς ὁδηγήσω στὸ πιὸ κοντινὸ ἑστιατόριο νὰ φᾶνε λίγο φαγητὸ τῆς προκοπῆς.

Λένε μερικοὶ πὼς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ δεχθοῦν τὴ Θεοσοφία. Μὴν τοὺς πιστεύετε. Ὅλοι μποροῦν νὰ τὴ δεχθοῦν ὅταν τὴν παρουσιάζει κανεὶς μὲ τρόπο ἁπλό, ποὺ νὰ σχετίζεται μὲ τὰ συνηθισμένα προβλήματα τῆς ζωῆς. Κἄποτε μιλοῦσα σὲ μιὰν ὁμάδα σὲ κἄποια δημόσια πλατεία, καὶ μὲ διέκοψε ἕνας ἀπ᾿ αὐτοὺς λέγοντάς μου : «Ὅλα τοῦτα εἶν᾿ ἐνδιαφέροντα· ὅμως ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ θέλω νὰ μάθω εἶναι τὸ ἑξῆς: Γιατὶ βρισκόμαστε ἐδῶ καὶ τί θὰ πῆ ζωή;» Τί εὐκαιρία γιὰ τὴ Θεοσοφία!, ἀμέσως σκέφθηκα καὶ ἄρχισα νὰ μιλῶ. Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα. Καθὼς μιλοῦσα ὁλοένα καὶ πλησίαζαν γύρω μου, τέτοια δὲ ἦταν ἡ λαχτάρα ν᾿ ἀκούσουν ὥς ποὺ τελικὰ δὲν μποροῦσα νὰ πάρω τὴν ἀναπνοή μου πιεζόμενη μὲ τὸ σαγόνι κἄποιου σὲ κάθε ὦμο.

Θ᾿ ἀναφέρω ἄλλο ἐπεισόδιο. Αὐτὸ συνέβη ὅταν ἤμουν Γενικὴ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρίας στὴν Αὐστραλία. Κάποια ἀπὸ τὰ μέλη μας μοῦ ἔφερνε κάθε μέρα δυὸ μικρὰ νομίσματα, τὸ ἀντίτιμο τοῦ τρὰμ ποὺ ἐξοικονομοῦσε γιατὶ ἐρχότανε μὲ τὰ πόδια. Ἦταν μιὰ γυναικούλα μικρόσωμη, λεπτὴ καὶ ἀμίλητη, ποὺ δὲν τῆς ἔδιναν πολλὴ προσοχὴ τὰ μέλη. Κἄποια μέρα ὅμως ἔμαθα τὴν ἰδιαίτερη ζωή της. Εἶχε δυὸ ἀδέλφια καθυστερημένα διανοητικά. Ἤξερε πὼς αὐτὰ τ᾿ ἀδέλφια δὲν θὰ ἦσαν εὐτυχισμένα σ᾿ ἕνα ἄσυλο, γι᾿ αὐτὸ καὶ ἐργαζόταν ἐκείνη γιὰ νὰ τὰ συντηρῆ. Κι᾿ ὅταν τὸ βράδυ γύριζε στὸ σπίτι κατάκοπη ἀπ᾿ τὴν πολλὴ δουλειά, κάθιζε ὥς τὶς πρωϊνὲς ὧρες παίζοντας μαζύ τους χαρτιὰ γιὰ νὰ τὰ χαροποιήση. Καὶ παρ᾿ ὅλ᾿ αὐτὰ μοὔδινε τὰ δυὸ κέρματα καθημερινῶς.

Γι' αὐτὸ μ' εὐχαρίστησι σκέπτομαι πόσο λαμπρὰ ἐνήργησε ὁ Δρ. 'G. Arundale. Ἔστησε στὸ Adyar τὸ ἄγαλμα «Στὸ Ἄγνωστο Μέλος» μὲ τοῦτα τὰ λόγια: Σ' αὐτὰ τὰ ἄγνωστα μέλη τῆς Θ. Ε. ὅλου τοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἡ σιωπηλὴ πίστις καὶ ἡ θυσία ἐξασφαλίζουν γι' αὐτὴν τὴν συνεχῆ εὐλογία τῶν Διδασκάλων.

Ἀναρωτιέμαι γιατὶ καταβάλλομε τόσες προσπάθειες νὰ λατρεύσωμε τὰ Μεγάλα Ὄντα — ὄχι πὼς δὲν θἄπρεπε νὰ τὸ κάνωμε—, ὅταν τόσο μεγαλεῖο καὶ τόση ὀμορφιὰ ὑπάρχουν ἀνάμεσά μας ,ποὺ δὲν τὰ βλέπομε καὶ δὲν τὰ ξέρομε.

Θυμοῦμαι καὶ κἄτι ἄλλο. Ὅταν ἡ οἰκογένειά μου ζοῦσε στὸ Λονδῖνο, τύχαινε νὰ βροῦμε ὑπηρέτρια ἀπὸ μιὰ μικρὴ εἰδοποίησι σ' ἕνα καπνοπωλεῖο. Μιὰ μέρα παρουσιάσθηκε κἄποια κοπέλλα ἀδυνατισμένη, ποὺ ἔβγαλε ἀπὸ μιὰ μικρὴ βελούδινη τσάντα καταλερωμένη μιὰ κάρτα ὅπου ἔγραφε τὸ ὄνομά της. Ἡ Λίλη εἶχε μητέρα χήρα μὲ μεγάλη οἰκογένεια γιὰ νὰ συντηρήσῃ .Ἡ μητέρα πέθαινε ἀπὸ καρκῖνο· ὡστόσο ἔπρεπε νὰ ἐγχειρισθῇ· καὶ τότε τί θὰ γινόταν ἡ φαμίλια; Ἤτανε σὰν τὴ σκυλίτσα ποὺ μοῦ διηγήθηκαν στὴν Αὐστραλία· τὴν βρήκανε νεκρὴ ἕνα παγωμένο πρωινό. Εἶχε ἀνοίξει ἕνα λάκκο στὴ γῆ γιὰ τὰ σκυλάκια της καὶ τὰ σκέπασε μὲ τὸ σῶμα της.

Μιὰν ἄλλη ὑπηρέτρια ποὺ εἴχαμε, ἦταν ἄσχημη καὶ παχειά, τὴ λέγανε κυρία Γκρέεν. Μιὰ μέρα, στὸ τραπέζι, μιλούσαμε σχετικὰ μὲ τὸ τί θὰ κάναμε ἂν οἱ θεοὶ μᾶς παραχωροῦσαν μιὰν ἐπιθυμία. Ὁπότε ρωτήσαμε καὶ τὴν κ. Γκρέεν ποιὰ θὰ ἦταν ἡ ἐπιθυμία της. Καὶ ἀπάντησε:

«Ἔ λοιπὸν δεσποινίς, ἐγὼ θὰ ἐπιθυμοῦσα μιὰ μέρα ποὺ νὰ μὴν ἔχω νὰ δουλέψω». Θαυμάσια! Μιὰ μέρα! Μὰ καὶ οἱ μέρες αὐτὲς τελειώνουν.

Ζοῦμε σ' ἕναν πολιτισμὸ σκληρό, ἐγωϊστικό, ἀνταγωνιστικό. Ὡστόσο ὅταν τὸ σκέπτομαι δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἐπαναλάβω τὰ λόγια τοῦ Διδασκάλου:

—Ἀφοῦ ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, δὲν θ' ἀφήσω κανένα νὰ κλάψῃ ἂν μπορῶ νὰ τὸν σώσω!

★

Ἐξωτερικά, εἴμαστε πλάσματα μιᾶς μονάχα ἡμέρας. Ἐσωτερικά, εἴμαστε ἀθάνατοι. Μέσα στὸν ἄνθρωπο ὑπάρχει κάτι, τὸ ὁποῖον ζῇ καὶ σκέπτεται, τὸ ὁποῖον ἐπιζῇ τοῦ ὑλικοῦ ὀχήματος: εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἐξελίξεως, ὁ Αἰώνιος Προσκυνητής. Εἶναι τὸ μοναδικὸ ἐντός μας αἰώνιο καὶ ἀθάνατο στοιχεῖον, ὡς ἀδιαίρετον μέρος τοῦ παντὸς — τοῦ Παγκοσμίου Πνεύματος.

ΕΛΕΝΑ ΠΕΤΡΟΒΝΑ ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ

Ἡ μυστικὴ ἀγάπη

Ὅταν ἡ ἀγάπη σοῦ στέλλει ἕνα νεῦμα, ἀκολούθησέ την.
Τί κι' ἂν οἱ δρόμοι της εἶναι σκληροὶ καὶ ἀπόκρημνοι...
Τὰ φτερά της ὅταν σὲ τυλίξουν, παραδώσου.
Τί κι' ἂν κρύβουν σπαθί, ποὺ θὰ σὲ πληγώση...
Καὶ πίστεψέ την, ὅταν σοῦ μιλήση.
Τί κι' ἂν ἡ φωνή της ἂν σοῦ ξερριζώση, σὰν βόρειος ἄνεμος, τὸν κῆπο τῶν ὀνείρων...
Γιατὶ ἡ ἀγάπη, ὅπως θὰ σὲ στέψη καὶ θὰ σὲ σταυρώση. Καὶ μὲ τὸ κλαδευτήρι σὰν δέντρο θὰ σὲ κόψη, γιὰ τὴν ἀνάπτυξί σου...
Στὰ ὕψη σου θὰ φθάση καὶ θὰ θωπεύση τὰ τρυφερώτερα κλαδιὰ ποὺ λούζονται στὸν ἥλιο. Μὰ καὶ στὶς ρίζες σου θὰ κατεβῆ καὶ θὰ τὶς τινάξη, καθὼς ἔχουν τὴ γῆ ἀγκαλιάσει...
Σὰν τοῦ σταριοῦ χερόβολα κοντά της θὰ σὲ σφίξη.
Κ' ἔπειτα στὸ ἁλῶνι γυμνὸν θὰ σὲ θελήση.
Καὶ θὰ σὲ κοσκινίση, ἀπὸ τοὺς φλοιούς νὰ σ' ἀπαλλάξη.
Καὶ τὴν ἀσπράδα στὸ μῦλο θὰ σοῦ δώση. Θὰ σὲ ζυμώση ἔπειτα καὶ θὰ ρίξη στὴ φωτιὰ τὴν ἱερή, νὰ γίνης ἄρτος ἱερὸς γιὰ τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιο δεῖπνον.
Τὰ πάθη τοῦτα τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ γευθῆς, γιατὶ ἔτσι μόνον θὰ γνωρίσης τῆς καρδιᾶς σου τὰ μυστικά, καὶ τούτη ἡ γνώση θὰ σὲ κάμη κύτταρο στῆς μεγάλης Ζωῆς τὴν καρδιά.

'Απὸ τὸν «Προφήτη» τοῦ Χαλὶλ Ζιμπρὰν

Γιατὶ εἴμεθα χορτοφάγοι

Συνήθειες ἑδραιωμένες ἐπὶ ἀναρίθμητες γενεές καὶ ἀπὸ τὸ δικό μας ἀτομικὸ παρελθόν, μᾶς ὠθοῦν νὰ ἐνεργοῦμε πάντοτε κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Γιὰ νὰ προβοῦμε σὲ μιὰ ἐλεύθερη πρᾶξι, ὅποια καὶ ἂν εἶναι, πρέπει πρῶτα νὰ σταματήσωμε αὐτὴ τὴν διαδικασία τῆς διαρκοῦς ἐπαναλήψεως. Γιὰ νὰ γίνη αὐτό, πρέπει νὰ συνειδητοποιήσωμε τὴν πρᾶξι μας.

Στὸ συγκεκριμένο θέμα μας, πρέπει νὰ ἀποκτήσωμε συνείδησι τοῦ τί τρώγομε. Ὅταν ἀποκτήσαμε αὐτὴ τὴν συνείδησι, γίναμε χορτοφάγοι.

Καὶ εἴπαμε: Στὸ τραπέζι μας ὄχι πιὰ κρέας, οὔτε πουλερικό, οὔτε ψάρι, καμμία ζωϊκὴ σάρκα.

Γιατί;

Διότι, ζητώντας νὰ ἐννοήσωμε τὴ ζωή, μάθαμε νὰ τὴν σεβώμεθα.

Διότι, μελετώντας τὰ βασίλεια τῆς φύσεως, μάθαμε νὰ τὰ προστατεύωμε.

Διότι, ἀναγνωρίζοντας τὸ σῶμα μας ἕνα ὄργανον δυνάμενον νὰ τελειοποιηθῆ, μάθαμε νὰ τὸ ἐξαγνίζωμε.

Διότι, ἀναζητώντας τὸ Φῶς, μάθαμε ὅτι ὁ δρόμος ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα.

Ἐὰν μάθη κανεὶς αὐτὰ τὰ πράγματα, ὄχι μόνον δὲν θὰ θέλη, μὰ οὔτε θὰ μπορῆ νὰ τρέφεται μὲ πτώματα ζώων. Εἶναι μιὰ πρᾶξις, ποὺ γίνεται ἀπαραίτητη. Τότε, μόνον τότε, γίνεται χορτοφάγος.

Τὸ σῶμα γίνεται ἕνα ἐργαλεῖο ὠφέλιμο καὶ ἕτοιμο νὰ πραγματοποιήση τὴν ἐργασία, γιὰ τὴν ὁποία ἔχει δημιουργηθῆ. Παύει νὰ εἶναι βάρος ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ τὸ σπρώχνη ἢ νὰ τὸ σηκώνη.

Ἡ καρδιὰ γίνεται ἕνα κέντρο ἀκτινοβόλον, διότι δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ προσποιῆται ὅτι ἀγνοεῖ τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἀγάπης.

Ἡ σκέψις, ἐκλεπτυσμένη, ἐκτιμᾶ τὴν ἀληθινὴ ἀξία τῶν προβλημάτων ποὺ τίθενται.

Καὶ αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε πραγματικὴ ὕπαρξί μας, ἀκολουθώντας τὴν τέλεια εὐθυγράμμισι τοῦ σώματός μας, τῶν συγκινήσεών μας καὶ τῶν σκέψεών μας, μπορεῖ νὰ τείνη, ἐλεύθερη πιά, πρὸς ὅ,τι προαισθάνεται καὶ τὸ ἀναμένει.

Tilly PHAN

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Le Lotus bleu

Παληὲς ἀναμνήσεις

ΔΗΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Δὲν μ᾿ ἀρέσει νὰ γυρίζω πίσω στὰ παληά, γιὰ πράγματα συνηθισμένα τῆς ζωῆς. Ποτὲ δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ σ᾿ αὐτὸ τὸ ταξίδι στὸ χρόνο καμμία σκοπιμότητα. Πολλὲς φορὲς μάλιστα, καθὼς νομίζω, τὸ γύρισμα στὰ περασμένα εἶναι καὶ κάπως βλαβερό, γιατὶ μᾶς ἐμποδίζει ν᾿ ἀντικρύζουμε τὸ παρόν, ποὺ πάντα ἔχει ἐνδιαφέροντα γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ περιστατικὰ ὅμως τῆς ζωῆς σημαντικὰ ἀποφασιστικά, θὰ λέγαμε, τὸ ζήτημα ἀλλάζει, εἶναι διαφορετικό.

★

Πᾶνε χρόνια ἀπὸ τότε πολλά. Ἤμουνα ἐκεῖνο τὸν καιρὸ νέος. Τὶς θετικὲς ἐπιστῆμες εἶχα σπουδάσει, ποὺ μοῦ εἴχανε, καθὼς λένε, ἀνοίξει τὸ μυαλό· καὶ ζητοῦσα πολλὰ νὰ μάθω ἀκόμη, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν βοηθεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις... Ἤθελα νὰ μάθω πολλά: Γιὰ τὸν Κόσμο, μέσα στὸν ὁποῖο γεννηθήκαμε καὶ ζοῦμε: Πῶς ἔγινε, τί εἶναι, τί θ᾿ ἀπογίνη. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο: Τί πρᾶγμα εἶναι. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει. Ἔχει ἢ δὲν ἔχει ἐκεῖνο ποὺ λέγουν ψυχή; Εἶναι μόνο καὶ μόνο ἕνα καλὸ καὶ πολύπλοκο μηχάνημα ἤ, καθὼς ἔλεγαν ἄλλοι, ἕνα τέλειο χημικὸ ἐργαστήριο αὐτόματο; Ἀλλὰ τότε πῶς ἔχει λογικὸ καὶ σκέπτεται καὶ σπουδάζει τόσα πράγματα; Τί πρέπει νὰ κάνη στὴ ζωή του ὁ ἄνθρωπος, πῶς νὰ εἶναι στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους; Καλὸς ἢ κακός; Γιατὶ νὰ εἶναι καλὸς καὶ ὄχι κακός; Τί εἶναι, τέλος πάντων, αὐτὸ ποὺ λέμε ζωή; Τί γίνεται, σὰν πεθάνη ὁ ἄνθρωπος, ἡ ψυχή του; Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ ψυχή; Ἀπομένει μετὰ τὸ θάνατο τίποτα; Αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα πολλά, μὰ πολλά...

Ὁμολογῶ πὼς δὲν μποροῦσα νὰ προσανατολιστῶ. Πότε - πότε, πῶς νὰ τὸ πῶ, ὑλόφερνα. Δεν βαργιέσαι, μόνον ἡ ἐπιστήμη λέει τὴν ἀλήθεια. Ἄλλοτε μὲ τραβοῦσε ὁ πνευματισμός. Πήγαινα σὲ διαλέξεις πνευματιστικές, ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦσαν τῆς μόδας. Πῆγα καὶ σὲ κάποια συνεδρίασι πνευματιστική, ἀλλὰ ἔφυγα ἀπογοητευμένος.

★

Κάποιος φίλος μου ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ θρανία, ἕνα μυαλὸ γερό, ποὺ αργότερα έγινε καὶ καθηγητὴς στὸ πανεπιστήμιο, μὲ σύστησε, κεῖνο τὸν καιρό, σὲ μιὰ γνωστὴ Ἑταιρία μὲ φήμη, ἠθοπλαστικὴ καὶ φιλοσοφική, στὴν ὁποία πήγαινε καὶ ἐκεῖνος. Σύχναζαν ἐκεῖ ἄνθρωποι καλοπροαίρετοι, σοβαροὶ καὶ μετρημένοι. Ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης, ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ ἄλλοι, ἐκλεκτὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Μὲ τράβηξε πολὺ τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο. Κάτι μοῦ ἔλεγε μέσα μου πὼς ἐκεῖ θὰ εὕρισκα ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσα. Μιὰ ἀπάντησι θετικὴ γιὰ τὰ ζητήματα ποὺ μὲ ἀπασχολοῦσαν, γιὰ τὶς ἀνησυχίες μου, τὶς πολλές...

Κι' ἔτσι ἦρθε κάποτε, καθὼς λένε, τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Θὰ εἶχαν περάσει τέσσερα ὡς πέντε χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἤμουνα στὴν Ἑταιρία, ὅταν γνώρισα ἕναν κύριο σεβαστό, ποὺ ὅταν τὸν ἄκουγα νὰ μιλάῃ μοῦ εἶχε κάνει πάντα ἐντύπωσι.

Θυμοῦμαι ζωηρὰ ἐκεῖνο τὸ βράδυ ποὺ τὸν γνώρισα καὶ ἀπὸ κοντά. Εἶναι τὸ μεγάλο περιστατικὸ τῆς ζωῆς μου. Τὸ ἀποφασιστικό, ποὺ δὲν ξεχνιέται. Φύγαμε ἀπὸ τὴν Ἑταιρία μαζὶ μ' ἐκεῖνον καὶ ἄλλους φίλους καὶ πήγαμε σ' ἕνα ἑστιατόριο γιὰ δεῖπνο. Μιλήσαμε τὸ βράδυ ἐκεῖνο γιὰ διάφορα θέματα ἰδεολογικά. Κι' ἔτσι ἔγινε ἡ ἀρχή. Ἀπὸ τότε τὸν ἔβλεπα συχνὰ καὶ συζητούσαμε ἢ μᾶλλον ρωτοῦσα καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἔλεγε... Εἶχα τόσα πολλὰ νὰ τὸν ρωτήσω...

Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος σοφὸς καὶ ἀγαθός. Ἀκτινοβολοῦσε πάντοτε καλωσύνη, πρᾶγμα σπάνιο γιὰ τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς μας. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος σεμνός, ποὺ ποτὲ δὲν προέβαλλε τὸν ἑαυτό του. Ὅσο τὸν γνώριζα καλύτερα, τόσο τὸν ἐκτιμοῦσα καὶ περισσότερο, ποτὲ δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ τὴ γνώμη του, ποτὲ δὲν ἔπαιρνε τὴν θέσι τοῦ δασκάλου. Ἦταν πάντοτε ἤρεμος, κανεὶς δὲν τὸν εἶχε δῆ θυμωμένον. Ἦταν μιὰ ὥριμη καὶ δυνατὴ ψυχὴ τῆς Γῆς, ποὺ ἔβγαζε πάντοτε ἀγάπη.

Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ταπεινός, γιατὶ εἶχε πολὺ φῶς στὴν ψυχή του, ποὺ τὸ ἔδιδε σὲ ὅσους τὸν ἐπλησίαζαν. Δὲν εἶχε κοινωνικὴ προβολή, οὔτε τίτλους ἀκαδημαικούς, προσόντα ποὺ κάνουν ἐντύπωσι στοὺς πολλούς. Γι' αὐτὸ λίγοι ἐπρόσεξαν ἐκεῖνα ποὺ ἔλεγε, τὴν φι-

λοσοφία του. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ τράβουσε ὅσους τὸν γνώρισαν ἦταν ἡ ἀρετή του, ἡ καλωσύνη του, ἡ ἀγάπη ποὺ ἔδιδε, τὸ ἐσωτερικό του φῶς.

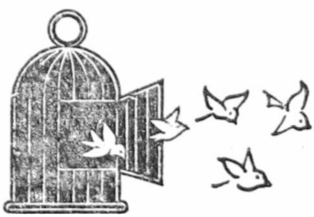
Αἰσθάνομαι εὐγνωμοσύνη στὴ θεία Μοῖρα ποὺ μὲ ἔφερε κοντά του, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τὴν ἀρετή του, ποὺ τὴν ἐδίδασκε ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὸ παράδειγμά του —φαινόμενο τόσο σπάνιο— καὶ μὲ τὶς ὑψηλὲς γνώσεις του, μοῦ ἄλλαξαν τὴ ζωή.

Ἦταν ἕνας φιλόσοφος ἑκατὸ τοῖς ἑκατὸ Ἕλληνας. Μέχρι καὶ τώρα ἀκόμη δὲν βρῆκα κανέναν βαθύτερον μελετητὴ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Μελετοῦσε τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους, στοὺς ὁποίους ἤξευρε νὰ κάνῃ ἐπιλογή, καὶ τὴν φιλοσοφία τους τὴν εἶχε κάμει βίωμά του. Ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δὲν βρίσκονται εὔκολα, γιατὶ οἱ πράξεις του ἦσαν σύμφωνες μὲ ὅσα ἔλεγε —πρᾶγμα τόσο πολὺ σπάνιο καὶ μάλιστα στὴν ἐποχή μας.

Ἦταν ἕνας φυσιολάτρης συνειδητός. «Ὅποιος λατρεύει τὴν φύσι, ἔλεγε, λατρεύει τὸ πᾶν, ὅποιος ὅμως λατρεύει τὸ μέρος κάνει λάθος, γιατὶ περιορίζει τὴν λατρεία του».

★

Ἡ θύμησι τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ μένει πάντοτε ζωηρὴ στὴ μνήμη μου κι᾽ ἂς ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμο μας. Τριάντα τρία χρόνια συμπληρώνονται ἐφέτος. Ἡ ἀρετή του, ἡ σοφία του καὶ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸν ἔκαμε ξεχωριστὸ σὲ κείνους ποὺ τὸν καταλάβανε καὶ τὸν ἐκτιμήσανε. Μιὰ ψυχὴ σὰν τὴν δική του δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔφυγε ὁριστικὰ ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν δικό μας. Εἶναι ἡ σκέψις αὐτὴ βγαλμένη ἴσως ἀπὸ τὴ νομοτέλεια μιᾶς πνευματόδοξης θεωρίας, πού, καθὼς νομίζω, ἔχει πολλὴ ἀλήθεια.

Τὸ πηγάδι

Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἱστορία, ποὺ ἀφηγήθηκε ὁ Ben Wakes στὸ περιοδικὸ Readers' Digest.

Ἕνα πρωί, καθὼς ξυριζόμουν, ἡ ἕξη ἐτῶν κορούλα μου, μὲ ρώτησε ξαφνικά: «Πατερούλη, θέλω νὰ μοῦ πῇς ποῦ π ρ α γ μ α τ ι κ ὰ μένει ὁ Θεός. Ποῦ;».

Ἀφηρημένος, τῆς ἀπάντησα: «Στὸ πηγάδι».

«Ὦ, πατερούλη, μὲ κοροϊδεύεις!», εἶπε δυσαρεστημένη ἀπὸ τὴν ἀνόητη ἀπάντησι.

Κατὰ τὸ πρόγευμα, ἡ σύζυγός μου μὲ ρώτησε: «Τί σοῦρθε νὰ πῇς τοῦ κοριτσιοῦ ὅτι ὁ Θεὸς μένει στὸ πηγάδι;».

«Στὸ πηγάδι; Ἔτσι τῆς εἶπα; Περίεργον... Πραγματικά, τί μοῦρθε...».

Ξαφνικά, ζωντάνεψε στὴ μνήμη μου μιὰ σκηνὴ τριάντα χρόνια κρυμμένη. Εἶχε συμβῆ στὸ χωριὸ Κίλσε τῆς νοτιοανατολικῆς Πολωνίας, ὅπου εἶχα γεννηθῆ. Ἕνα μικρὸ καραβάνι γύφτων εἶχε σταματήσει στὴν ἀγροικία μας. Θὰ ἤμουν τότε πέντε χρονῶν. Ἕνας ἀπὸ τοὺς γύφτους, ἕνας πελώριος ἄντρας, μὲ εἶχε γοητεύσει. Εἶχε βγάλει ἕνα κουβᾶ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι μας καὶ πατώντας τὸ ἕνα πόδι του στὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ, ἔπινε. Κρατοῦσε τὸν κουβᾶ στὰ χείλη του τόσο ἀνάλαφρα, σὰ νὰ ἦταν ἕνα κύπελλο τσαγιοῦ. Τὸ νερὸ ἐμούσκευε τὰ γένεια του καὶ τὸ στῆθος του. Ὅταν ἐξεδίψασε, ἔβγαλε ἕνα πολύχρωμο μαντῆλι καὶ σκουπίστηκε. Ἔπειτα ἔσκυψε καὶ κύτταζε μέσα στὸ πηγάδι. Περίεργος, ἐπλησίασα καὶ πάτησα στὰ νύχια, προσπαθώντας νὰ φτάσω τὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ, γιὰ νὰ ἰδῶ τί παρατηροῦσε ὁ γύφτος. Ὁ γίγαντας μὲ πρόσεξε. Χαμογέλασε καὶ μὲ πῆρε στὰ χέρια του.

«Ξέρεις ποιὸς μένει ἐκεῖ κάτω;» μὲ ρώτησε. Κούνησα τὸ κεφάλι μου ἀρνητικά. «Ὁ Θεὸς ζῇ ἐκεῖ κάτω» εἶπε. «Νά, κύττα!». Καὶ μὲ κράτησε σκυμμένον πάνω ἀπὸ τὸ πηγάδι.

Στὴν ἥσυχη σὰν γυαλὶ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ εἶδα τὴν ὄψι μου. «Μὰ εἶμαι ἐγώ!» εἶπα.

«Ἆ!», ἔκαμε ὁ γύφτος, σὰ νὰ μὴν ἄκουσε. Μὲ πίθωσε μαλακὰ στὰ πόδια. Καὶ φεύγοντας εἶπε: «Τώρα λοιπὸν ξέρεις ποῦ ζῇ ὁ Θεός».

ΔΕΛΦΟΙ
ΚΑΙ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Διάλεξις στὸν «Παρνασσό»

Οἱ Δελφοὶ ἦσαν τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις, δὲν εἶναι ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀποδέχονται τὶς ἀνορθιες ἀντιλήψεις ὅτι οἱ Δελφοὶ ἀποτελοῦσαν μιὰ ἐπιτήδεια ἐπιχείρηση τῶν ἱερέων γιὰ εὔκολο καὶ ἀνόσιο πλουτισμό, ὅτι γινόταν ἐκμετάλλευση τῆς εὐπιστίας καὶ ἀφελείας τοῦ μεγάλου κοινοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ποὺ δὲν ἦταν βέβαια διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ σημερινὸ μεγάλο κοινό.

Οἱ πρόχειρες καὶ ἐπιπόλαιες αὐτὲς ἰδέες εἶναι, δυστυχῶς, διαδεδομένες καὶ καλλιεργοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερα, σὲ προκατειλημμένους κύκλους μονομεροῦς ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων.

Πρέπει νὰ ἐξετάσωμε ἀμερόληπτα καὶ προσεκτικὰ τὸ θέμα, χωρὶς νὰ παρασυρώμεθα ἀπὸ τὴν γνώμη ὁποιουδήποτε. Πρέπει νὰ εἴμεθα ὑπεύθυ-

νοι γιὰ τὶς δικές μας ἀντιλήψεις.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἔζησε ὁ —κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν— περισσότερον πνευματικῶς προηγμένος λαός. Μεγάλοι σοφοὶ καὶ φιλόσοφοι, συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι, στοὺς ὁποίους ὀφείλεται τὸ παγκοσμίως ἀναγνωριζόμενον ὡς ἀνεπανάληπτον «Ἑλληνικὸν θαῦμα». Ἀπὸ σεβασμό, λοιπόν, πρὸς τὸ θαυμαζόμενον ἑλληνικὸν πνεῦμα, θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμαστε περισσότερο προσεκτικοί, ὅταν ἀναφερώμεθα στὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Εἶναι λάθος νὰ πιστεύεται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία ἀποτελεῖται ἀπὸ θελκτικὲς ἀφηγήσεις ποιητικῶν συλλήψεων μιᾶς ζωηρῆς καὶ γονιμης φαντασίας, ὅπως πολλοὶ ἀπατῶνται νὰ τὸ νομίζουν. Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία δὲν εἶναι συρραφὴ ἀπὸ πρωτόγονες ἀφηγήσεις νεανικῆς σκέψεως. Εἶναι ἕνας ὅμορφος, παρὰ πολὺ ὅμορφος πέπλος, τεχνικώτατα ὑφασμένος, ὁ ὁποῖος καλύπτει, κατὰ τρόπον σοφόν, τὶς ὑψηλότερες συλλήψεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, σχετικὰ μὲ τὶς ἀλήθειες τῆς φύσεως, μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους στοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ κοσμογένεση, μὲ τοὺς πνευματικοὺς νόμους τῆς ἀνελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῆς ἀνελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ἡ συμβολικὴ γλῶσσα τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας δὲν γίνεται εὔκολα ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὴ βαρβαρικὴ νοοτροπία, ἀπὸ τὴ βέβηλη σκέψη ποὺ περιστρέφεται στὰ ὑλικὰ συμφέροντα. Φανατικοὶ θρησκόληπτοι ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά, ὑλισταὶ μὲ παρωπίδες ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, δὲν ἐδίστασαν νὰ χαρακτηρίσουν τὸ ἀπόσταγμα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας, τὴν διδασκαλία τῶν σεπτῶν Μυστηρίων, σὰν εἰδωλολατρεία.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, εἰδωλολάτραι;

Ἂς ἀκούσωμε μερικὰ ἀπ' ὅσα εἶπαν καὶ ἂς κρίνωμε μὲ ἐλεύθερη σκέψη.

Ὁ πατέρας τῆς φιλοσοφίας, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος: «Μὴ πᾶσι πίστευε».

Ὀρφικόν: «Εἷς Ζεύς, εἷς Ἅδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος, εἷς θεὸς ἐν πάντεσσι».

Πυθαγόρειον: «Ἔστιν ἡγεμὼν καὶ ἄρχων ἁπάντων θεός, εἷς ἀεὶ ἐών, μόνιμος, ἀκίνητος, αὐτὸς ἑαυτῷ ὅμοιος, ἕτερος τῶν ἄλλων».

Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος: «Κόσμον τὸν δὲ τὸν αὐτὸν ἁπάντων οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται πῦρ ἀείζωον».

Ξενοφάνης ὁ Ἐλεάτης φιλόσοφος: «Εἷς θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος».

Ὁ Πρωταγόρας: Γιὰ τοὺς θεοὺς δὲν μπορῶ νὰ γνωρίζω οὔτε ἂν ὑπάρχουν, οὔτε ἂν δὲν ὑπάρχουν. Πολλὰ εἶναι ποὺ ἐμποδίζουν νὰ γνωρίζω, καὶ ἡ ἀβεβαιότης καὶ διότι σύντομος εἶναι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Πλάτων στὸν Κρατύλο: Γιὰ τοὺς θεοὺς τίποτα δὲν γνωρίζομε, οὔτε γιὰ τοὺς ἰδίους, οὔτε γιὰ τὰ ὀνόματά τους.

Ὁ Πλάτων στὸν Τίμαιο: Τὸν ποιητὴ καὶ πατέρα τοῦ σύμπαντος εἶναι δύσκολο κανεὶς νὰ τὸν ἀνακαλύψη, καὶ ἂν τὸν ἀνακαλύψη εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἀποκαλύψη σὲ ἄλλους.

Ὁ ἴδιος στὸν Τίμαιο: Ἐκεῖνος ποὺ ἀφοσιώθηκε στὴ φιλομάθεια καὶ στὴν κατανόηση τῆς ἀλήθειας, καὶ ἀπ' ὅλες του τὶς δυνάμεις αὐτὲς πρὸ πάντων ἔχει γυμνάσει, εἶναι φυσικὸ νὰ κατανοῇ πράγματα ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἂν βεβαίως τοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάση τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Πλούταρχος στοὺς Παραλλήλους Βίους (Νουμᾶς): Ὅπως ὁ Πυθαγόρας θεωροῦσε τὸ πρωταρχικὸ Ὂν μὴ ἀντιληπτὸ μὲ τὶς αἰσθήσεις, οὔτε ὑποκείμενο σὲ πάθη, ἀλλ' ἀόρατο, ἄφθαρτο καὶ ἀντιληπτὸ μόνο μὲ τὸ νοῦ, ἔτσι καὶ ὁ Νουμᾶς, ποὺ ἀπαγόρευσε νὰ λατρεύουν οἱ Ρωμαῖοι παραστάσεις θεοῦ ἀνθρωπόμορφες ἢ ζωόμορφες.

Ὁ ἴδιος στοὺς Παραλλήλους Βίους (Κάμιλλος): Νὰ πιστεύη κανεὶς τυφλὰ καὶ νὰ μὴν πιστεύη καθόλου εἶναι καὶ τὰ δύο σφαλερά, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας, ποὺ δὲν ἔχει ὅρια, ἀλλὰ παρεκτρέπεται καὶ φθάνει ἄλλοτε σὲ δεισιδαιμονία καὶ θρησκοληψία, κι' ἄλλοτε σὲ παραμέληση καὶ περιφρόνηση τῶν θείων.

Ὁ Πλωτῖνος στὶς «Ἐννεάδες»: Ποτὲ τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῆ τὸν ἥλιο, ἂν δὲν ἔχη γίνει ὅμοιο μὲ τον ἥλιο, οὔτε μιὰ ψυχὴ μπορεῖ νὰ ἰδῆ τὴν ὡραιότητα, ἂν δὲν ἔχη γίνει ἡ ἴδια ὡραία. Πρέπει, λοιπον, πρῶτα νὰ γίνη καθένας ὅμοιος μὲ τὸν Θεὸ καὶ ὡραῖος, ἂν πρόκειται νὰ ἰδῆ τὸν Θεὸ καὶ τὴν ὡραιότητα.

Βλέπομε μὲ πόσην εὐρύτητα πνεύματος οἱ Ἕλληνες ἀντιμετώπιζαν τὸ θέμα τῆς Θεότητος. Καμμία εἰδωλολατρεία. Ἀπ' ἐναντίας, ἐλευθερία σκέψεως, ἐλευθερία ἐρεύνης καὶ ἀναζητήσεως τῆς Ἀληθείας.

Ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ ὀνομάζουν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες εἰδωλολάτρες καὶ ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία σὰν δημιούργημα πρωτογόνου σκέψεως. Ἀντελήφθησαν τοὺς μύθους σὰν ἱστορία καὶ χωρὶς νὰ εἰσχωρήσουν στὴ μυστικὴ σημασία τους, ἔσπευσαν νὰ τοὺς καταδικάσουν σὰν ἀφελεῖς καὶ πρωτόγονες ἀφηγήσεις ἢ νὰ τοὺς θεωρήσουν σὰν συμβολισμοὺς μετεωρολογικῶν φαινομένων ἢ σὰν προεκτάσεις ἱστορικῶν γεγονότων.

Ὁ σοβαρώτερος ἐχθρὸς τῆς Γνώσεως δὲν εἶναι ἡ ἀμάθεια, ἀλλὰ ἡ ἡμιμάθεια, ἰδίως ὅταν εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴ δοκησισοφία. Ἐξεφύλλισαν τὴν Μυθολογία τοῦ Decharme καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐγνώρισαν τὸν συμβολισμὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας! Ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία ἔχει περιεχόμενο φιλοσοφικό, ἔχει περιεχόμενο πνευματικό, ἔχει περιεχόμενο μυστηριακό. Ἀπορρέει ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια.

Τί ἦσαν τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια; «Πολὺς ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος» ὅπως γράφει ὁ Παῦλος περὶ Μελχισεδὲκ (στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν του).

Ὁ Πλατων λέγει ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐσύστησαν τὶς μυστικὲς τελετὲς δὲν ἦσαν ἄνθρωποι τυχαῖοι. Καὶ ὅτι μεμυημένοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν φιλοσοφήσει μὲ τὸν σωστὸ τροπο. Οἱ «ὀρθῶς πεφιλοσοφηκοτες».

Τα Μυστήρια ἦσαν πανάρχαια. Ἀπο αὐτα ἀπέρρευσε ἡ Ἑλληνικη Μυθολογία. Ἀπὸ τοὺς «ὀρθῶς πεφιλοσοφηκοτας». Ἀκολούθως ἐπενέβη ἡ ποίηση τοῦ Ὁμηρου καὶ τοῦ Ἡσιοδου, τοὺς ὁποίους κατηγορεῖ ὁ ἱδρυτης τῆς Ἐλεατικῆς Σχολῆς Ξενοφανης ὁ Κολοφώνιος, ὅτι ἐνόθευσαν την Ἑλληνικὴ Μυθολογία καὶ ἀπέδωσαν στοὺς θεοὺς ἀνθρωπομορφικὲς ἰδιότητες καὶ ἀνθρωπινα πάθη. Το ἴδιο ἔκαμαν καὶ οἱ λοιποὶ ποιηταί, καθὼς καὶ οἱ τραγικοί. Ἐχρησιμοποίησαν τοὺς μύθους, τοὺς ἐπεξέτειναν μὲ την ποιητικη φαντασία τους, ἐπρόσθεσαν νέα στοιχεῖα, σὲ τρόπο ποὺ ἡ ἀποκρυπτογράφηση τῆς ἀρχικῆς τους ἐννοίας —ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Δημ. Ἰωαννίδης— κατέστη φοβερὰ δύσκολη, ἂν ὄχι ἀκατορθωτη. Ἰδίως γιὰ τη σύγχρονη ὀρθολογιστικὴ σκέψη.

Οἱ μῦθοι ἀπευθύνονται στον ζεστὸ ψυχικὸ κόσμο, ὄχι στὴν ἐγκεφαλικὴ σκέψη ποὺ εἶναι ψυχρή. Κεντρίζουν τη δημιουργικὴ φαντασία, γιὰ νὰ τὴν ὠθήσουν νὰ συλλάβη τὴ φιλοσοφικη - Μυστηριακὴ Ἀλήθεια, ποὺ κρύβεται κατω ἀπο τὴ συμβολικὴ ἀλληγορία.

Τὰ Μυστήρια, εἴπαμε, ὅτι ἦσαν πανάρχαια. Καὶ οἱ Δελφοὶ πανάρχαιο μυστηριακὸ - μυητικο κέντρο. Πνευματικὸ κέντρο τῶν Δωριέων. Ἀπ' αὐτὸ ὁ Λυκοῦργος ἐνεπνεύσθη τὴ Θεσμοθεσία του. Τοὺς Δελφοὺς ἐπεσκέφθη ὁ θεῖος Πυθαγόρας, ὁ

«Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος», μετὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴν Ἐλευσῖνα, ὅπου ὁ Ἱεροφάντης λέγεται ὅτι τοῦ παρεχώρησε τὴ θέση του στὴν τελετὴ τῶν Μυστηρίων τῆς Δήμητρος.

Στοὺς Δελφοὺς ὁ Πυθαγόρας ἔμεινε ἕναν ὁλόκληρο χρόνο, κατ' ἄλλους διδάσκων καὶ κατ' ἄλλους διδασκόμενος —μολονότι αὐτὰ τὰ δύο εἶναι ἀλληλένδετα, διότι «ὁ διδάσκων δὶς διδάσκεται»— πρὶν νὰ φύγη γιὰ τὴ Μεγάλη Ἑλλάδα καὶ νὰ ἱδρύση στὴν Κρότωνα τὸ περίφημον Ὁμακοεῖον καὶ τον Πυθαγόρειο Δεσμο, ὁ ὁποῖος —ὅπως σωστὰ παρατηρεῖ ὁ Συρέ— εἶναι ἡ Μητέρα τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἡ Μάμμη ὅλων τῶν ἰδεαλιστικῶν Σχολῶν.

Οἱ Δελφοί, λοιπόν, ὑπῆρξαν μυστηριακο - μυητικο κέντρο πανάρχαιο, το ὁποῖο, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἀνυψώθηκε ἀπο τὴ λατρεία τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος στὴ λατρεία τῆς μυστηριακῆς θεᾶς Δήμητρος, τῆς θεοτητος τῆς Δικαιοσύνης Θέμιδος καὶ τέλος τοῦ θεοῦ τοῦ Φωτος καὶ τῆς Μουσικῆς Ἀπόλλωνος, ἀρχηγέτου τῶν Μουσῶν, τοῦ Χρυσοκόμη καὶ Ἀργυροτόξου.

Ὑπάρχει ὅμως ἕνας ἄτεγκτος καὶ παντοδύναμος φυσικος Νομος. Ὁ Νομος τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς. Κανεὶς θεσμος δὲν μπορεῖ να μείνη ἀπροσβλητος ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου. Τὴν ἀνύψωση καὶ την ἀκμη θα την διαδεχθῆ ἀναποφευκτα ἡ πτώση καὶ ἡ παρακμή. «Πάντα ρεῖ, εἶναι δὲ παγίως οὐδέν» λέγει ὁ Ἡράκλειτος. Δεν πρέπει να κρίνωμε τοὺς θεσμοὺς ἀπὸ τα γεγονοτα τῆς ἐποχῆς τῆς παρακμῆς, ἀλλα ἀπο τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς, πρὶν ἐπελθη ἡ νοθευση καὶ ἡ διαφθορά.

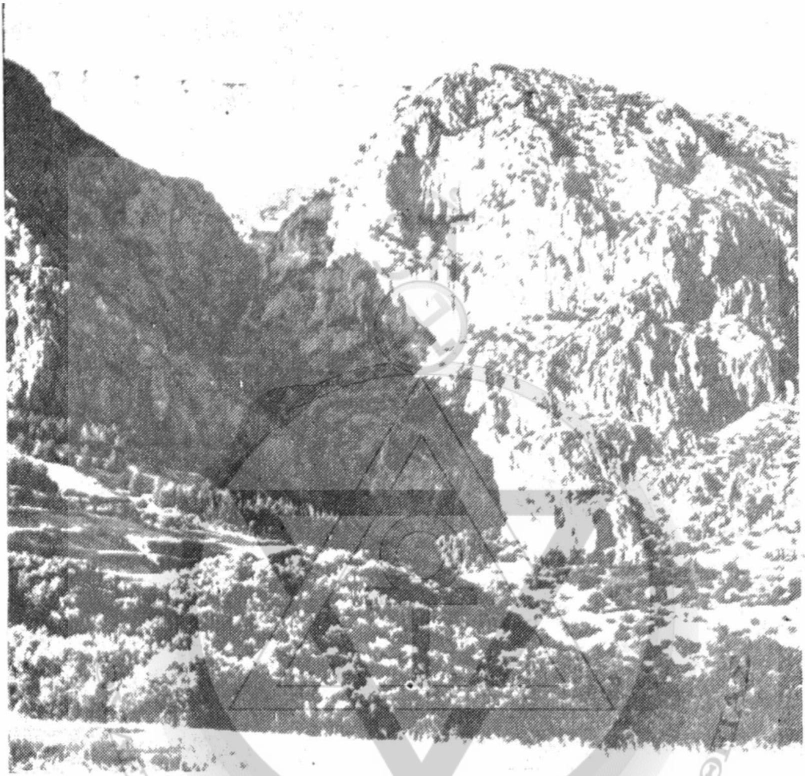
Οἱ Δελφοὶ ἦσαν πανάρχαιο μυστηριακο - μυητικὸ κέντρο. Ἡ μεγάλη τους ἀκμὴ ἐσημειώθηκε στὴν αὐγὴ τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Τον 9ο καὶ τον 8ο αἰῶνα π.Χ. καὶ ἐξακολούθησε μέχρι τῶν Μηδικῶν πολέμων. Ὁ θρῦλος συνδέει τοὺς Δελφοὺς μὲ τὴ χορεία τῶν 7 σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι Δελφοὶ καὶ σοφία ἦσαν ἀλληλένδετα. Οἱ Δελφοὶ ὑπῆρξαν ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς καὶ σύμβουλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

☆

Ἤρχοντο ἀπὸ παντοῦ, ἀπὸ τὶς ἑλληνικὲς πόλεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς βαρβαρικές, ἀντιπρόσωποι στεφανωμένοι μὲ δάφνη, γιὰ νὰ συμβουλευθοῦν τον Ἀπόλλωνα. Καὶ πρὶν μποῦν στο ναο τοῦ θεοῦ τοῦ Φωτός, ἐδιάβαζαν τὰ Δελφικὰ γνωμικά, ποὺ ἦσαν ἀπόσταγμα τῆς Μυστηριακῆς Σοφίας: «Γνῶθι σαὐτον», «Μηδὲν ἄγαν», «Ἐγγύα πάρα δ' ἄτα», καθὼς καὶ τὸ περίφημον ΕΙ, γιὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ὁποίου ὁ ἱερεὺς τῶν Δελφῶν Πλούταρχος ἔγραψεν ὁλόκληρο βιβλίο στὴ σειρὰ τῶν «Ἠθικῶν».

Ἤρχοντο νὰ συμβουλευθοῦν τὸν Ἀπολλωνα, καὶ τὸ Μαντεῖον ἔδιδε τοὺς χρησμοὺς τοῦ Λοξία. Κατὰ τὴν ἀρχαία προσφυέστατη ἔκφραση «Ὁ θεὸς οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει». Τὴ σημασία τοῦ χρησμοῦ πρέπει νὰ διαγνώσουν οἱ συμβουλευόμενοι το Μαντεῖον. Οἱ χρησμοὶ ἦσαν σοφοὶ κατὰ τοὺς χρονους τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς τοῦ Μαντείου. Ἦταν τοτε ἁγνὸ καὶ σοφο το Ἱερατεῖον. Κατεῖχε τὴν Ἀρετὴ καὶ τη Γνώση. Ἀλλ' «Οὐ τα πάντα τοῖς πᾶσι ρητά». Ἐκεῖθεν πηγάζει ἡ ἀναγκαιότης τοῦ συμβολισμοῦ. Καὶ εἶναι πολύτιμη ἡ συμβουλὴ ποὺ δὲν δίδεται μὲ τρόπον ἐπιτακτικον, ἀλλὰ ὑποβάλλεται στην ἐλεύθερη κρίση ἐκείνου ποὺ ζητεῖ τὴ συμβουλή, ὥστε ὑπεύθυνα να ἀποφασίση ὁ ἴδιος καὶ ὄχι δουλικὰ να ὑπακούση. Διότι ἡ τυφλὴ ὑπακοὴ δημιουργεῖ δούλους καὶ ὄχι ἐλεύθερα ἄτομα.

Αὐτὰ ὅμως, συνέβαιναν κατὰ τοὺς χρονους τῆς ἀκμῆς τοῦ Μαντείου. Δὲν θὰ κριθῆ ἡ ἱεροτης τῶν Δελφῶν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς, ὅπως δὲν μποροῦν νὰ κριθοῦν οἱ ὑπέροχες διδασκαλίες τοῦ Ναζωραίου ἀπο τοὺς λόγους καὶ τὶς πράξεις ἐκείνων ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸν ἐκπροσωποῦν ἐπάνω στὴ Γῆ.

Οἱ βράχοι τῶν Φαιδριάδων πάνω ἀπὸ τὴν κοιλάδα.

Ὅσοι κατηγοροῦν τὸ Ἱερατεῖο τῶν Δελφῶν, ἴσως νὰ ἔχουν, ἴσως καὶ νὰ μὴν ἔχουν ἄδικο, διότι κατηγοροῦν τὸ Ἱερατεῖο τῆς παρακμῆς. Πάντως τὸ ἀρχαῖο Ἱερατεῖο ἦταν ἄψογο. Γι' αὐτὸ ἐπέσυρε τὸν γενικὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν κοινὴ ἐκτίμηση.

Ἀλλὰ ὁ πλουτισμὸς εἶναι πηγὴ διαφθορᾶς. Οἱ Δελφοὶ ἔγιναν πάρα πολὺ πλούσιοι, ὥστε ἴσως νὰ μὴν ἦταν πιὰ δυνατὸν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀρχική τους ἁγνότητα. Φυσικὸν ἐπακόλουθον ἡ παρακμή. Καὶ δὲν ἀρκεῖ ἕνας Πλούταρχος, γιὰ νὰ ξαναφέρη τὴν παλιὰ ἁγνότητα. Ἄλλωστε, ὁλόκληρος ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος εἶχε μεταπηδήσει στὸ κατωφερικὸ τόξο τῆς παρακμῆς, μετὰ τὸν ὀλέθριο Πελοποννησιακὸ πόλεμο καὶ τὰ ἀναπόφευκτα ἐπακολουθά του. Οἱ Μακεδονικοὶ χρόνοι μὲ τοὺς ἀτελεύτητους ἐμφυλίους πολέμους τῶν ἐπιγόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπῆρξαν παρακμῆς χρόνοι καὶ ἀκόμη χειρότεροι οἱ σκοτεινοὶ χρόνοι τῆς Ρωμαικῆς κατακτήσεως.

Ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος στὸν Βίο τοῦ Σύλλα, ὁ αἱματοβαμμένος δικτάτωρ ἔστειλε τὸν στρατηγό του Κάφι νὰ λεηλατήση τοὺς θησαυροὺς τῶν Δελφῶν. Ὁ Κάφις ἐδίσταζε, φοβούμενος τὴν βεβήλωση τοῦ Ἱεροῦ. Καὶ ὅταν μερικοὶ τοῦ εἶπαν ὅτι ἀκούστηκε νὰ ἀντηχῇ ἡ κιθάρα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔσπευσε νὰ τὸ γράψη στὸν Σύλλα, μὲ τὴν ἐλπίδα

Το ἱερον τῆς Γαίας (ὅπου ἐδίδοντο οἱ χρησμοὶ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Μαντείου) καὶ ἡ πέτρα τῆς Σίβυλλας.

να τὸν πείση νὰ ἀνακαλέση τὴ διαταγη. Ὁ ἀδίστακτος ὅμως δικτάτωρ θρασυτατα, ἀλλα καὶ εὐφυέστατα, ἀπήντησεν ὅτι ἀπορεῖ πῶς συνέβη να μην καταλάβη ὁ Καφις ὅτι το να παίζη κιθαρα ὁ θεος εἶναι σημεῖο πως χαίρεται και ὄχι πως ὀργίζεται. Να παρη, λοιπον, με θάρρος τα ἀφιερωματα, διοτι ὁ θεος εὐχαρίστως τα δίνει.

Εὐχαρίστως θα τοὺς ἔδινε καὶ τὸ Ἱερατεῖο τῶν ἀρχαίων καὶ ὡραίων χρονων τῆς ἀκμῆς, διοτι ἦταν ἀδιάφορο για τους θησαυροὺς καὶ ἀδιάφθορο ἀπο τους θησαυρούς.

Ἀλλα το Ἱερατεῖο τῆς παρακμῆς, κάθε Ἱερατεῖο παρακμῆς, εἶναι προσκολλημένο στα ὑλικα ἀγαθά. Δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ ἀντισταθῆ στὴ Ρωμαικὴ βία. Ὁ Κάφις ἁρπάζει τοὺς θησαυρούς, ὅπως τοὺς εἶχαν ἁρπάξει καὶ οἱ Φωκεῖς στοὺς Φωκικοὺς πολέμους. Ἀλλὰ το ἀμόρφωτο πλῆθος, το εἰδωλολατρικό, δὲν παύει νὰ συνεισφέρη ὑλικὰ πλούτη. Οἱ θησαυροι τοῦ πνεύματος ἐστείρευσαν, ἀλλα οἱ ὑλικοὶ θησαυροὶ ἀφθονοῦν. Το μεταλλικο χρυσάφι ἔχει ἀντικαταστήσει τὸ πνευματικὸ χρυσάφι τῶν καλῶν καιρῶν.

Ἐν τούτοις, καὶ κατα τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς, το Μαντεῖο ἐξακολουθεῖ νὰ δίνη πολύτιμους χρησμούς, χρησμοὺς ποὺ ἀνταποκρίνον-

ται στὴν πραγματικότητα, ὅπως αὐτὸς ποὺ ἐδόθηκε —σύμφωνα μᾶλλον μὲ τὸν θρῦλο παρὰ μὲ τὴν ἱστορία— στὸν ἰατροφιλόσοφον Ὀρειβάσιο γιὰ νὰ τὸν μεταφέρη στὸν ὀνειροπόλο τῆς παλιᾶς δόξας Αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη:

«Εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε
(δαίδαλος αὐλά.
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ
(μάντιδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο
(καὶ λάλον ὕδωρ».

☆

Ὁ Δελφικὸς Ὀμφαλὸς τῆς Γῆς.

Αὐτὰ γιὰ τοὺς Δελφούς. Καὶ τώρα ἂς ἔλθωμε στὶς Ἀμφικτιονίες καὶ ἂς ἐπιχειρήσωμε γι' αὐτὲς μια σύντομη ἱστορικὴ ἀνασκόπηση.

Ἀμφικτιονίες, δηλ. ἑνώσεις γειτονικῶν πόλεων, γύρω σὲ ἕνα θρησκευτικὸ Ἱερό, ποὺ ἀπέβλεπαν σὲ εἰρηνικὴ ἐπίλυση τῶν ἀναμεταξύ τους ἀναφυομένων διαφορῶν, ὑπῆρχαν πολλὲς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὅπως γράφει ὁ Κων. Παπαρρηγόπουλος στὴν Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὅταν γίνεται λόγος περὶ Ἀμφικτιονικοῦ Συνεδρίου, ἄνευ ἄλλου προσδιορισμοῦ, οἱ πάντες ἐννοοῦν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ Συνεδρίου, τοῦ γνωστοῦ ὡς Δελφικοῦ.

Στὶς Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχή, κατὰ τὸ Πάριον Χρονικον, ἀνάγεται στὸ 1522 π.Χ., μετεῖχαν 12 ἑλληνικὲς φυλές: Θεσσαλοί, Βοιωτοί, Δωριεῖς, Ἴωνες, Περραιβοί, Μάγνητες, Λοκροί, Οἰταῖοι, Ἀχαιοί, Φωκεῖς, Δόλοπες, Μαλιεῖς. Τὸ Συνέδριο τοῦτο συνήρχετο δύο φορὲς τὸν χρόνο. Κατὰ τὴν ἄνοιξη στὸ Ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, στοὺς Δελφοὺς καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρο στὴ μικρὴ πόλη Ἀνθήλη, κοντὰ στὶς Θερμοπύλες, στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀμφικτιονίδος Δήμητρος. Αἱ Σύνοδοι ὠνομάζονταν «Πυλαία ἐαρινὴ» καὶ «Πυλαία μετοπωριανή». Ἐπειδή, ὅπως εἴπαμε, καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Δελφῶν ὠνομαζόταν «Πυλαία», συμπεραίνουν ὅτι παλαιότατα καὶ οἱ δύο Σύνοδοι συνήρχοντο κοντὰ στὶς Θερμοπύλες, ἀργότερα, ὅμως, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους, λογῳ τῆς ἐπισημότητος τοῦ Ἱεροῦ τῶν Δελφῶν, μετεφέρθη ἡ ἐαρινὴ Πυλαία στοὺς Δελφούς.

Κάθε φυλὴ στὸ Ἀμφικτιονικὸ Συνέδριο, ἀντιπροσωπευόταν μὲ δύο ψήφους, χωρὶς νὰ ὑπολογίζεται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ δύναμη τῶν πόλεων ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν ἀντιπροσωπευόμενη φυλή. Ἔτσι οἱ Ἴωνες, μὲ τὶς πολλὲς πολεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἔνδοξη πολη τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ οἱ Δωριεῖς μὲ τὴν πολεμικὴ Σπάρτη, ὅπως καὶ οἱ πλούσιοι καὶ πολυπληθεῖς Θεσσαλοί, διέθεταν ἀπὸ δύο μονον ψήφους, ἀκριβῶς ὅπως καὶ οἱ ὀλιγάριθμοι καὶ ἀδύνατοι Μαλιεῖς ἢ Μάγνητες. Τοῦτο θεωρεῖται σὰν μια ἀκόμη ἀποδειξη τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ἐ-

σχηματίσθηκε πρὶν γίνουν ἰσχυρὲς πόλεις αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἢ —ἂν προτιμᾶτε— πρὶν ἀναπτυχθῆ ὁ ἐγωϊσμὸς —θέμα «γοήτρου» ὀνομάζεται στὴ σημερινὴ διπλωματικὴ γλῶσσα— καὶ πρὶν προβάλουν οἱ ἀνταγωνισμοί, ὅταν ἀκομη ὅλες οἱ πόλεις ἦσαν σεβαστὲς καὶ ἀπέβλεπαν στὴν Δικαιοσύνη καὶ ὄχι στὸ «δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου».

Οἱ ἀντιπρόσωποι στὸ Συνέδριο ὠνομάζονταν «πυλαγοραι» ἢ «ἱερομνήμονες». Τὸ Ἀμφικτιονικὸ Συνέδριο, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, εἶχε για κύριο ἔργο τὴν ἐφορεία τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν ἐπιμέλεια καὶ προεδρία τῶν Πυθικῶν ἀγώνων. Τὰ «Πύθια» ἦσαν οἱ περιφημότεροι μετα τὰ «Ὀλύμπια», ἀγῶνες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Οἱ νικηταὶ ἔπαιρναν γιὰ ἔπαθλο κλάδο δάφνης. Τα Πύθια καθιερώθηκαν το 586 π.Χ., ὅταν ἔληξεν ὁ δεκαετὴς α΄ ἱερὸς πόλεμος, μὲ τὴν ὁλικὴ καταστροφὴ τῆς πόλεως Κίρρας, σύμφωνα μὲ ἀπόφαση τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ Συνεδρίου.

Ἡ βαθειὰ ἐκφραστικὴ μορφὴ τοῦ Ἡνιόχου.

Ἑνάμισυ αἰῶνα ἀργότερα ἔγινε ὁ β΄ ἱερὸς πόλεμος, διότι οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωσαν τὴ διοίκηση τοῦ Ἱεροῦ τῶν Δελφῶν στοὺς συμμάχους τους Φωκεῖς. Τότε οἱ Σπαρτιᾶτες ἐξεστράτευσαν στοὺς Δελφούς, ἔδιωξαν τοὺς Φωκεῖς καὶ ἀπέδωσαν τὸ Ἱερὸ στοὺς κατοίκους τῶν Δελφῶν. Ἀλλ' ὅταν ἔφυγαν οἱ Σπαρτιᾶτες, ἔφθασαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ παρέδωσαν ἐκ νέου το Ἱερὸν στοὺς Φωκεῖς. Ἔτσι οἱ Δελφοὶ μπῆκαν στὰ γρανάζια τοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων.

Ἕναν αἰῶνα ἀργότερα, ἐπὶ ἡγεμονίας τῶν Θηβαίων, τὸ Ἀμφικτιονικὸ Συνέδριο, μὲ εἰσήγηση τῶν Θηβαίων, κατεδίκασε σὲ βαρὺ χρηματικὸ πρόστιμο τοὺς Φωκεῖς, καὶ ἐπειδὴ οἱ Φωκεῖς δὲν ἐπλήρωναν τὸ πρόστιμο, ἀπεφασίσθη ἡ τιμωρία τους. Θηβαῖοι, Θεσσαλοί, Δωριεῖς καὶ ἄλλοι, ἀνέλαβαν τὴν ἐκτέλεση τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συνεδρίου καὶ περικύκλωσαν τοὺς Φωκεῖς. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι, μὲ στρατηγὸ τὸν Φιλόμηλον, κατέλαβαν τοὺς Δελφούς, τὸ Ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν Θρακιδῶν. Ὁ Φιλόμηλος ἠθέλησε νὰ ἀναγκάση τὴν Πυθία νὰ ἐγκρίνη τὶς πράξεις του, ἀλλὰ ἡ Πυθία ἀρνήθηκε μὲ πεῖσμα.

Ὁ Φιλόμηλος καὶ οἱ διάδοχοί του στρατηγοὶ ἐλεηλάτησαν σταδιακῶς ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῶν Δελφῶν, κινήσαντες τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Πανελληνίου. Ἀπὸ τὰ χρυσᾶ ἀναθήματα ἐκόπηκαν χρυσᾶ νομίσματα, ὄχι μόνον γιὰ νὰ δωροδοκηθοῦν Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιᾶται παράγοντες καὶ νὰ προσληφθοῦν κακοποιοὶ ὡς μισθοφόροι, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ διακοσμηθοῦν οἱ ἐρωμένες τῶν Φωκέων στρατηγῶν. Ἔτσι ἔχομε νέο δεκαετῆ ἱερὸ πόλεμο τῶν Θηβαίων καὶ Θεσσαλῶν πρὸς τοὺς Φωκεῖς. Καὶ ὅλοι ἰσχυρίζοντο ὅτι μάχονται γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὸ Ἱερὸ τῶν Δελφῶν, ὅπως σήμερα ὅλοι μάχονται γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Εἰρήνη.

Τότε ἐπενέβη καὶ ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας ἐναντίον τῶν Φωκέων,

οἱ ὁποῖοι τελικῶς ἐνικήθησαν. Ὁ Φίλιππος συνεκάλεσε τὸ Ἀμφικτιονικὸ Συνέδριο, τὸ ὁποῖον ἀφήρεσε ἀπὸ τοὺς Φωκεῖς τὰς 2 ψήφους ποὺ διέθεταν καὶ τὰς παρεχώρησε στὸν Φίλιππο καὶ τοὺς διαδόχους του. Ἔτσι ὁ Φίλιππος ἐτιμώρησε τὴν ἱεροσυλία τῶν Φωκέων καὶ ἔγινε ὁ ἴδιος κύριος τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ Συνεδρίου.

Μὲ ὅλα αὐτὰ φυσικὸν ἦταν νὰ ἐπέλθη παρακαμὴ στὸν θεσμὸ τῶν Ἀμφικτιονιῶν καὶ ἀποτυχία τοῦ φιλειρηνικοῦ ἔργου του.

☆

Μήπως, ὅμως, δὲν ἐπῆλθεν ἀποτυχία στὸ φιλειρηνικὸ ἔργο τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἡ ὁποία ἱδρύθηκε τρεῖς χιλιετηρίδες καὶ πλέον μετὰ ἀπὸ τὶς Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες; Μήπως δὲν σημειοῦνται ἐπίσης ἀποτυχίαι στὸ ἔργο τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὅταν διεξάγωνται, ἀκόμη καὶ σήμερα αἱματηροὶ πόλεμοι καὶ ὅταν δὲν ἀναγνωρίζεται στοὺς Κυπρίους τὸ ἱερὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως;

Ἀλλὰ δὲν θὰ κριθῆ μιὰ εὐγενικὴ προσπάθεια ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ἢ τὴν ἀποτυχία ποὺ σημειώνει. Ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη ἡ ἀγαθὴ πρόθεση ποὺ ἐνέπνευσε τὴν κίνηση καὶ τότε ἡ προσπάθεια δικαιώνεται ἀφ' ἑαυτῆς.

Ποιός μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἀγαθὴ πρόθεση στοὺς δραματιστὰς τοῦ ἰδανικοῦ τῆς εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν διενέξεων καὶ τῆς ἀποφυγῆς τῆς μάστιγος τῶν πολέμων; Ἡ φιλειρηνικὴ προσπάθεια καὶ ὁ στιγματισμὸς τοῦ ἐπιθετικοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἐπιβίωση βαρβαρικῶν ἕξεων, εἶναι ἱερὴ ὑποχρέωση κάθε πολιτισμένου ἀνθρώπου, κάθε πολιτισμένης κοινωνίας.

Τὴν κατάργηση τοῦ πολέμου καὶ κάθε μορφῆς βίας ἐπαγγέλλεται ὁ σημερινὸς Ὀργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ποὺ εἶναι τέκνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ γνήσιος ἀπόγονος τῶν Ἑλληνικῶν Ἀμφικτιονιῶν.

Ὁ Ὀργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν στὶς 10 Δεκεμβρίου 1948 ἀπηύθυνε πρὸς ὅλο τὸν κόσμο τὴν περίφημη «Παγκόσμια Διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου».

Ἡ παγκόσμια αὐτὴ Διακήρυξη ἔρχεται σὰν συνέχεια καὶ συμπλήρωση τῆς Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως τῶν Γάλλων κατὰ τὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, καθὼς καὶ τῆς Διακηρύξεως τοῦ Θωμᾶ Τζέφφερσον γιὰ τὴν Ἀμερικανικὴ Ἀνεξαρτησία. Σὰν συνέχεια τοῦ Διατάγματος τοῦ Μεδιολάνου περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Προσφέροντες φόρον τιμῆς στὴν Παγκόσμια Διακήρυξη τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν, θὰ ὑπενθυμίσωμε μερικὰ σημεῖα της. Τρία ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Εἰσήγηση καὶ δύο ἀπὸ τὰ ἄρθρα της.

Ἀπὸ τὴν Εἰσήγηση:

«Ἡ ἀναγνώριση τῶν ἴσων καὶ ἀναπαλλοτριώτων δικαιωμάτων ὅλων

Ὁ Ἀντίνοος — μιὰ μελαγχολικὴ μορφὴ τῆς Δελφικῆς παρακμῆς.

τῶν μελῶν τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης στὸν κόσμο».

«Ὁ εὐγενέστερος πόθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ δημιουργία ἑνὸς κόσμου, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐκφράζωνται καὶ νὰ πιστεύουν, ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ τὸν φόβο καὶ τὴν ἀθλιότητα».

«Εἶναι οὐσιῶδες νὰ ἐνθαρρύνεται ἡ ἀνάπτυξη τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν».

Ἄρθρον 1ον:

«Ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα γεννιοῦνται ἐλεύθερα καὶ μὲ ἴσες ἀξιώσεις καὶ δικαιώματα. Εἶναι προικισμένα μὲ λογικὸ καὶ μὲ συνείδηση καὶ ὀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν ἀναμεταξύ τους μὲ πνεῦμα ἀδελφότητος».

Ἄρθρον 26ον, παραγρ. 2:

«Ἡ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ ἀποβλέπη σὲ πλήρη ἀνάπτυξη τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ στὴν ἐνίσχυση τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Πρέπει νὰ εὐνοῆ τὴν κατανοηση, τὴν ἀνοχὴ καὶ τὴ φιλία μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν φυλετικῶν ἢ θρησκευτικῶν συστημάτων, καθὼς καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν για τὴ διατήρηση τῆς εἰρήνης».

☆

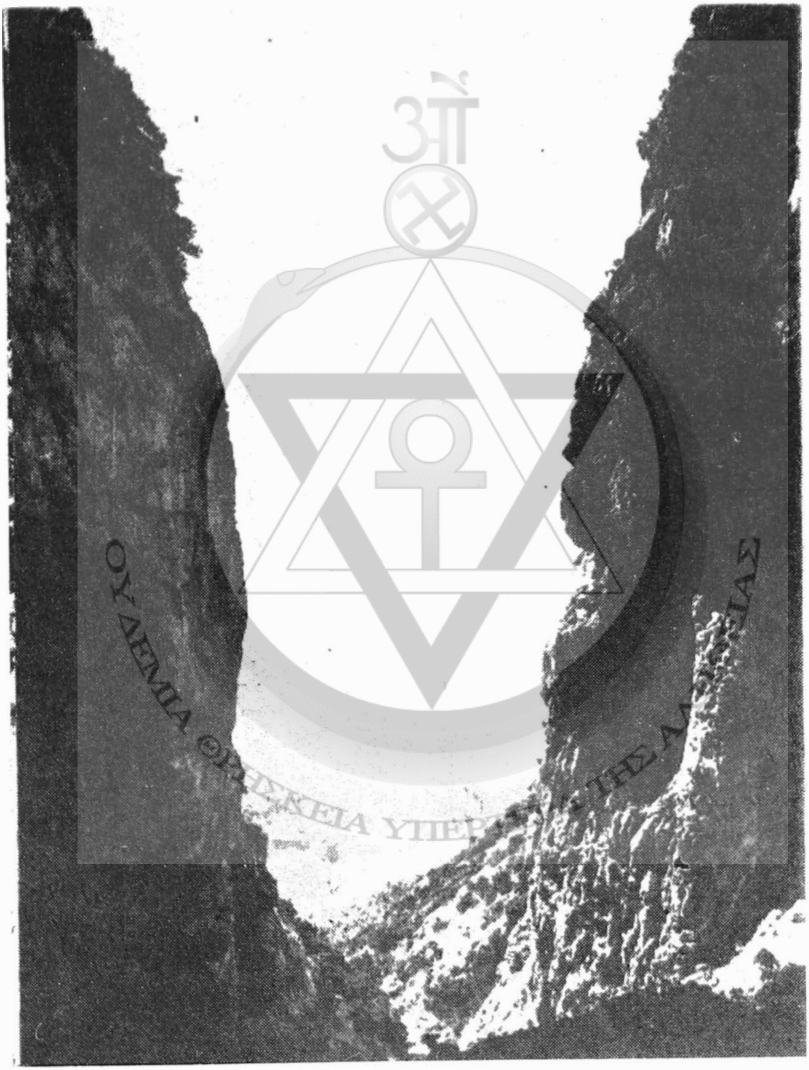
Ἀλλὰ καιρὸς νὰ ξαναγυρίσωμε στοὺς Δελφοὺς καὶ νὰ τερματίσωμε τὸν λογο.

Φρονῶ ὅτι πέραν ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀκμὴ καὶ δόξα τῶν Δελφῶν σὰν μυστηριακοῦ - μυητικοῦ κέντρου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος προβάλλονται οἱ Δελφοὶ σὰν σύμβολο τῆς πνευματικῆς ἑνότητος καὶ τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἔνδοξη ἀρχαιότητα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴ σύγχρονη ἐποχή. Τὸ ζεῦγος Σικελιανοῦ προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες εἰς αὐτὸν τὸν τομέα. Εἶναι εὐτυχῶς καὶ σήμερα ζωντανοὶ οἱ Δελφοὶ σὰν σύμβολο τῆς πνευματικῆς ἑνότητος τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἀνατάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Καὶ δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερη καὶ ἱερώτερη ἰδέα ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς πνευματικῆς ἑνότητος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἑνοτητος, χωρὶς διακρίσεις φυλῶν, ἐθνῶν, πίστεων, καταγωγῆς, γένους, χρώματος. Αὐτὸ εἶναι τὸ σημερινὸ αἴτημα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀγανακτήσει ἀπὸ τὶς φρικτὲς προλήψεις τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, τῶν σωβινιστικῶν ἐκδηλώσεων, τῶν κάθε εἴδους καὶ μορφῆς φανατισμῶν, ποὺ ὁδηγοῦν στὶς διαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, στὶς διενέξεις καὶ στὸν πόλεμο. Καὶ σύμβολο τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἐπιδιώξεως τῆς πνευματικῆς ἑνότητος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἀνατάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, προβάλλονται οἱ Δελφοί. Αὐτὸ εἶναι, αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι, τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιλεγομένης «Δελφικῆς Ἰδέας». Γι' αὐτὸ τιμῶμεν καὶ γεραίρομεν τοὺς Δελφούς.

Καὶ ἐνῶ οἱ Δελφοὶ εἶναι σύμβολο τῆς πνευματικῆς ἑνοτητος τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἀνατάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, οἱ Ἀμφικτιονίες εἶναι σύμβολο τῆς εἰρηνικῆς καὶ δικαίας ρυθμίσεως τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ὥστε νὰ ἀποφεύγωνται οἱ πόλεμοι καὶ ἡ βία. Ἡ Ἀθηνᾶ πρέπει νὰ νικήση γιὰ πάντα τον Ἄρη. Οἱ Ἀμφικτιονίες εἶναι σύμβολο τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως καὶ συνεργασίας ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς, σὲ ἔργα πολιτισμοῦ καὶ ἀνακουφίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ὁποῖον ἔχει δεινῶς ὑποφέρει ἀπὸ τὰ δικά του σφάλματα. Σφάλματα τὰ ὁποῖα ὀφείλονται στὶς φιλοπολεμες τάσεις του, στὶς κατακτητικὲς βλέψεις του, στὴν ὑπερτροφία ἑνὸς ἀχαλίνωτου ἐγωπαθοῦς ἀτομικισμοῦ.

Καιρὸς νὰ ἀνανήψωμε ὅλοι καὶ ἀφοῦ λουσθοῦμε, γιὰ νὰ καθαρθοῦμε ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν παθῶν, στὰ

ἁγνὰ νερὰ τῆς Κασταλίας πηγῆς, νὰ θελήσωμε νὰ ὑπηρετήσωμε μὲ προθυμία, μὲ εἰλικρίνεια καὶ μὲ ἀνιδιοτέλεια τὸ ἀνθρωπιστικὸ περιεχόμενο ποὺ περικλείνουν ἡ Δελφικὴ ἰδέα καὶ ἡ Ἀμφικτιονικὴ ἰδέα. Τὸ πνευματικὸ περιεχόμενο ποὺ συμβολίζουν οἱ «Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες».

Ἀνάμεσα στὸν ἐπιβλητικὸν ὄγκον τῶν Φαιδριάδων κυλοῦν τὰ νερὰ τῆς Κασταλίας πηγῆς...

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΣΤΗΝ 90Η ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΑΣΚΕΨΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Adyar Ἰνδίας, Δεκέμβριος 1965

HOWARD MURPHET

Τὸ ἀνθρώπινο μέτρον τοῦ Θεοῦ

Ὁ πολυμαθέστατος Πρωταγόρας ἔλεγε: «Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος». Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μέτρον γιὰ ὅλα ὅσα ὑπάρχουνε στὸν κόσμο, ὅσο μακρυὰ φθάνει ἡ φαντασία, καὶ κάθε μορφή. Ὁ Πρωταγόρας δὲν ἦταν μονάχος σ' αὐτὴ τὴ σκέψι. Καὶ ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, μὲ τὴν περίφημη φρᾶσι του «τὰ ἄνω ὡς καὶ τὰ κάτω», παρουσίαζε τὴν ἀρχὴ τῆς Ἱερῆς Ἐπιστήμης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ μικρόκοσμος, εἶναι καθρέφτης τοῦ Μακρόκοσμου. «Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον», μᾶς λέγει ὁ Μωϋσῆς, στὸ πρῶτο βιβλίο τῆς «Γενέσεως». Ὥστε, μέσα στὸν ἄνθρωπο, ἐντὸς μας, θὰ βροῦμε καὶ τὸ μέτρον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ μεγάλη δύναμις ὄπισθεν ὅλων τῶν πραγμάτων.

Μὲ τί τρόπο ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι συμπεριφερόμεθα ἀπέναντι στὸν Θεό; Φαίνεται ὁ ἄνθρωπος νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀναπόφευκτη παρουσία τοῦ Αἰωνίου Φύλακος. Στὸν Ψαλμὸ 139 διαβάζομε: «Κύριε, νοεῖς τοὺς λογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν, πρὶν ὁ λόγος ἔλθη εἰς τὴν γλῶσσαν, ὦ Κύριε, γνωρίζεις τὸ πᾶν. Ποῦ νὰ ὑπάγω ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου; Καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ νὰ φύγω;». Ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ δραπετεύη, γιατὶ δὲν ἀ-

νέχεται τὰ μυστικά του νὰ διαβάζωνται, τὴν κρυμμένη ντροπή του νὰ ἐρευνᾶται. Στὸ συμβολικὸ ἔργο τοῦ Νίτσε «Ὁ ἀσχημότερος ἄνθρωπος» σκοτώνει τὸν Θεό, γιατὶ ὁ Παντοδύναμος παρατηρεῖ μὲ τὰ διαπεραστικὰ στὰ πάντα μάτια του κάθε λεπτομέρεια τῆς ἀναξιότητος, τῆς ὑποκρισίας, τῆς ἀσχήμιας του τῆς ἐσωτερικῆς. Αὐτὸς ὁ «ἀσχημότερος ἄνθρωπος» εἶναι σύμβολο τοῦ καθενός μας καὶ τῆς ἐπιθυμίας μας νὰ κρύψουμε κάτι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας τὸν ἴδιο. Προσπαθοῦμε νὰ τὸν λησμονήσουμε ἢ νὰ διακηρύξουμε τὴν ἀνυπαρξία του. Γιατὶ δὲν μᾶς ἀρέσει αὐτὸς ὁ μάρτυς τῶν πράξεών μας.

Ὅμως, ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μὲ θάρρος καὶ μάτια καθαρὰ νὰ κυττάξη στὰ σκοταδερὰ καὶ ὑγρὰ κελλιὰ τῆς ἰδίας του φύσεως — σὲ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἐνστικτωδῶς θὰ ἤθελε ν' ἀποκρύψη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Πρέπει νὰ φανῆ ἀρκετὰ γενναῖος γιὰ ν' ἀντιμετωπίση τὴν πιὸ σκοτεινὴ ὄψι του. Γιατὶ πρέπει νὰ γνωρίζη ὅτι δὲν κρύβεται τίποτε. Καὶ ἔτσι θὰ μπορέσουμε κάποτε νὰ πλησιάσουμε στὴν ἀλήθεια.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε μορφή, ἀπὸ κάθε περιορισμό. Ἀνθρωπίνως εἶναι ἀδύνατο νὰ σκεφθῆ κανεὶς δίχως τὴν βοήθεια τῆς μορφῆς. Ἀκόμη καὶ ὅταν λέμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κάτι ἀφηρημένον — ὅπως μιὰ ἀλγεβρικὴ ἐξίσωσις — σχηματίζουμε τὴν μορφὴ τῆς ἐξισώσεως. Ὅταν λέμε ὅτι εἶναι γεωμετρικὴ μορφή — ἕνας κύκλος μὲ μιὰ τελεία στὸ μέσον — αὐτὸ μπορεῖ ν' ἀρέση στοὺς φιλοσόφους, ὄχι στὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Παραμχάνσα Γιογκανάντα ἐξέφρασε μιὰ σχέσι μεταξὺ Θεοῦ καὶ μορφῆς, ποὺ τὴν κρίνω ἱκανοποιητική. Εἶπε ὅτι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ πάρη κάθε μορφή, ἑπομένως κάθε μορφὴ ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀτομικὴ καρδιὰ εἶναι σωστή. Στὸν ἴδιον τὸν Γιογκανάντα εἶναι ὡραιότερη ἡ μορφὴ τῆς Μητέρας. Ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε τοὺς ὀπαδούς του νὰ σκέπτωνται τὸν Θεὸ σὰν Οὐράνιο Πατέρα — μιὰ ἄποψι ποὺ ἐπηρέασε τὴν ζωὴ πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ὑπάρχει ἐλευθερία ἐκλογῆς στὴ μορφή. Ὁ Μωυσῆς ποὺ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ, δὲν εἶδε τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ἀντελήφθη τὴν παρουσίαν του σὰν φωνῆς μέσα στὰ νέφη, σὰν φωτιᾶς στὴν καιομένη καὶ μὴ ἀναλισκομένη βάτο. Οἱ ὑποδεέστεροι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ φυλακίσουν τὸν Θεὸ στὴ μορφὴ τῆς ἐκλογῆς τους. Λησμονοῦν τὴν Ζωὴ καὶ προτιμοῦν τὴν Μορφή.

Τὰ ἀνθρώπινα μέτρα τοῦ Ἀπροσμετρήτου, αὐτὲς οἱ μερικὲς ἀκτῖνες τοῦ Θείου, δὲν εἶναι ποτὲ ἡ Ἐσχάτη Ἀλήθεια. Καθὼς θὰ προχωροῦμε στὴν ὁδὸ τῆς ἐξελίξεώς μας καὶ θὰ διδασκώμεθα πληρέστερα τὴν κατανόησι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ ἐνατένισις τοῦ Θεοῦ θὰ γίνεται διαυγέστερη, λαμπρότερη, πληρέστερη. Καὶ τὸ φῶς αὐτὸ θὰ πέφτη πάνω στὸ

Δρόμο, γιὰ νὰ ταχύνῃ τὰ βήματά του ὁ ταξιδιώτης πορευόμενος Οἴκαδε.

RADHA BURNIER

Ἡ ἀτραπὸς πρὸς τὸ Πραγματικὸν

Ἡ Ἀτραπὸς εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας καὶ μᾶς ὁδηγεῖ σ' ἕνα σκοπὸ ἐξωτερικὸ πρὸς ἐμᾶς καὶ τὸν γύρω μας κόσμο; Πολλὰ βιβλία γράφτηκαν γιὰ τὸ «Πραγματικό», ἀλλὰ ἡ μόνη πραγματικότης εἶν' ἐκείνη, ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι κατακτοῦμε μὲ τὴν ἐμπειρία μας. Καὶ τὸ ἀντικείμενο τῆς βαθειᾶς ἐμπειρίας πολὺ δύσκολα ἐκφράζεται μὲ λέξεις.

Πίσω ἀπὸ κάθε διαφωνία καὶ σύγκρουσι ὑπάρχει μιὰ ἔσχατη Πραγματικότης, ἕνα Ὁλικόν, ἕνα Ἀπόλυτον. Καθὼς λέγει ὁ Πλωτῖνος, «ἡ ἔννοια τῆς Πραγματικότητος προσεγγίζεται μόνον ὅταν ἡ ψυχὴ γίνεται ὅπως τὸ Ἓν — ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ τίποτε ἀνάμεσά τους, οὔτε ν' ἀποτελοῦν πιὰ δύο, ἀλλὰ ἕνα». Αὐτὴ ἡ Πραγματικότης δὲν δύναται νὰ γίνῃ γνωστὴ ἀπὸ τὸ νοῦ ἢ νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο σκέψεως, διότι κεῖται πέραν τῆς διακρίσεως ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, εἶναι δὲ μία πληρότης, ποὺ δὲν γνωρίζεται ἀπὸ μερικὸ ὄν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ Πραγματικότης εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ ἢ νὰ διδαχθῇ, ὁ μόνος δρόμος γνώσεως εἶναι ὁ ἀτομικός.

Πρίν, ὅμως, δυνηθοῦμε νὰ γνωρίσουμε τὸ Πραγματικό, πρέπει ν' ἀρχίσουμε κατανοοῦντες τὸ πλαστὸ τῶν γύρω μας πραγμάτων καὶ τὶς ὑφιστάμενες ἀντιφάσεις. Δὲν ἀρκεῖ νὰ λέμε ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι μία ἢ νὰ πιστεύουμε στὴν οἰκουμενικὴ ἀδελφότητα. Τὶς ἀλήθειες αὐτὲς ὀφείλομε νὰ τὶς κάμωμε πλαίσιο τῆς ζωῆς μας. Μόνον ἔτσι ἡ ἐσωτερικὴ συναίσθησις τῆς ἀλήθειας θὰ ἐκφρασθῇ στὴν διαγωγή μας. Καὶ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καθὼς θὰ ξεχωρίζουμε ἀνάμεσα στὸ Πραγματικὸ καὶ τὸ ψεύτικο, θὰ κερδίζουμε τὴν ἀποκόλλησι.

Αὐτὴ ἡ Ἀτραπὸς τῆς ἀμέσου γνώσεως ἀπαιτεῖ ἠθικὸ ἐξαγνισμό. Μ' αὐτὸν ἀποκτοῦμε τὴν ἱκανότητα νὰ μάθουμε τὶς ἀλήθειες τῆς Μυστικῆς Διδασκαλίας καὶ ν' ἀποκτήσουμε ἄμεση ὄψι τῆς ἔσχατης Πραγματικότητος.

DR. I. K. TAIMNI

Ἡ Γιόγκα καὶ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος

Ἡ ἐπιβίωσις τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος μετὰ τὸν θάνατο τοῦ φυσικοῦ σώματος, ἡ ὕπαρξις κόσμων ἀνωτέρων τοῦ φυσικοῦ καὶ ἡ δυνατότης τελειοποιήσεως τοῦ ἀτόμου — εἶναι ἰδέες θεμελιώδους σημασίας γιὰ κάθε ἔμφρονα ἄνθρωπο. Στὴν Ἰνδία ἀποτελοῦν ἀναφαίρετο μέρος τῆς φιλοσοφίας καὶ θρησκείας.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σύμπαν ἔχουν μιὰ θεία ταυτότητα. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ

τὴν 'Αλήθεια τῶν ἀληθειῶν ἐ δ ῶ καὶ τ ώ ρ α — αὐτὲς οἱ ἰδέες εἶναι ἰδιαίτερα 'Ινδικές. Πουθενὰ ἀλλοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν 'Ινδία δὲν ἀνεπτύχθη τόσο συστηματικὰ ἡ τεχνικὴ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ 'Εαυτοῦ. 'Η τεχνικὴ αὐτὴ καλεῖται Γιόγκα.

'Η Γιόγκα, στὴν βαθύτερη ἄποψί της, εἶναι κτῆμα μικροῦ ἀριθμοῦ μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξερεύνησαν τὸν ἑαυτό τους καὶ ἔγιναν κύριοι αὐτοῦ στοὺς ἐσωτερικοὺς χώρους τοῦ νοῦ καὶ τῆς συνειδήσεως. Μόνον αὐτοὶ μποροῦν νὰ ὑπηρετοῦν ὄχι μόνον ὡς κουστωδοὶ τῆς τεχνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν ποὺ μὲ τὴν βοήθειά της ἀνεκάλυψαν. Μεταδίδουν τὴν γνῶσι τους ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά. Καὶ μὲ μεγάλους περιορισμούς, διότι αὐτὸ τὸ ἀπόκτημα δὲν γίνεται νὰ προσφερθῆ στὴν ἀγορὰ ἔναντι ὁποιασδήποτε τιμῆς. Περίεργοι, φιλόδοξοι καὶ ἄλλα ἀκατάλληλα πρόσωπα οὔτε πληροφοροῦνται κἂν τὰ πρόσωπα ποὺ κατέχουν τὴν γνῶσι αὐτή.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Γιόγκα ἐπιθυμοῦν ὡστόσο νὰ κατορθώσουν ὅσον τὸ δυνατὸν πολυαριθμότεροι ἄνθρωποι νὰ γίνουν ἱκανοὶ γιὰ νὰ βαδίσουν στὴν ἀτραπὸ τῆς Γιόγκα, νὰ ἐλευθερώσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ νὰ ἐλευθερώσουν ἄλλους ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ζωῆς, τῆς χαμηλότερης ζωῆς.

Δηλαδή, ἡ Γιόγκα δὲν προορίζεται γιὰ τοὺς λίγους, μὰ γιὰ τὸν καθέναν, φθάνει αὐτὸς ὁ καθένας νὰ εἶναι προετοιμασμένος.

Δεδομένου ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι οὐσιαστικὰ θεῖος καὶ προορίζεται νὰ λυτρώση τὸν ἑαυτό του ἀργότερα ἢ ταχύτερα, ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς καὶ τὶς αὐταπάτες τῶν χαμηλότερων κόσμων, τὸ μόνον θέμα ἐνώπιόν του εἶναι ἂν θ' ἀρχίση τὴν προσπάθεια τώρα ἢ θὰ τὴν ἀναβάλη, γιὰ τὴν εἴσοδο στὴν ἀτραπὸ τῆς Λυτρώσεως πρὸς κάποια μέλλουσα ζωή. Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ ὀδυνηρὴ ἀσθένεια δὲν θὰ διερωτηθῆ ἂν πρέπει νὰ πάρη τώρα τὸ φάρμακο ἢ νὰ τὸ ἀναβάλη γιὰ ἀργότερα. Καὶ ἕνας φυλακισμένος δὲν θὰ διερωτηθῆ, ὅταν τοῦ προσφέρονται τὰ μέσα δραπετεύσεως, ἂν πρέπει νὰ ἐλευθερωθῆ τώρα ἢ ἄλλοτε. 'Αλλὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἀντιμετωπίζει τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ἡ δυσκολία ἔγκειται στὴν ἔλλειψι συναισθήσεως τῆς καταστάσεώς του. Τὴν κατάστασι αὐτή, ἰνδικά, τὴν λένε β ι β έ κ α. 'Η ἔλλειψις συναισθήσεως τῆς πραγματικότητος, ἡ ἔλλειψις βαθειᾶς σκέψεως, ἡ ἔλλειψις τῆς β ι β έ κ α, μᾶς κάνει ὅλους νὰ ζοῦμε στοὺς περιορισμοὺς καὶ τὴν αὐταπάτη, νὰ εἴμεθα ἱκανοποιημένοι μὲ τὸ παρὸν καὶ νὰ θυσιάζωμε τὴν ἐλευθερία, τὴν ἰσχὺ καὶ τὴν γνῶσι, ἔναντι ἐφημέρων ἀπολαύσεων καὶ ἀνέσεων. Ἔτσι, αἰσθανόμεθα, εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν Γιόγκα π. χ. ὅτι δὲν εἴμεθα ἕτοιμοι. Μᾶς χαρακτηρίζει ἡ ἀβεβαιότης, ἡ ἀμφιβολία, ἡ βραδυπορία. Αὐτὴ ἡ κατάστασις χαρακτηρίζει πλῆθος ἀνθρώπων πρὶν ἀπὸ τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν ἀτραπὸ τῆς Γιόγκα.

Τὸ ζήτημα εἶναι: Ἡ Γιόγκα ἔχει τίποτε νὰ προσφέρῃ στοὺς ἀσκητάς της; Πρὶν ἀπαντήσῃ κανείς, χρειάζεται νὰ διευκρινίσῃ. Πολλοὶ συγχέουν τὴν Γιόγκα τὴν ἴδια μὲ μερικὲς προκαταρκτικὲς καὶ μὴ οὐσιώδεις φυσικὲς ἀσκήσεις, ὥστε θεωροῦν τὴν Γιόγκα ὡς μέθοδο πρακτικῆς ὑγιεινῆς. Ἄλλοι ἔχουν τὴν ἐντύπωσι πῶς Γιόγκα εἶναι κάποιες ἐκπληκτικὲς ἱκανότητες τοῦ σώματος, οἱ ὁποῖες, στὴν πραγματικότητα, εἶναι φυσικὲς ἀσκήσεις τῆς τελικῆς περιόδου. Καμμία, ὅμως, ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀκραῖες θέσεις δὲν ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Γιόγκα, ἡ ὁποία εἶναι τεχνικὴ αὐτοπειθαρχίας, αὐτοαποκαλύψεως καὶ αὐτοπραγματοποιήσεως. Ἡ Γιόγκα χρησιμοποιεῖ τὶς φυσικὲς ἀσκήσεις, ποὺ εἶναι γενικὰ ὠφέλιμες, ἀλλὰ κυρίως πραγματεύεται μὲ τὸν ἀνθρώπινο νοῦ καὶ τὴν συνείδησι, γιὰ νὰ λύσῃ μιὰ γιὰ πάντα τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία τείνει στὴν βαθμιαία ἕνωσι τοῦ ἀνθρώπινου μὲ τὸ θεῖον.

Θὰ ἦταν πολὺ ἁπλοϊκὸ νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ καθένας μπορεῖ να ἀσχοληθῇ με τὴν Γιόγκα ἢ ὅτι ἡ πλήρης καὶ διαρκὴς λύσις τοῦ μεγάλου προβλήματος τῆς ζωῆς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εὔκολα ἢ φθηνά. Συνεπῶς, εἶναι ἔξω ἀπὸ την μεγάλη πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὸν ἁπλὸ λόγο ὅτι δεν εἶναι ἕτοιμοι καὶ δεν τὴν χρειάζονται. Ὁ καθένας μπορεῖ, φθάνει νὰ συνειδητοποιῇ τὴν ἀνάγκη, να φθάσῃ στὴν λύσι τοῦ προβλήματος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν παροῦσα κατάστασί του καὶ ἀνεβαίνοντας βαθμηδὸν καὶ συστηματικά. Τὸ πότε θὰ φθάσῃ εἶναι ἀναπάντητο ἐρώτημα.

Συντελεῖται μιὰ βαθμιαία ἐξάγνισις καὶ ἐναρμόνισις τοῦ πνεύματος. Κάθε βῆμα προετοιμάζει τὸ ἑπόμενο. Δὲν θὰ ἀποβλέψῃ κανεὶς στὸ ἀνώτερο, προτοῦ νὰ εἶναι ἕτοιμος. Ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία ἀπορροφᾶ ὅλη τὴν ἐνεργητικότητά του καὶ τὸν καιρό του, ἐπίσης τοῦ προσφέρει τὴν φαιδρότητα τῆς πνευματικῆς ἐκκολάψεως. Ἡ ἐσωτερικὴ ζωή του ἀρχίζει νὰ κινῆται. Τὸ μπουμπούκι ἀρχίζει ν' ἀνοίγῃ. Τὸ οὐσιῶδες δὲν εἶναι τὸ τέρμα, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ διαδικασία τῆς προόδου.

RUKMINI DEVI

Ἡ εὐθύνη μας στὸν κόσμο ποὺ ἀλλάζει

Ἐλευθερία, ἰσότης, μόρφωσις, μεταρρύθμισις — τόσα συνθήματα στὸν κόσμο.. Ἀλλὰ ἡ πραγματικότης δεν ἀλλάζει. Ἀλλάζουν μερικὲς ἐξωτερικὲς μορφές, ἀλλάζει ἡ γεῦσις, ἀλλάζει ὁ τρόπος παρουσιάσεως — ἀλλὰ δὲν ἀλλάζουν οἱ ἀξίες.

Ὁ σύγχρονος κόσμος διψᾶ γιὰ πραγματικότητα καὶ ἀλήθεια, ὅσο καὶ ὁ παλαιός. Ἀλλὰ ὁ νεώτερος κόσμος θέλει παρουσίασι τῆς ἀλήθειας με τὸν δικό του τρόπο. Λέγεται ὅτι τὸ νεώτερο πνεῦμα ζητάει τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἄποψι. Ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἁπλότης.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ πιὸ πολὺ σή-

μερα χρειάζεται ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἡ φώτισις, εἶναι ἡ συμπόνοια. Στὸν κόσμο ὑπάρχει μεγάλη ἐκμετάλλευσις, μεγάλη ἀμάθεια, μεγάλη ἔλλειψις ἀγάπης. Πρέπει νὰ ἀποβλέψουμε στὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων πρῶτα, παρὰ στὴ δική μας.

Κατανόησις, ἀδελφότης, φιλία — εἶναι συνθήματα ἐπιβεβλημένα.

JAMES PERKINS

Ἡ παγκόσμιος ἐλευθερία ἀρχίζει μὲ τὴν ἀτομικὴ

Τί εἶναι ἐλευθερία — ἐλευθερία γιὰ σενα, γιὰ μένα, γιὰ τὸν καθένα;

Ὁ Στωικὸς φιλόσοφος Ἐπίκτητος ἦταν ἁλυσσοδεμένος σκλάβος, ὅμως ἔφθασε σ' ἐξαιρετικὴ ἐσωτερικη ἐλευθερία. Ἐνῶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ κατακτητὴς τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἦταν αἰχμάλωτος τῶν ἐλαττωμάτων του καὶ τὸ ἔρριξε στὸ πιοτό, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν πρόωρο θάνατό του. Καμμία κυβέρνησις ἢ θρησκεία ἢ ἐκπαίδευσις, δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ την ἐλευθερία τῆς Πραγματικοτητος. Ἀλλὰ τόσον ἡ κακὴ ἢ ἡ πλήρης μορφωσις, ὅσο καὶ ἡ ἀπουσία της ἐπιδροῦν στὸ μορφωτικὸ σύστημα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν αἰχμαλωτίζουν ἀναλόγως. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἕνα τελείως προσωπικὸ ζήτημα. Ἴσως τὸ πιὸ προσωπικὸ ζήτημα ἀπὸ ὅλα.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι τελείως ἐσωτερικὴ ὑπόθεσις. Τὴν πλέον δραματικὴ ἀπόδειξι ἔδωσε ὁ Ἀπολλώνιος Τυανεὺς ὅταν ἀψήφησε τὴν ἐξουσία τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ. Ριγμένος σ' ἕνα σκοτεινὸ δεσμωτήριο καὶ ἁλυσσοδεμένος, ἔκαμε δριμεῖες παρατηρήσεις στοὺς ὀπαδούς του, ποὺ τὸν ἐπεσκέφθησαν καὶ θρηνοῦσαν για τὴν κατάστασί του. «Μὴν στενοχωριέσαι, Δάμις — εἶπε στὸν πιστό του ὀπαδὸ — κύτταξε, Δαμις!» καὶ λεγοντας αὐτὰ σηκώθηκε ὄρθιος, ὕψωσε τὰ ἁλυσσοδεμένα χέρια του καί σὲ λίγο τὰ δεσμὰ χάθηκαν. Χαμογελασε καὶ ἔπειτα ξανὰ ὑλοποίησε τὶς ἁλυσσίδες, ἐνθυμίζοντας ὅτι καθε περιορισμὸς ἐξυπηρετεῖ ἕνα σκοπο, ποὺ δὲν τον βλεπομε.

Ποιὰ εἶναι ἡ ἐλευθερια ποὺ δὲν τὴν βλέπομε; Μήπως ἡ δυναμις τοῦ Ἑαυτοῦ που ἀποδεχεται ἐθελουσίως τὸ φορτίο τῶν ἁλυσσίδων; Ὁ Ἀπολλώνιος ἀπέδειξε ὅτι στεκόταν πέραν ἀπὸ τὴν δέσμευσι, τὴ θλῖψι καὶ τὸν θάνατο. Γιὰ νὰ ἀφυπνισθῇ μέσα μας τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας ἔχομε ἀνάγκη μιᾶς βαθύτερης εἰκόνας τοῦ ἑαυτοῦ μας, πα-

ρὰ ἐκείνης ποὺ ἡ ἐπιστήμη σκιαγραφεῖ.

Κάθε ἄτομον πρέπει νὰ χαράξῃ τὴν δική του δρᾶσι. Κάθε ἄτομον πρέπει ν' ἀποβλέψῃ στὸν ἐσωτερικὸ ἑαυτό του. Τότε θὰ κινηθῇ πιὸ δραστήρια καὶ πιὸ ἁρμονικὰ στὰ κοινωνικὰ πλαίσια. Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος θὰ φτιάσῃ τὸν ἐλεύθερο κόσμο.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ κόσμου ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεροποιηθῇ, παρὰ ὅταν ἔχει βάσεις σὲ κάθε ἄτομο, τοῦ ὁποίου ἡ ἐνέργεια, τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ νοῦ, εἶναι εὐθυγραμμισμένες πρὸς τὸν Ὑπέρτατο Σκοπό, ποὺ κατευθύνονται πρὸς τὴν ὑπηρεσία τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι θαυμάσιο πρᾶγμα να εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος, νὰ ζῇ καὶ να δρᾷ στον ὕψιστο βαθμὸ τῆς ἀτομικότητός του· ἐπίσης, νὰ λαμβάνῃ την θέσι του στο εὐρύτερο σχέδιο, ποὺ ἀπαιτεῖ πλήρη θυσία τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ ἁρμονικὴ συνεργασία με τοὺς συνεργάτες.

Χωρὶς ἀγάπη για την ἐλευθερία καὶ πίστι στὴν ἐλευθερία, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα δημιουργίας καὶ διατηρήσεως ἑνὸς κόσμου ἐλευθερίας.

Εἴμαστε λίαν ἐλεύθεροι, ὅταν εἴμαστε ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Ἡ πληρέστερα ἐλευθερία μας συνίσταται στὴν τελεία ὑπηρεσία.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Το ἀληθινὸ παρελθὸν δεν ἔχει παρέλθει. Καμμία ἀλήθεια ἢ καλωσύνη πραγματοποιημένη ὁποτεδήποτε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, δὲν ἀποθνήσκει ἢ μπορεῖ ν' ἀποθάνῃ. Εἶναι πάντοτε παροῦσα, ἀσχέτως ἂν αὐτὸ ἀναγνωρίζεται ἢ ὄχι, καὶ ζῇ καὶ ἐργάζεται διὰ μέσου ἀτελειώτων ἀλλαγῶν.

ΘΩΜΑΣ ΚΑΡΛΑΫΛ

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

"ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ" *

Πρόοδος καὶ ἐπανάστασις

Ἔψελναν μέσα στὸ ναό. Ἦταν ἕνας καθαρὸς ναὸς ἀπὸ πελεκητὴ πέτρα, ὀγκώδης καὶ στερεός. Ὑπῆρχαν περίπου τριάντα ἱερεῖς, γυμνοὶ μέχρι τὴ μέση. Πρόφεραν τὰ Σανσκριτικὰ μὲ ἀκρίβεια καὶ καθαρότητα, κι' ἤξεραν τὸ νόημα τοῦ ψαλμοῦ. Τὸ βάθος καὶ ἡ ἔντασι τῶν λέξεων ἔκαμαν τοὺς τοίχους ἐκείνους καὶ τὶς κολῶνες σχεδὸν νὰ τρέμουν, κι' ἐνστικτωδῶς ἡ ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἦταν ἐκεῖ σώπασε. Τὴ δημιουργία, τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου ἔψελναν, καὶ τὸ πῶς ὁ ἄνθρωπος γεννήθηκε. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν κλείσει τὰ μάτια τους, καὶ τὸ τραγοῦδι δημιουργοῦσε μιὰν εὐχάριστη ταραχή: νοσταλγικὲς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας, σκέψεις γιὰ τὴ πρόοδο ποὺ εἶχαν κάνει ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς νεανικὲς μέρες, ἡ παράξενη ἐπίδρασι τῶν Σανσκριτικῶν λέξεων, ἡ εὐχαρίστησι ποὺ ἄκουγαν ξανὰ τὸν ψαλμό. Μερικοὶ ἐπαναλάμβαναν τὸν ψαλμὸ μέσα τους, καὶ τὰ χείλη τους σάλευαν. Ἡ ἀτμόσφαιρα λίγο - λίγο ἠλεκτριζόταν ἀπὸ δυνατὲς συγκινήσεις, μὰ οἱ ἱερεῖς συνέχιζαν τὸν ψαλμό τους καὶ οἱ θεοὶ ἔμεναν σιωπηλοί.

Πόσο σφιχταγκαλιάζουμε μέσα μας τὴν ἰδέα τῆς προόδου. Μᾶς ἀρέσει νὰ νομίζουμε ὅτι θὰ ἐπιτύχουμε μιὰν καλύτερη κατάστασι, ὅτι θὰ γίνουμε πιὸ πονε-

* Ἀπὸ τὸν κυκλοφορήσαντα Β' τόμο.

τικοί, πιὸ εἰρηνικοὶ κι' ἐνάρετοι. Πολὺ μᾶς ἀρέσει νὰ γαντζωνόμαστε σ' αὐτὴν τὴ πλάνη καὶ λιγοστοὶ εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν βαθιὰν ἐπίγνωσι, ὅτι αὐτὸ τὸ γίγνεσθαι εἶναι μιὰ προσποίησι, ἕνας ἱκανοποιητικὸς μῦθος. Μᾶς ἀρέσει νὰ νομίζουμε πὼς κάποια μέρα θὰ γίνουμε καλύτεροι, μὰ στὸ ἀναμεταξὺ συνεχίζουμε ὅπως πρῶτα. Ἡ λέξι πρόοδος εἶναι τόσο παρήγορη, τόσο ἐνθαρρυντική, μιὰ λέξι ποὺ μ' αὐτὴν ὑπνωτίζουμε τὸν ἑαυτό μας. Τὸ πρᾶγμα ποὺ ε ἶ ν α ι δὲν μπορεῖ νὰ γίνει κάτι διαφορετικό, ἡ ἀπληστία δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ γίνει μὴ - ἀπληστία, ὅπως δὲν μπορεῖ ἡ βία νὰ γίνει μὴ - βία. Μπορεῖτε νὰ κάνετε τὸ μαντέμι μιὰ θαυμάσια, περίπλοκη μηχανή, ἀλλὰ ἡ πρόοδος εἶναι μιὰ πλάνη ὅταν ἀναφέρεται στὸ γίγνεσθαι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ ἰδέα τοῦ «ἐγὼ» ποὺ θὰ γίνει κάτι τὸ θαυμαστὸ εἶναι ἡ ἁπλὴ ἀπάτη τοῦ πόθου νὰ εἶναι κανεὶς κάτι τὸ μεγάλο. Λατρεύουμε τὴν ἐπιτυχία τοῦ κράτους, τῆς ἰδεολογίας, τοῦ ἑαυτοῦ, κι' ἐξαπατοῦμε τὸν ἑαυτό μας με τὴν παρήγορη πλάνη τῆς προόδου. Ἡ σκέψι μπορεῖ νὰ προοδεύσει, νὰ γίνει κάτι περισσότερο, νὰ προχωρήσει πρὸς ἕνα πιὸ τέλειο τέρμα, ἢ νὰ κάνει τὸν ἑαυτόν της νὰ σωπάσει. Μα ἐφ' ὅσον ἡ σκέψις εἶναι ἡ κίνησι τῆς κτητικότητος ἢ τῆς ἀπαρνήσεως, πάντα θὰ εἶναι μόνο μιὰ ἀντίδρασι. Ἡ ἀντίδρασι φέρνει πάντα ὅλο καὶ περισσότερη σύγκρουσι, κι' ἡ πρόοδος ποὺ γίνεται μέσα στὴ σύγκρουσι δὲν εἶναι παρὰ περισσότερη σύγχυσι, περισσότερος ἀνταγωνισμός.

Εἶπε πὼς ἦταν ἕνας ἐπαναστάτης, ἕτοιμος νὰ σκοτώσει ἢ νὰ σκοτωθεῖ γιὰ τὸ σκοπό του, γιὰ τὴν ἰδεολογία του. Ἦταν ἕτοιμος νὰ σκοτώσει γιὰ χάρι ἑνὸς καλύτερου κόσμου. Ἡ καταστροφὴ τῆς τωρινῆς κοινωνικῆς τάξεως θὰ δημιουργοῦσε φυσικὰ περισσότερο χάος, ὅμως αὐτὴ ἡ σύγχυσι θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὸ φτιάξιμο μιᾶς ἀταξικῆς κοινωνίας. Τί πειράζει ἂν καταστρέψεις λίγους ἢ πολλοὺς στὴν προσπάθεια νὰ φτιάξεις μιὰν τέλεια κοινωνικὴ τάξι. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία δὲν εἶναι ὁ τωρινὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὁ μελλοντικός. Ὁ καινούργιος κόσμος ποὺ πρόκειται νὰ κτίσουν δὲν θὰ ἔχει καμμίαν ἀνισότητα, θὰ ὑπάρχει σ' αὐτὸν δουλειὰ γιὰ ὅλους, καὶ θὰ ὑπάρχει καὶ εὐτυχία.

Πῶς μπορεῖτε νὰ εἶσαστε τόσο βέβαιος γιὰ τὸ μέλλον; Τί σᾶς κάνει τόσο σίγουρο γι' αὐτό; Οἱ θρῆσκοι ὑπόσχονται τὸν παράδεισο κι' ἡ δική σας ὑπόσχεσις εἶναι γιὰ κάποιον καλύτερο κόσμο στὸ μέλλον. Κι' ἐσεῖς ἔχετε τὰ βιβλία σας καὶ τοὺς ἱερεῖς σας, ὅπως κι' αὐτοί, ἔτσι στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσά σας. Ἀλλὰ τί σᾶς κάνει τόσο βέβαιο ὅτι βλέπετε ξεκάθαρα τὸ μέλλον;

«Λογικά, ἂν ἀκολουθήσουμε ἕναν ὡρισμένο δρόμο τὸ τέρμα εἶναι σίγουρο. Πέρ' ἀπ' αὐτό, ὑπάρχουν ἀρκετὲς ἱστορικὲς ἀποδείξεις ποὺ ὑποστηρίζουν τὴ θέσι μας».

Πάντα μεταφράζουμε τὸ παρελθὸν σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιαίτερη διαμόρφωσί μας καί τὸ ἑρμηνεύουμε ἔτσι ποὺ νὰ βολεύει τὶς προκαταλήψεις μας. Εἴσαστε κι' ἐσεῖς τόσο ἀβέβαιος γιὰ τὸ αὔριο ὅσο καὶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, καὶ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε τοὺς οὐρανοὺς γι' αὐτό. 'Αλλὰ τὸ νὰ θυσιάζει κανεὶς τὸ παρὸν γιὰ κάποιο ἀπατηλὸ μέλλον εἶναι βέβαια πολὺ παράλογο.

«Πιστεύετε στὴν ἀλλαγή, ἢ μήπως εἴσαστε ὄργανο τῆς καπιταλιστικῆς μπουρζουαζίας;»

Ἡ ἀλλαγὴ εἶναι τροποποιημένη συνέχεια, ποὺ σεῖς μπορεῖ νὰ τὴν ἀποκαλεῖτε ἐπανάστασι. Ὅμως ἡ ριζικὴ ἐπανάστασις εἶναι μιὰ τελείως διαφορετικὴ πορεία, δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάνει μὲ τὴ λογικὴ ἢ τὴν ἱστορικὴ ἀπόδειξι. Ὑπάρχει ριζικὴ ἐπανάστασι μόνο στὴν κατανόησι τῆς συνολικῆς πορείας τῆς δράσεως, ὄχι σ' ἕνα ὡρισμένο ἐπίπεδο, εἴτε οἰκονομικὸ εἶναι αὐτὸ εἴτε κοινωνικό, ἀλλὰ δρᾶσι σὰν κάτι τ' ὁλοκληρωμένο. Μιὰ τέτοια δρᾶσι δὲν εἶναι ἀντίδρασι. Ἐσεῖς γνωρίζετε μονάχα τὴν ἀντίδρασι, τὴν ἀντίδρασι τῆς ἀντιθέσεως, κι' ἐκεῖνο ποὺ ἀποκαλεῖτε σύνθεσι καὶ ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μόνον ἀντίδρασι. Ἡ ὁλοκλήρωσι δὲν εἶναι μιὰ διανοητικὴ σύνθεσι, ἕνα λεκτικὸ συμπέρασμα ποὺ βασίζεται στὴ μελέτη τῆς ἱστορίας. Ἡ ὁλοκλήρωσι μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ μόνο μὲ τὴν κατανόησι τῆς ἀντιδράσεως. Ὁ νοῦς εἶναι μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἀντιδράσεις, καὶ ἡ ἐπανάστασι ποὺ βασίζεται σὲ ἀντιδράσεις, σὲ ἰδέες, δὲν εἶναι διόλου ἐπανάστασι, παρὰ μόνο μιὰ τροποποιημένη συνέχεια ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε. Μπορεῖ νὰ τὴν ἀποκαλεῖτε ἐπανάστασι, μὰ δὲν εἶναι ἀληθινά.

«Τί εἶναι ἡ ἐπανάστασι γιὰ σᾶς;»

Ἡ ἀλλαγὴ ποὺ βασίζεται σὲ μιὰν ἰδέα δὲν εἶναι ἐπανάστασι, γιατί ἡ ἰδέα εἶναι μιὰ ἀπόκρισι τῆς μνήμης, ποὺ κι' αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀντίδρασι. Ἡ ριζικὴ ἐπανάστασις εἶναι δυνατὴ μόνον ὅταν οἱ ἰδέες δὲν ἔχουν σημασία κι' ἔτσι ἔχουν σταματήσει. Ἡ ἐπανάστασι ποὺ γεννιέται ἀπὸ ἀνταγωνισμὸ παύει νὰ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὅτι εἶναι. Εἶναι ἀντίθεσι μονάχα, κι' ἡ ἀντίθεσι δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι δημιουργική.

«Τὸ εἶδος τῆς ἐπαναστάσεως γιὰ τὸ ὁποῖο μιλᾶτε εἶναι καθαρὰ κάτι τὸ ἀφηρημένο, δὲν ἔχει καμμιὰν ὑπόστασι στὸν τωρινὸ κόσμο. Εἴσαστε ἕνας ἀσαφὴς ἰδεαλιστής, χωρὶς καμμιὰ πρακτικότητα».

Τὸ ἐνάντιο, ὁ ἰδεαλιστὴς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει μιὰν ἰδέα, καὶ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι ἐπαναστάτης. Οἱ ἰδέες διαιροῦν, κι' ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἀποσύνθεσι, δὲν εἶναι καθόλου ἐπανάστασι, μήτε στὸ ἐλάχιστο. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει μιὰν ἰδεολογία ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς ἰδέες, τὶς λέξεις, καὶ δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἄμεση δρᾶσι· ἀποφεύγει τὴν ἄμεση δρᾶσι. Ἡ ὕπαρξι μιᾶς ἰδεολογίας εἶναι ἐμπόδιο στὴν ἄμεση δρᾶσι.

«Νομίζετε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἰσότης μὲ τὴν ἐπανάστασι;»

Ἡ ἐπανάστασι πού βασίζεται σὲ μιὰν ἰδέα, ὁσοδήποτε λογικὴ καὶ σύμφωνη μὲ τίς ἱστορικὲς ἀποδείξεις, δὲν μπορεῖ νὰ φέρει τὴν ἰσότητα. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ λειτουργία τῆς ἰδέας εἶναι νὰ χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ πίστι, θρησκευτικὴ ἢ πολιτική, στρέφει τὸν ἄνθρωπο ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ἀποκαλούμενες θρησκεῖες ἔχουν διαιρέσει τοὺς ἀνθρώπους, κι' ἐξακολουθοῦν νὰ τοὺς διαιροῦν. Ἡ ὠργανωμένη πίστι, ποὺ ἀποκαλεῖται θρησκεία, εἶναι, ὅμοια μὲ κάθε ἄλλην ἰδεολογία, ἕνα δημιούργημα τοῦ νοῦ κι' ἑπομένως χωριστική. Ἐσεῖς μὲ τὴν ἰδεολογία σας κάνετε τὸ ἴδιο, δὲν τὸ κάνετε; Κι' ἐσεῖς σχηματίζετε ἕναν πυρῆνα ἢ μιὰν ὁμάδα γύρω ἀπὸ μιὰν ἰδέα. Θέλετε νὰ συμπεριλάβετε τὸν καθένα στὴν ὁμάδα σας, ἀκριβῶς ὅπως κάνει κι' ὁ πιστὸς μιᾶς θρησκείας. Ἐσεῖς θέλετε νὰ σώσετε τὸν κόσμο μὲ τὸ δικό σας τρόπο, ὅπως κι' ἐκεῖνος μὲ τὸ δικό του. Δολοφονεῖτε κι' ἐκκαθαρίζετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅλοι σας γιὰ ἕναν καλύτερο κόσμο. Κανένας κι' ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ ἕναν καλύτερο κόσμο ἀλλὰ μονάχα γιὰ τὸ νὰ διαμορφώσετε τὸν κόσμο σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέα σας. Πῶς μπορεῖ ἡ ἰδέα νὰ φέρει τὴν ἰσότητα;

«Μέσα στὸν κόσμο τῆς ἰδέας εἴμαστε ὅλοι ἴσοι, μολονότι μπορεῖ νὰ ἔχουμε διαφορετικὰ καθήκοντα. Κατὰ πρῶτον εἴμαστε ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἰδέα ἀντιπροσωπεύει καὶ ὕστερα ἄτομα. Στὰ καθήκοντά μας ἔχουμε διαβαθμίσεις, ὄχι ὅμως καὶ σὰν ἀντιπρόσωποι τῆς ἰδεολογίας».

Αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι καὶ κάθε ἄλλη ὠργανωμένη πίστι διακηρύττει. Στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ὅλοι εἴμαστε ἴσοι, ἀλλὰ στὶς ἱκανότητες ὑπάρχουν διαφορές· ἡ ζωὴ εἶναι μία, ἀλλὰ οἱ κοινωνικὲς τάξεις εἶναι ἀναπόφευκτες. Μὲ τὸ ν' ἀντικαταστήσετε μιὰν ἰδεολογία μὲ μιὰν ἄλλη δεν ἔχετε ἀλλάξει τὸ βασικὸ γεγονὸς ποὺ εἶναι ὅτι μιὰ ὁμάδα ἢ ἕνα ἄτομο μεταχειρίζεται κάποιαν ἄλλην ὁμάδα ἢ ἄτομο σὰν κάτι τὸ κατώτερο. Στὴν πραγματικότητα, ὑπάρχει ἀνισότης σ' ὅλα τὰ πεδία τῆς ὑπάρξεως. Ἕνας ἔχει ἱκανότητες, κι' ἕνας ἄλλος δὲν ἔχει· κάποιος ὁδηγεῖ κι' ἕνας ἄλλος ἀκολουθεῖ· αὐτὸς εἶναι κοιμισμένος, κι' ἐκεῖνος εὐαίσθητος, ξύπνιος, προσαρμοστικός· κάποιος ζωγραφίζει ἢ γράφει, καὶ κάποιος ἄλλος σκάβει· ὁ ἕνας εἶναι ἐπιστήμων, κι' ὁ ἄλλος ὁδοκαθαριστής. Ἡ ἀνισότης εἶναι ἕνα γεγονός, καὶ καμμιὰ ἐπανάστασι δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐξαλείψει. Ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἀποκαλούμενη ἐπανάστασι μπορεῖ νὰ κάνει εἶναι ν' ἀντικαταστήσει μιὰν ὁμάδα μὲ μιὰν ἄλλη, καὶ ἡ καινούργια ὁμάδα παίρνει τότε στὰ χέρια της τὴ δύναμι τόσο τὴν πολιτικὴ ὅσο καὶ τὴν οἰκονομική. Γίνεται ἡ νέα ἀνώτερη τάξι ποὺ προχωρεῖ στὸ νὰ δυναμώσει τὸν ἑαυτόν της μὲ προνόμια, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ξέρει ὅλα τὰ κόλπα τῆς ἄλλης τάξεως, ἐκείνης ποὺ ἡ ἴδια ἔχει ἀνατρέψει. Δὲν ἔχει καταργήσει τὴν ἀνισότητα, τὴν ἔχει;

«Τελικὰ θὰ τὸ κάνει. Ὅταν ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἔχει δεχτεῖ τὸ δικό μας τρόπο σκέψεως, τό-

τε θὰ ὑπάρξει ἰδεολογικὴ ἰσότης».

Ποὺ δὲν εἶναι διόλου ἰσότης, παρὰ μόνο μιὰ ἰδέα, μιὰ θεωρία, τ' ὄνειρο ἑνὸς ἄλλου κόσμου, σὰν κι' αὐτὸν τοῦ θρησκευόμενου. Πόσο κοντὰ εἶσαστε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον! Οἱ ἰδέες διαιροῦν, εἶναι χωριστικές, ἐναντιωματικές, τρέφουν τὴ σύγκρουσι. Μιὰ ἰδέα ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ φέρει τὴν ἰσότητα, ἀκόμα καὶ στὸ δικό της τὸν κόσμο. Ἂν ὅλοι μας πιστεύαμε τὸ ἴδιο πρᾶγμα, στὸν ἴδιο χρόνο, στὸ ἴδιο ἐπίπεδο, θὰ ὑπῆρχε κάποιου εἴδους ἰσότης. Μὰ αὐτὸ εἶναι κάτι τὸ ἀδύνατο, ἁπλῶς μιὰ θεωρία ποὺ μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει μονάχα στὴν πλάνη.

«Ἀπορρίπτετε κάθε ἰσότητα; Γίνεστε κυνικὸς καὶ καταδικάζετε κάθε προσπάθεια ποὺ θὰ δώσει ἴσες εὐκαιρίες σ' ὅλους;»

Δὲν γίνομαι κυνικός, μὰ ἁπλῶς ἀναφέρω γεγονότα ποὺ εἶναι φανερά. Μήτε εἶμαι ἐναντίον τῆς ἴσης εὐκαιρίας γιὰ ὅλους. Ἀσφαλῶς, εἶναι δυνατὸ νὰ προχωρήσουμε πιὸ πέρα κι' ἴσως ν' ἀνακαλύψουμε μιὰν ἀποτελεσματικὴ προσέγγισι στὸ πρόβλημα τῆς ἀνισότητος, μόνον ὅταν κατανοήσουμε τὸ πραγματικό, ἐκεῖνο ποὺ ε ἶ ν α ι. Καὶ τὸ νὰ πλησιάσεις ἐκεῖνο ποὺ ε ἶ ν α ι μὲ μιὰν ἰδέα, ἕνα συμπέρασμα, ἕνα ὄνειρο, δὲν εἶναι τὸ νὰ κατανοεῖς ἐκεῖνο ποὺ ε ἶ ν α ι. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἀνισότης σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς συνειδήσεως, τῆς ζωῆς, κι' ὅ,τι κι' ἂν κάνουμε, δὲν μποροῦμε ν' ἀλλάξουμε τὸ γεγονὸς αὐτό.

Λοιπόν, εἶναι δυνατὸν νὰ πλησιάσουμε τὸ γεγονὸς τῆς ἀνισότητος χωρὶς νὰ δημιουργήσουμε περισσότερον ἀνταγωνισμό, περισσότερη διαίρεσι; Ἡ ἐπανάστασις ἔχει χρησιμοποιήσει τὸν ἄνθρωπο σὰν ἕνα μέσον γιὰ κάποιο σκοπό. Ὁ σκοπὸς ἦταν ἐκεῖνο ποὺ εἶχε σημασία, ὄχι ὁ ἄνθρωπος. Οἱ θρησκεῖες ὑποστηρίζουν, τοὐλάχιστον λεκτικά, πὼς ὁ ἄνθρωπος ἔχει σημασία. Μὰ κι' αὐτὲς ἔχουν χρησιμοποιήσει τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸ ἑδραίωμα τῆς πίστεως, τοῦ δόγματος. Ἡ χρησιμοποίησι τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἕνα σκοπὸ τρέφει ἀναγκαστικὰ τὴν αἴσθησι τοῦ ἀνώτερου καὶ τοῦ κατώτερου, ἐκείνου ποὺ εἶναι κοντὰ κι' ἐκείνου ποὺ εἶναι μακρυά, ἐκείνου ποὺ ξέρει κι' ἐκείνου ποὺ δὲν ξέρει. Αὐτὸς ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ἀνισότης καὶ εἶναι ὁ παράγων τῆς ἀποσυνθέσεως στὴν κοινωνία. Τώρα γνωρίζουμε τὶς σχέσεις μονάχα σὰν χρησιμοποίησι. Ἡ κοινωνία χρησιμοποιεῖ τὸ ἄτομο, ἀκριβῶς ὅπως καὶ τ' ἄτομα χρησιμοποιοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, μὲ σκοπὸ νὰ ὠφεληθοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους. Αὐτὴ ἡ χρησιμοποίησι τοῦ ἄλλου εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία τῆς ψυχολογικῆς διαιρέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον ἀνθρώπου.

Παύουμε νὰ χρησιμοποιοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μόνον ὅταν ἡ ἰδέα δὲν εἶναι ἡ δύναμι ποὺ μᾶς κινεῖ στὶς σχέσεις μας. Μὲ τὴν ἰδέα ἔρχεται ἡ ἐκμετάλλευσι, κι' ἡ ἐκμετάλλευσι τρέφει τὸν ἀνταγωνισμό.

«Τότε ποιός εἶναι ὁ παράγων ποὺ γεννιέται ὅταν παύει ἡ ἰδέα;»

Εἶναι ἡ ἀγάπη, ὁ μόνος παράγων ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει μιὰ ρι-

ζικὴ ἐπανάστασι. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ ἐπανάστασι. Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι μιὰ ἰδέα. Ὑπάρχει μόνον ὅταν δὲν ὑπάρχει σκέψι. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ὄργανο προπαγάνδας. Δὲν εἶναι κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ καλλιεργηθεῖ καὶ νὰ τὸ διαλαλεῖ κανεὶς ἀπὸ τα μπαλκόνια. Μόνον ὅταν ἡ σημαία, ἡ πίστι, ὁ ἀρχηγός, ἡ ἰδέα σὰν ὠργανωμένη δρᾶσι, παραμεριστοῦν ὁριστικά, μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἀγάπη. Κι' ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μόνη κι' ἀδιάκοπη ἐπανάστασι.

«Ὅμως ἡ ἀγάπη δὲν μπορεῖ νὰ κινήσει τὶς μηχανές, μπορεῖ;»

Ἐλευθερία καὶ συγκρούσεις

«Ἡ σύγκρουσι μεταξὺ θέσεως καὶ ἀντιθέσεως εἶναι ἀναπόφευκτη κι' ἀναγκαία· φέρνει τὴ σύνθεσι, ποὺ κι' ἀπ' αὐτὴν ξεπηδάει πάλι μιὰ θέσι με τὴν ἀντίστοιχη ἀντίθεσί της, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Δὲν ὑπάρχει τέλος στὴ σύγκρουσι, κι' εἶναι μονάχα μὲ τη σύγκρουσι που μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἀνάπτυξι, πρόοδος».

Φέρνει ἡ σύγκρουσι τὴν κατανόησι τοῦ προβλήματός μας; Ὁδηγεῖ στὴν ἀνάπτυξι, στὴ πρόοδο; Μπορεῖ να φέρνει δευτερεύουσες βελτιώσεις, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ σύγκρουσις ἀπὸ τὴν φύσι της ἕνας παράγων ἀποσυνθέσεως; Γιατί ἐπιμένετε ὅτι ἡ σύγκρουσις εἶναι ἀπαραίτητη;

«Ὅλοι μας ξέρουμε πὼς ὑπάρχει σύγκρουσι σὲ κάθε ἐπίπεδο τῆς ὑπάρξεώς μας, γι' αὐτὸ γιατί νὰ τὴν ἀρνούμαστε ἢ νὰ κάνουμε τοὺς τυφλούς;».

Δὲν κλείνει κανεὶς τὰ μάτια του στὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα μέσα κι' ἔξω, ἀλλὰ ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ ρωτήσω, γιατί ἐπιμένετε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη;

«Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρνηθεῖ τὴ σύγκρουσι, εἶναι μέρος τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως, καὶ τὴ χρησιμοποιοῦμε σὰν ἕνα μέσον γιὰ κάποιο σκοπό, κι' ὁ σκοπὸς εἶναι τὸ σωστὸ περιβάλλον γιὰ τὸ ἄτομο. Ἐργαζόμαστε γι' αὐτὸ τὸ τέρμα καὶ χρησιμοποιοῦμε κάθε μέσον γιὰ νὰ τὸ πραγματοποιήσουμε. Ἡ φιλοδοξία, ἡ σύγκρουσι, εἶναι ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ εἴτε ἐναντίον του, εἴτε γιὰ ὄφελός του. Διὰ μέσου τῆς συγκρούσεως βαδίζουμε γιὰ μεγαλύτερα πράγματα».

Τί ἐννοεῖτε μὲ τὴ σύγκρουσι; Σύγκρουσι ἀνάμεσα σὲ τί;

«Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει κι' ἐκείνου ποὺ θὰ ὑπάρξει».

Τὸ «ἐκεῖνο ποὺ θὰ ὑπάρξει» εἶναι ἡ ἀπώτερη ἀπόκρισι ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε καὶ ποὺ ὑπάρχει. Μὲ τὴ σύγκρουσι ἐννοοῦμε τὸν ἀγῶνα μεταξὺ δύο ἀντίθετων ἰδεῶν. Ἀλλὰ συντείνει στὴν κατανόησι ὁποιαδήποτε ἀντίθεσι; Πότε ὑπάρχει κατανόησις ὁποιουδήποτε προβλήματος;

«Ὑπάρχει ἡ ταξικὴ σύγκρουσι, ἡ ἐθνικὴ σύγκρουσι, καὶ ἡ

ἰδεολογικὴ σύγκρουσι. Ἡ σύγκρουσις εἶναι ἀντίθεσι, ἀντίστασι, ποὺ ὀφείλεται σὲ ἄγνοια ὡρισμένων βασικῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Μέσ' ἀπ' τὴν ἀντίθεσι ὑπάρχει ἀνάπτυξι, ὑπάρχει πρόοδος, κι' ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις εἶναι ἡ ζωή».

Ὅλοι μας ξέρουμε πὼς ὑπάρχει σύγκρουσι σὲ ὅλα τὰ διάφορα ἐπίπεδα τῆς ζωῆς καὶ θὰ ἦταν ἀνόητο νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε. Ἀλλὰ εἶναι αὐτὴ ἡ σύγκρουσις ἀπαραίτητη; Μέχρι καὶ τώρα παραδεχόμαστε πὼς εἶναι, ἢ τὴν δικαιολογοῦμε μὲ μιὰ πανοῦργα λογική. Στὴ φύσι ἡ σημασία τῆς συγκρούσεως μπορεῖ νὰ εἶναι τελείως διαφορετική. Ἀνάμεσα στὰ ζῶα, ἡ σύγκρουσις ὅπως ἐμεῖς τὴ γνωρίζουμε μπορεῖ νὰ μὴν ὑφίσταται διόλου. Ὅμως γιὰ μᾶς, ἡ σύγκρουσις ἔχει γίνει ἕνας παράγων μὲ τεράστια σημασία. Γιατί ἔχει γίνει τόσο σημαντικὴ στὴ ζωή μας; Ὁ συναγωνισμός, ἡ προσπάθεια νὰ εἶσαι ἢ νὰ μὴν εἶσαι, ἡ θέλησι γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὰ λοιπὰ — ὅλ' αὐτὰ εἶναι μέρος τῆς συγκρούσεως. Γιατί δεχόμαστε πὼς ἡ σύγκρουσις εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὕπαρξι; Φυσικά, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ δεχθοῦμε τὴ νωχέλεια. Ἀλλὰ γιατί ἀνεχόμαστε τὴ σύγκρουσι ἐσωτερικὰ κι' ἐξωτερικά; Εἶναι ἡ σύγκρουσις ἀπαραίτητη γιὰ τὴν κατανόησι, γιὰ τὴ λύσι ἑνὸς προβλήματος; Δὲν θἄπρεπε μᾶλλον νὰ ἐρευνήσουμε ἀντὶ νὰ δεχόμαστε ἢ ν' ἀπορρίπτουμε; Δὲν θἄπρεπε μᾶλλον νὰ δοκιμάσουμε νὰ βροῦμε τὴν ἀλήθεια τοῦ ζητήματος ἀντὶ νὰ ἐμμένουμε στὰ συμπεράσματα καὶ τὶς γνῶμες μας;

«Πῶς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει πρόοδος ἀπὸ μιὰ μορφὴ κοινωνίας σὲ μιὰν ἄλλη χωρὶς σύγκρουσι; Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν δὲν θὰ ἐγκαταλείψουν ποτὲ θεληματικὰ τὸν πλοῦτο τους, αὐτὸ πρέπει νὰ γίνει μὲ τὴ βία, κι' αὐτὴ ἡ σύγκρουσι θὰ φέρει μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξι, ἕνα νέο τρόπο ζωῆς».

Σεῖς παίρνετε σὰν δεδομένο ὅτι ξέρετε τί θὰ εἶναι ἡ νέα κοινωνικὴ τάξι, κι' ὅτι ὁ ἄλλος δὲν ξέρει' ἐσεῖς μόνον ἔχετε αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὴ γνῶσι, κι' εἴσαστε πρόθυμοι νὰ ἐκκαθαρίσετε αὐτοὺς ποὺ στέκονται στὸ δρόμο σας. Μὲ αὐτὴν τὴ μέθοδο, ποὺ την νομίζετε ἀπαραίτητη, φέρνετε μόνον τὴν ἀντίθεσι καὶ τὸ μῖσος. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρετε εἶναι μονάχα μιὰ ἄλλη μορφὴ προκαταλήψεως, μιὰ διαφορετικοῦ εἴδους διαμόρφωσι. Οἱ ἱστορικὲς μελέτες σας, ἢ ἐκεῖνες τῶν ἡγετῶν σας, μεταφράζονται σύμφωνα μ' ἕνα ἰδιαίτερο φόντο ποὺ καθορίζει τὴν ἀπόκρισί σας, κι' αὐτὴν τὴν ἀπόκρισι τὴν ἀποκαλεῖτε ἡ νέα προσέγγισι, ἡ νέα ἰδεολογία. Κάθε ἀπόκρισι ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν σκέψι εἶναι διαμορφωμένη, καὶ τὸ νὰ κάνει κανεὶς μιὰν ἐπανάστασι ποὺ βασίζεται σὲ μιὰ σκέψι ἢ σὲ μιὰν ἰδέα εἶναι τὸ νὰ διαιωνίζει μιὰ τροποποιημένη μορφὴ ἐκείνου ποὺ ὑπάρχει. Στὴν οὐσία εἴσαστε μεταρρυθμισταί, κι' ὄχι πραγματικοὶ ἐπαναστάται. Ἡ μεταρρύθμισι κι' ἡ ἐπανάστασι ποὺ βασίζονται σὲ μιὰν ἰδέα εἶναι ὀπισθοδρομικοὶ παράγοντες στὴν κοινωνία.

Εἴπατε, ἔτσι δὲν εἶναι, ὅτι ἡ

σύγκρουσις ἀνάμεσα στὴ θέσι καὶ τὴν ἀντίθεσι εἶναι ἀπαραίτητη, κι' ὅτι ἡ σύγκρουσις αὐτὴ τῶν ἀντιθέτων παράγει μιὰ σύνθεσι;

«Ἡ σύγκρουσις ἀνάμεσα στὴν τωρινὴ κοινωνία καὶ στὴν ἀντίθετή της, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τὰ λοιπά, τελικὰ θὰ φέρει μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξι».

Εἶναι τὸ ἀντίθετο διαφορετικὸ ἢ ἀνόμοιο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ε ἶ ν α ι; Πῶς γεννιέται τὸ ἀντίθετο; Δὲν εἶναι μιὰ τροποποιημένη προβολὴ αὐτοῦ ποὺ εἶναι; Δὲν ἔχει ἡ ἀντίθεσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἴδιας της τῆς θέσεως; Τὸ ἕνα δὲν εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἢ ἀνόμοιο ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ ἡ σύνθεσις ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μιὰ τροποποιημένη θέσι. Μολονότι κατὰ καιροὺς χρωματίζεται μ' ἕνα διαφορετικὸ χρῶμα, μολονότι τροποποιεῖται, μεταρρυθμίζεται, διαμορφώνεται σύμφωνα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ τὶς πιέσεις, ἡ θέσις εἶναι πάντα ἡ θέσι. Ἡ σύγκρουσις ἀνάμεσα στ' ἀντίθετα εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου κάτι τὸ μάταιο καὶ τὸ ἀνόητο. Διανοητικὰ ἢ λεκτικὰ μπορεῖτε ν' ἀποδείξετε ἢ νὰ διαψεύσετε ὁτιδήποτε, ὅμως αὐτὸ δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξει ὡρισμένα ὁλοφάνερα γεγονότα. Ἡ τωρινὴ κοινωνία βασίζεται στὴν ἀτομικὴ κτητικότητα· καὶ τὸ ἀντίθετό της, μὲ τὴν δημιουργούμενη σύνθεσι, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὸ ἀποκαλεῖτε ἡ νέα κοινωνία. Στὴ νέα σας κοινωνία, στὴν ἀτομικὴ κτητικότητα ἀντιτάσσεται ἡ Κρατικὴ κτητικότης, καὶ τὸ Κράτος εἶναι αὐτοὶ ποὺ κυβερνοῦν. Τὸ Κράτος εἶναι ποὺ τώρα ἔχει ὅλην τὴ σημασία κι' ὄχι τὸ ἄτομο. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀντίθεσι λέτε πὼς τελικὰ θὰ ξεπηδήσει μιὰ νέα σύνθεσι, ποὺ σ' αὐτὴν ὅλα τ' ἄτομα θὰ ἔχουν σημασία. Αὐτὸ τὸ μέλλον εἶναι πλασματικό, ἕνα ἰδανικό. Εἶναι ἡ προβολὴ τῆς σκέψεως, κι' ἡ σκέψις εἶναι πάντα ἡ ἀπόκρισι τῆς μνήμης, τῆς διαμορφώσεως. Εἶναι πραγματικὰ ἕνας φαῦλος κύκλος ποὺ δὲν ἔχει διέξοδο. Αὐτὴ ἡ σύγκρουσι, αὐτὸς ὁ ἀγώνας μέσα στὸ κλουβὶ τῆς σκέψεως, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὸ ἀποκαλεῖτε πρόοδο.

«Λέτε, λοιπόν, πὼς θὰ πρέπει νὰ παραμείνουμε ἔτσι ὅπως εἴμαστε, μὲ ὅλην τὴν ἐκμετάλλευσι καὶ τὴ σαπίλα τῆς τωρινῆς κοινωνίας;».

Διόλου. Ἀλλὰ ἡ ἐπανάστασίς σας δὲν εἶναι ἐπανάστασι, εἶναι μονάχα μιὰ ἀλλαγὴ δυνάμεως ἀπὸ μιὰν ὁμάδα σὲ μιὰν ἄλλη, ἡ ἀντικατάστασι μιᾶς τάξεως ἀπὸ μιὰν ἄλλη. Ἡ ἐπανάστασί σας εἶναι ἁπλῶς ἕνα διαφορετικὸ οἰκοδόμημα κτισμένο ἀπὸ τὰ ἴδια ὑλικὰ καὶ πάνω στὸ ἴδιο βασικὸ σχέδιο. Ὑπάρχει μιὰ ριζικὴ ἐπανάστασι ποὺ δὲν εἶναι σύγκρουσι, ποὺ δὲν βασίζεται πάνω στὴ σκέψι μὲ τὶς καμωμένες ἀπὸ τὸ ἐγὼ προβολές της, ἰδέες, δόγματα, οὐτοπίες της· μὰ ἐφ' ὅσον σκεπτόμαστε μὲ βάσι ν' ἀλλάξουμε αὐτὸ σὲ ἐκεῖνο, νὰ γίνουμε κάτι περισσότερο ἢ λιγώτερο, νὰ ἐπιτύχουμε ἕνα σκοπό, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει αὐτὴ ἡ ριζικὴ ἐπανάστασι .

«Τέτοια μιὰ ἐπανάστασι εἶναι κάτι τὸ ἀδύνατο. Σοβαρὰ προτείνετε κάτι τέτοιο;».

Εἶναι ἡ μόνη ἐπανάστασι, ἡ μόνη ριζικὴ ἐπανάστασι.

«Πῶς σκοπεύετε νὰ τὴν ἐπιτύχετε;».

Βλέποντας τὸ ψεύτικο σὰν ψεύτικο, βλέποντας τὸ ἀληθινὸ σὰν ἀληθινό. Εἶναι φανερὸ ὅτι πρέπει νὰ γίνει μιὰ ριζικὴ ἐπανάστασι στὶς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἄνθρωπο. Ὅλοι μας ξέρουμε ὅτι τὰ πράγματα δὲν μποροῦν νὰ συνεχίσουν ἔτσι ὅπως εἶναι χωρὶς νὰ γίνεται πιὸ μεγάλη ἡ θλίψι κι' ἡ συμφορά. Ὅμως ὅλοι οἱ μεταρρυθμισταί, ὅπως καὶ οἱ ἀποκαλούμενοι ἐπαναστάται, ἔχουν κάποιο σκοπὸ μπροστά τους, ἕνα τέρμα γιὰ νὰ τὸ φτάσουν, κι' ἔτσι κι' οἱ δυὸ χρησιμοποιοῦν τὸν ἄνθρωπο σὰν ἕνα μέσον γιὰ τοὺς δικούς τους σκοπούς. Ἡ χρησιμοποίησι τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἕνα σκοπὸ εἶναι τὸ πραγματικὸ ζήτημα, κι' ὄχι ἡ ἐπίτευξι κάποιου ὡρισμένου σκοποῦ. Δὲν μπορεῖτε νὰ διαχωρίσετε τὸ σκοπὸ ἀπὸ τὰ μέσα, γιατὶ εἶναι μιὰ ἑνιαία, ἀδιαχώριστη κίνησι. Τὰ μέσα εἶναι ὁ σκοπός. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μιὰ ἀταξικὴ κοινωνία διὰ μέσου τῆς συγκρούσεως τῶν τάξεων. Τ' ἀποτελέσματα τῆς χρησιμοποιήσεως λανθασμένων μέσων γιὰ ἕναν ἀποκαλούμενο σωστὸ σκοπὸ εἶναι ἀρκετὰ φανερά. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει εἰρήνη διὰ τοῦ πολέμου, ἢ μὲ τὸ νὰ ἑτοιμάζεται κανεὶς γιὰ πόλεμο. Ὅλα τ' ἀντίθετα προβάλλονται ἀπὸ τὸν ἑαυτό, τὸ ἰδανικὸ εἶναι μιὰ ἀντίδρασι σ' αὐτὸ ποὺ ε ἶ ν α ι, καὶ ἡ σύγκρουσι γιὰ νὰ ἐπιτύχει κανεὶς τὸ ἰδανικὸ εἶναι ἕνας μάταιος καὶ πλανερὸς ἀγώνας μέσα στὸ κλουβὶ τῆς σκέψεως. Διὰ μέσου αὐτῆς τῆς συγκρούσεως δὲν ὑπάρχει ἀπαλλαγή, δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Χωρὶς ἐλευθερία, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει εὐτυχία, κι' ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἕνα ἰδανικό. Ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ μόνο μέσον γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Ἐφ' ὅσον χρησιμοποιοῦν τὸν ἄνθρωπο εἴτε ψυχολογικὰ εἴτε σωματικά, εἴτε στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἴτε τοῦ Κράτους, θὰ ὑπάρχει μιὰ κοινωνία ποὺ θὰ βασίζεται στὴ βία. Ἡ χρησιμοποίησι τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἕνα σκοπὸ εἶναι ἕνα κόλπο ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν ὁ πολιτικὸς κι' ὁ ἱερέας, καὶ ποὺ ἀρνεῖται τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις.

«Τί ἐννοεῖτε μ' αὐτό;».

Μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ὁποιαδήποτε σχέσις ἀνάμεσά μας, ὅταν χρησιμοποιοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ τὴν ἀμοιβαία μας ἱκανοποίησι; Ὅταν χρησιμοποιεῖτε κάποιον ἄλλον γιὰ τὴν ἄνεσί σας, ὅπως χρησιμοποιεῖτε ἕνα ἔπιπλο, σχετίζεστε μ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο; Σχετίζεστε μὲ τὰ ἔπιπλα; Μπορεῖ νὰ τὰ ἀποκαλεῖτε δικά σας, κι' αὐτὸ εἶναι ὅλο, ἀλλὰ δὲν ἔχετε καμμιὰ σχέσι μ' αὐτά. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὅταν χρησιμοποιεῖτε κάποιον ἄλλον γιὰ ψυχολογικὸ ἢ φυσικὸ ὄφελος, γενικὰ τὸ πρόσωπο αὐτὸ τὸ ἀποκαλεῖτε δικό σας, τὸν κατέχετε ἢ τὴν κατέχετε, καὶ εἶναι ἡ κατοχὴ σχέσι; Τὸ Κράτος χρησιμοποιεῖ τὸ ἄτομο καὶ τὸ ἀποκαλεῖ πολίτη του· ἀλλὰ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τὸ ἄτομο,

ἁπλῶς τὸ χρησιμοποιεῖ σὰν ἕνα ἐργαλεῖο. Το ἐργαλεῖο εἶναι κάτι τὸ νεκρό, κι' ὅταν χησιμοποιοῦμε τὸν ἄνθρωπο γιὰ ἕνα σκοπό, ὁσοδήποτε εὐγενικὸς κι' ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπός, τὸν θέλουμε σὰν ὄργανο, σὰν ἕνα νεκρὸ πρᾶγμα. Δὲν μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε κάτι ποὺ εἶναι ζωντανό, κι' ἔτσι ἡ ζήτησί μας εἶναι γιὰ νεκρὰ πράγματα. Ἡ κοινωνία μας βασίζεται στὴ χρησιμοποίησι νεκρῶν πραγμάτων. Ἡ χρησιμοποίησις ἑνὸς ἄλλου τὸν κάνει νὰ εἶναι ἕνα νεκρὸ ὄργανο γιὰ τὴν ἱκανοποίησί μας. Σχέσεις μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν μόνον ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς, κι' ἡ χρησιμοποίησις εἶναι μιὰ κίνησις ἀπομονώσεως. Κι' αὐτὴ ἡ ἀπομονωτικὴ κίνησις εἶναι ποὺ τρέφει τὴ σύγκρουσι, τὸν ἀνταγωνισμό, ἀνάμεσα σὲ ἄνθρωπο καὶ ἄνθρωπο.

«Γιατί δίνετε τόση ἔμφασι στὶς σχέσεις;».

Ἡ ὕπαρξις εἶναι σχέσεις· τὸ νὰ ὑπάρχεις εἶναι τὸ νὰ βρίσκεσαι σὲ σχέσι. Οἱ σχέσεις εἶναι ἡ κοινωνία. Τὸ οἰκοδόμημα τῆς τωρινῆς κοινωνίας μας, ὄντας βασισμένο στὴν ἀμοιβαία χρησιμοποίησι, φέρνει τὴ βία, τὴν καταστροφὴ καὶ τὴ δυστυχία, κι' ἂν τὸ ἀποκαλούμενο ἐπαναστατικὸ κράτος δὲν ἀλλάζει ριζικὰ τούτην τὴ χρησιμοποίησι δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ δημιουργεῖ, ἴσως σ' ἕνα διαφορετικὸ ἐπίπεδο, ἀκόμη περισσότερη σύγκρουσι, σύγχυσι κι' ἀνταγωνισμό. Ἐφ' ὅσον ψυχολογικὰ θὰ ἔχουμε ἀνάγκη καὶ θὰ χρησιμοποιοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν σχέσεις. Οἱ σχέσεις εἶναι ψυχικὴ ἐπαφή, καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ψυχικὴ ἐπαφὴ ἂν ὑπάρχει ἐκμετάλλευσι; Ἡ ἐκμετάλλευσι συνεπάγεται φόβο κι' ὁ φόβος ἀναπόφευκτα ὁδηγεῖ σὲ κάθε εἴδους πλάνη καὶ δυστυχία. Ἡ σύγκρουσις ὑπάρχει μονάχα στὴν ἐκμετάλλευσι κι' ὄχι στὶς σχέσεις. Ἡ σύγκρουσι, ἡ ἀντίθεσι, ἡ ἐχθρότης, ὑπάρχει ἀνάμεσά μας ὅταν ὑπάρχει ἡ χρησιμοποίησι τοῦ ἄλλου σὰν μέσον εὐχαριστήσεως, ἐπιτεύξεως. Εἶναι φανερὸ ὅτι, αὐτὴ ἡ σύγκρουσι δὲν μπορεῖ νὰ διαλυθεῖ χρησιμοποιώντας την σὰν μέσον γιὰ ἕνα σκοπὸ ποὺ προβάλλει ὁ νοῦς, κι' ὅλα τὰ ἰδανικά, ὅλες οἱ οὐτοπίες εἶναι προβολὲς τοῦ ἑαυτοῦ. Τὸ νὰ τὸ δεῖ κανεὶς αὐτὸ εἶναι οὐσιῶδες, γιατὶ τότε θὰ μᾶς γίνει βίωμα ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ σύγκρουσι σὲ ὁποιαδήποτε μορφή της καταστρέφει τὶς σχέσεις, τὴν κατανόησι. Ὑπάρχει κατανόησι μόνον ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἤρεμος, κι' ὁ νοῦς δὲν εἶναι ἤρεμος ὅταν εἶναι σκλαβωμένος σὲ ὁποιαδήποτε ἰδεολογία, δόγμα, ἢ πίστι, ἢ ὅταν εἶναι δεμένος στὸ καλοῦπι τῆς δικῆς του πείρας, τῆς δικῆς του μνήμης. Ὁ νοῦς δὲν εἶναι ἤρεμος ὅταν ἀποκτᾶ ἢ ὅταν γίνεται κάτι. Κάθε ἀπόκτησις εἶναι σύγκρουσι, κάθε γίγνεσθαι εἶναι μιὰ κίνησις ἀπομονώσεως. Ὁ νοῦς δὲν εἶναι ἤρεμος ὅταν πειθαρχεῖται, ἐλέγχεται καὶ καθοδηγεῖται. Ἕνας τέτοιος νοῦς εἶναι νεκρός, ἀπομονώνει τὸν ἑαυτόν του μὲ διάφορες μορφὲς ἀντιστάσεως, κι' ἔτσι ἀναπόφευκτα δημιουργεῖ δυστυχία γιὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ

γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ὁ νοῦς εἶναι ἤρεμος ὅταν δὲν εἶναι πιασμένος στὴ σκέψι, ποὺ εἶναι τὸ δίχτυ τῆς δικῆς του δραστηριότητος. Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἥσυχος, ὄχι ὅταν γίνεται ἥσυχος, ἕνας ἀληθινὸς παράγων, ἡ ἀγάπη, γεννιέται.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΟΦΙΑ

Ἐν ὀργῇ μήτε λέγειν μήτε πράττειν

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Μόνος ὁ σοφός, ἐλεύθερός τε καὶ ἄρχων, κἂν μυρίους τοῦ σώματος ἔχει δεσπότας.

ΦΙΛΩΝ

Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Γλῶσσαν εὔφημον κτῶ.

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ

Συγγνώμη τιμωρίας ἄμεινον.

ΠΙΤΤΑΚΟΣ

Ἀνδρειότερος ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν πολεμίων κρατῶν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὅταν σὲ λίγο θ' ἀρχίσουν τὰ ὑπερπόντια ταξίδια τους τὰ ἐπιβατηγὰ «ὑπερηχητικὰ» ἀεροπλάνα μὲ τὴν ἰλιγγιώδη τους ταχύτητα, θὰ μπορῇ ἕνας ταξιδιώτης νὰ ἀναχωρῇ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ φτάνῃ στὴ Νέα Ὑόρκη τὴν αὐγὴ τῆς ἴδιας ἡμέρας, γιὰ νὰ ἐκκλησιαστῇ ἐκεῖ, δηλαδὴ ὄχι ἔπειτα ἀπὸ 12, ἀλλά... πρὶν ἀπὸ 12 ὧρες (μὲ τὴ διαφορὰ τοῦ «χρόνου» μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Β. Ἀμερικῆς). Τί θὰ ἔχῃ συμβῇ τότε γιὰ τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς του; Θὰ ἔχῃ τάχα ἀφαιρέσει αὐτὲς τὶς 12 ὧρες ἀπὸ τὸ πεπρωμένο του; — Ἐὰν μᾶς ἀναγγελθῇ ξαφνικὰ καὶ ἀπροσδόκητα ἕνα φοβερὸ γεγονὸς (π.χ. ὁ θάνατος ἑνὸς ἀγαπημένου προσώπου), ποὺ ἀναποδογυρίζει τὴ ζωή μας καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ μείνωμε ἄναυδοι καὶ ἀπορροφημένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις καὶ τὶς σκέψεις μας, ἡ στιγμὴ ἢ οἱ στιγμὲς αὐτὲς παίρνουν μιὰν ὑπερμεγέθη ἔκταση. Ὅταν συνέλθωμε καὶ κοιτάξωμε τὸ ρολοΐ μας, δὲν μποροῦμε νὰ πιστέψωμε ὅτι ἔχουν περάσει λίγα μόνο δευτερόλεπτα ἀπὸ τότε ποὺ μᾶς τηλεφώνησαν τὴν εἴδηση. Ποῦ νὰ ἔχῃ ἄραγε προστεθῇ αὐτὸς ὁ διογκωμένος χρόνος; Στὴν ἡλικία μας;

Σ' ἕνα ταξίδι του στὴν Εὐρώπη, φιλοξένησε κάποτε τὸν Γκάντι ὁ Ρομαὶν Ρολλὰν καὶ γιὰ νὰ τὸν ψυχαγωγήσῃ τοῦ ἔκανε ἐκδρομὲς γύρω ἀπὸ τὸ ἐξοχικὸ σπίτι του. Μιὰ μέρα τοῦ ἔδειξε μακρυὰ ἕνα γραφικὸ πύργο καὶ τὸν ρώτησε πῶς θέλει νὰ πᾶνε ἕως ἐκεῖ.

—Ἐὰν πᾶμε μὲ τὸ αὐτοκίνητο, τοῦ εἶπε, θὰ «κερδίσωμε» μιὰν ὁλόκληρη ὥρα.

—Γιὰ νὰ τὴν κ ά ν ω μ ε τί; παρατήρησε ὁ Ἰνδὸς σοφὸς ποὺ ἤθελε νὰ συγκρίνῃ δύο μεγέθη, γιὰ νὰ δώσῃ τὴν προτίμησή του στὸ «σημαντικώτερο».

Ὅταν λοιπὸν λέμε τὴ λέξη «χρόνος», δὲν ἐννοοῦμε πάντοτε ἕνα καὶ τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

«Βῆμα», 19 Μαΐου.

Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ θεὸς — Ζεύς, ὅστις ποτ' ἐστίν, ὅπως θαυμάσια τὸ λέει ὁ Αἰσχύλος — εἶναι θέμα πνευματικὰ ἀριστοκρατικό: Δὲν μπορεῖ ὁ καθένας νὰ πλησιάσει τὴ θεότητα, ὅση κι' ἂν διαθέτει καλὴ θέληση, ὅσο κι' ἂν μετέχει στὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἀκριβῶς γι' αὐτό!

Γιὰ τὸ θεὸ τῆς θρησκείας, ἐκεῖνο ποὺ ἔχουμε νὰ ποῦμε γιὰ νὰ τὸν προσαρμόσουμε στὰ σύγχρονα μέτρα εἶναι πὼς τὸν βλέπουμε ἔξω ἀπὸ τὸ σχηματικὸ περίγραμμα τοῦ δόγματος. Εἶναι ἕνας θεὸς τῆς καρδιᾶς, ποὺ τὸν ἀνιχνεύεις μὲ τὴ διαίσθηση δηλαδὴ μὲ τὶς ἀστάθμητες, ἀνώνυμες, λανθάνουσες δυνάμεις καὶ κλίσεις τῆς ψυχῆς σου. Θὰ προσέθετα εὐχαρίστως, ὅτι ἀκόμα κι' αὐτὸ δὲν γίνεται, δεν μπορεῖ νὰ γίνει, σὲ κάθε στιγμή. Χρειάζεται κάτι σὰν μιὰ «στιγμὴ χάριτος» ἢ ἕνας βαθὺς ψυχικὸς κλονισμός, ὥρα ἰδιαίτερης δοκιμασίας, για νὰ σε κάνουν νὰ ὑποπτευθεῖς κάτι πέρα ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ κι' ἀπὸ τα κάθε λογῆς φαινόμενα, δηλαδὴ κάτι πέρα ἀπὸ τὸ πρακτικὰ ἢ θεωρητικὰ σταθμητό. Εἶναι μιὰ

παρουσία; Εἶναι ἕνα γνέψιμο ποὺ μᾶς γίνεται ἀπὸ ἕναν οὐρανὸ νοητό, μόνο καὶ μόνο γιατὶ τὸ ἐπιθυμοῦμε ἢ τὸ ζητᾶμε; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν μοιάζει νὰ ὑπάρχει ἀπάντηση. Καὶ φαίνεται σάμπως ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχει τεθεῖ μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ δίλημμα γιὰ νὰ τοῦ δοθεῖ ἀκριβῶς ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία νὰ ἐκλέξει, ν' ἀποφασίσει — ἢ καὶ νὰ μὴν ἀποφασίσει. Ἴσως τὸ θεῖο νὰ εἶναι κάτι πολὺ πιὸ φιλευλεύθερο στὴν οὐσία του ἀπὸ ὅσο τὸ εἶχανε παραστήσει αἰῶνες ὁλόκληροι ἑνὸς ἀλύγιστου δογματισμοῦ, τότε ποὺ τὸ ἀνθρώπινο γένος πρόβαλλε κατ' ἀντανάκλαση στο πνεῦμα τοῦ κόσμου ἕναν δεσποτισμὸ καθαυτὸ ἀνθρώπινο, ἀστυνομικο.

ΑΓΓ. ΤΕΡΖΑΚΗΣ

«Βῆμα», 25 Μαΐου.

ΔΩΡΕΑΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

..Οὐδεμίαν ἀμοιβὴν δεχόμεθα διὰ τέλεσιν Θείας Λειτουργίας ἢ Πανηγύρεως ἢ ἄλλης Ἱεροπραξίας ἢ δια παράστασιν ἡμῶν. Θὰ περιοδεύσωμεν, σὺν Θεῷ Ἁγίῳ, ἁπάσας τὰς Ἐνορίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως πρὸς ἁγιασμὸν τῶν πιστῶν καὶ διδασκαλίαν. Οὔτε ἡμεῖς, οὔτε πρόσωπον ἕτερον ἐκ τῶν συνοδευόντων ἡμᾶς, Κληρικὸν ἢ Λαικόν, θὰ λάβη ἔστω καὶ ἐλαχίστην ἀμοιβὴν κατὰ τὰς περιοδείας. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διὰ ποῖον λόγον πρέπει να πληρωνώμεθα ἱερουργοῦντες. Ἔργον τοῦ Ἐπισκοπου καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων εἶναι τὸ ἱερουργεῖν. Ἀλλοίμονον ἐὰν περιερχώμεθα τὰς Ἐνορίας πρὸς ἀργυρολογίαν. Οὔτε καύσιμα τοῦ αὐτοκινήτου τῆς Ἱερᾶς Μητροπολεως θὰ ζητῶμεν παρα τῶν Ἐνοριτῶν. Οὔτε πλουσίαν φιλοξενίαν ζητοῦμεν. Ἡ φιλοξενία θὰ εἶναι ἁπλῆ. Ὁ Κληρικὸς καὶ εἰδικώτερον ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς προερχόμενος ἐκ τῶν τάξεων τοῦ ἀγάμου Κλήρου, πρέπει νὰ εἶναι ἀσκητικος. Εἴη τὸ Ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, ὅτι παρέχει ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ διατροφὴν ἡμῶν. Ἑπομένως διὰ ποῖον λόγον νὰ ἐπιζητῶμεν κέρδη; Ἓν δῶρον ἐπιζητοῦμεν: τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τοῦ Ποιμνίου καὶ τίποτε ἄλλον.

Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας
ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

«Πελοπόννησος», 8 Μαρτίου.

ΝΕΚΡΟΖΩΝΤΑΝΟΙ

Μπροστὰ στὴ συνείδηση ὁ κόσμος ποὺ ἁπλώνεται σήμερα εἶναι ἀποκρουστικος. Κόσμος ποὺ κινεῖται μὲ τον ρυθμὸ τοῦ παράλογου, ποὺ ἡ πιὸ μεγάλη του εὐχαρίστηση εἶναι να τρώει καὶ ν' ἀσωτεύει, κόσμος ἀνυποψίαστος ἀπὸ τὰ ρίγη τῆς ψυχῆς, κόσμος «τρύπιων ἀνθρώπων» ὅπως ἔλεγε ὁ Ἔλιοτ, ποὺ τίποτα τὸ εὐγενικὸ καὶ το καίριο δὲν σταματᾶ μέσα τους. Μέσα στὰ ὑλικὰ ἔχουν χάσει τὴν ψυχή τους αὐτοὶ οἱ δύστυχοι καὶ χωρὶς τὸ δικό της ὁδηγητικο φῶς κατρακυλᾶνε ἀπὸ ἀθλιοτητα σὲ ἀθλιότητα, ἀπὸ παραλογισμὸ σὲ παραλογισμό, ἀπο ἀνευθυνότητα σὲ ἀνευθυνότητα.

Οἱ νεκροὶ εἶναι σιωπηλοί, ἀλλὰ ἐτοῦτοι μὲ τὶς νεκρὲς ψυχὲς εἶναι λαλίστατοι, θορυβώδεις, χαμογελοῦν κι ἀστράφτουν τὰ κόκκινά τους μάγουλα, ἀνυποψίαστοι γιὰ τὸν ἀληθινο τους προορισμο καὶ συμφιλιωμένοι μὲ τὴ δουλεία τοῦ θανάτου. Οἱ ἔγνοιές τους σταματοῦν στὰ ὑλικα. Διαφεντεύουν ἄγρια καὶ ἀδίσταχτα —ἀφοῦ ὁ δισταγμος εἶναι φαινόμενο τῆς ψυχῆς ποὺ ἀγωνιᾶ— τὸν θανάσιμο ὕπνο τους καὶ πουλιοῦνται πρόθυμα δεξιὰ κι ἀριστερά, γιατὶ φοβοῦνται τὴ μοναξια καὶ γιατὶ διψᾶνε γιὰ χρῆμα. Μὴ τοὺς μιλήσεις γιὰ Θεό, μὴ τοὺς μιλήσεις γιὰ ἐλευθερία, μὴ τοὺς μιλήσεις γι' ἀγάπη. Αὐτὰ εἶναι γιὰ τοὺς ζωντανούς. Στοὺς νεκροὺς να μιλᾶς γιὰ ταβερνεῖα, γιὰ κλάμπς, για πάρτυ καὶ δεξιώσεις, γιὰ σπίτια κι αὐτοκίνητα, νὰ μιλᾶς καὶ νὰ προσανάβεις τοὺς σαρκικοὺς ἔρωτες, νὰ τοὺς βεβαιώνεις πὼς τίποτα δὲν ὑπάρχει μετα ἀπο τὸν κόσμο αὐτο ποὺ βλέπουμε κι ἀγγίζουμε καὶ νὰ τοὺς ξανασπρώχνεις μέσα στοὺς τάφους ὅπου ζοῦν. Θύματα τοῦ σύγχρονου, πολύμορφου

μηδενισμοῦ, ὄστρακα ἄδειανά, ἀφοῦ χάσαν τὸ μαργαριτάρι τῆς ψυχῆς, ἀπελπισμένα καὶ καχύποπτα πλάσματα συμφιλιωμένα μὲ τὸ σκότος καὶ την ἠθικὴ ἀδράνεια.

Μέσα σ' ἐτοῦτο τὸ νεκροταφεῖο, σ' αὐτὴ τὴ χώρα τῆς στάχτης καὶ τῆς πνευματικῆς σιγῆς, ὅσοι ζωντανοί, ἔχουν χρέος βαρύτατο κι ἐξουθενωτικο: να προσπαθησουν νὰ σώσουν τον κοσμο, να μὴ καταληφθοῦν ἀπο τὴ μοιρολατρία, νὰ μὴν ὑποταγοῦν στὴν ἀπελπισία. Φέρουν κι αὐτοὶ τὸ βάρος τοῦ θανάτου μέσα τους, εἶναι ντυμενοι μ' ἑνα κορμὶ ποὺ ἔχει ἀναγκες καὶ παραφορές, μπαίνουν κι αὐτοὶ σὲ πειρασμοὺς γιατὶ ἅγιοι δὲν εἶναι. 'Αλλα, μάχονται.

... Ἄνθρωποι που βλέπουν ὅ,τι οἱ ἄλλοι δεν θέλουν ἢ δεν μποροῦν να ἰδοῦν, εἶναι οἱ μοναδικοὶ ποὺ μποροῦν να μᾶς κανουν νὰ ἐλπίσουμε, γιατὶ μέσα σε ἀπαρνηση καὶ μοναξια κέρδισαν το προνομιο να πᾶνε μπροστα καὶ να ἐξαπολύουν καθε τόσο το ρῖγος τῆς ἐγερσης ἀνάμεσα στο πλῆθος τῶν κυλοβολεμένων νεκρῶν.

Κ. Ε. ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

«Καθημερινή», 3 'Απριλίου.

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΜΑΣ ΕΑΥΤΟΣ

Ἐκεινο ποὺ δεν μποροῦμε, ποὺ δὲν ἔχουμε το δικαιωμα ν' ἀναζητησουμε ἐξω ἀπο μᾶς, μποροῦμε να το ἀνακαλυψουμε μέσα μας. 'Εκεῖ, μέσα μας, μεσα στον καθε ἄνθρωπο, ἀκομη και τον πιο ἀφωτιστο και τον πιὸ δυστυχισμενο, ὑπαρχει μια μικρη ἑστία ἀναλαμπῆς, το φῶς ποὺ ὕμνησε ο Σολωμος, «ὀλίγο φῶς καὶ μακρυνο σε μέγα σκοτος κ' ἐρμο», μια ἐλπίδα καὶ μια ἀπαντοχή, ποὺ σιγοκαιει στα ἔγκατα και που ὁδηγεῖ στις γονιμες ἀποδράσεις.

Μιλοῦμε για τὸν αἰώνα μας. Ἕνα αἰώνα που ἔχει σκοτωσει καὶ που ὁλοένα σκοτωνει πολλά. Ξεριζώνει πίστεις, ἀκυρωνει ἀφοσιωσεις, διαψεύδει συναισθηματα, γελοιοποιεῖ ἡρωισμους,, μεταμορφωνει τὶς ἱστορικες πραγματικοτητες, παίρνει στα χέρια του τον κοσμο καὶ τον παραλλαξει. Σε ὅλα τοῦτα ειμαστε σύμφωνοι. 'Αλλὰ συνάμα, αὐτὸς ὁ ἴδιος αἰώνας, ὁ θετικος, ὁ πρακτικός, ὁ ὠργανωμένος λογικά, ὁ αἰώνας μὲ τὸ καταστιχο, ὁ αἰώνας τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας, ἔχει καὶ μιαν ἄλλη μορφή· δημιουργεῖ μια καινούργια μεταφυσική, τὴ μεταφυσικὴ τοῦ νόμου τῆς ἀπροσδιοριστίας, τὴ μεταφυσικὴ τοῦ ἀσυνεχοῦς καὶ τη μεταφυσικὴ τοῦ παραλογισμοῦ.

Ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι διπλή. 'Αγκιστρωμένη στὴν αἰσθητὴ πραγματικοτητα, δέσμια τῆς ὑλικῆς ἀνάγκης, προσηλωμένη στὴ δίψα τῆς εὐζωΐας, τῆς ἀναψυχῆς, τῆς κοινωνικῆς προβολῆς, τῆς ἐπαγγελματικῆς προκοπῆς, τῆς ἐφήμερης δοξας. Καὶ συναμα ἀνοιχτὴ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνεμους. Πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴ ροπη προς τὴ διαφυγή, προς τὴν ἀναρρίχηση σὲ καποιες ἄγνωστες περιοχες ποὺ προσκαλοῦν με μυστικὲς φωνες. Ἂν ὑπῆρχε μονο ἡ πρώτη μορφη, τα πάντα θα μποροῦσαν να πειθαρχησουν σ' ἕνα κανονα, να μποῦν σὲ καποια ἀμετακίνητη ταξη. 'Αλλ' ειτε το θέλουμε είτε ὄχι, ὑπαρχει καὶ ἡ δεύτερη μορφη. Καὶ ἡ δεύτερη μορφη εἶναι ποὺ δημιουργεῖ τὴν πνιγμονη τῆς ἀπέραντης μοναξιᾶς ποὺ δυναστεύει το σύγχρονο ἄνθρωπο. Ὅσο μεγαλωνει ἡ γνωση μας, τοσο ἐλαττώνεται ἡ σοφία μας. Ὅσο γιγαντώνεται ἡ τολμη μας, τόσο πληθαίνει ἡ συνείδησή μας πως ειμαστε φτωχα και γυμνα πλάσματα σε μια ἔρημη πλάση. Με γοργὰ βήματα ἀποκρυπτογραφοῦμε τοὺς μυστικοὺς κωδικες τοῦ σύμπαντος. Για ν' ἀνακαλύψουμε πὼς το ἄγνωστο ποὺ κατακτοῦμε μᾶς τοποθετεῖ μπροστα σὲ καινούργιες καὶ ἀπέραντες περιοχες περισσοτερο ἄγνωστες. Προσπαθοῦμε να γεμίσουμε το τρομερο ἄδειο ποὺ ἀπομένει μέσα μας μὲ τὴν αὐτοπεποίθηση, με το πεῖσμα, με την ἔπαρση, με την ἀμεριμνησία ἢ μὲ τον ἀγνωστικισμο. 'Αλλα το ἄδειο δεν γεμίζει. Εἶναι σαν ν' ἀντλοῦμε στο πιθάρι τῶν Δαναίδων. Καὶ ειμαστε ὑποχρεωμένοι να ὁμολογήσουμε πὼς εἶναι κούφιος λόγος ἡ ἀνθρωπινη αὐτεπάρκεια. Ὁ ἄνθρωπος δεν μπορεῖ νὰ ζήση μόνο με ψωμί.

...Τὸ «κάτι ἄλλο» εἶναι ἡ αἰώνια νοσταλγία τοῦ πλάσματος, ὁ ἀρχέγονος πόνος, τὸ κάλεσμα τῆς ψυχῆς, τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, ποὺ νιώθει πὼς οἱ αἰσθητὲς πραγματικοτητες δὲν ἱκανοποιοῦν τὶς οὐσιαστικὲς ἀπαιτήσεις του. Οἱ αἰσθητὲς πραγματικοτητες, ἂν τὶς καλοκοιταξη κανείς, δὲν εἶναι μονο τα δεδομένα τοῦ καθημερινοῦ βίου, εἶναι καὶ τα παραπληρώματα τῶν ἐσωτερικῶν ἀναγκῶν. Σχηματίζουν τον ἐπίπαγο, ποὺ μᾶς περιβαλλει καὶ μᾶς ἀναγκαζει ν' ἀπολησμονοῦμε το κύριο χρέος μας, τὸ χρέος προς τον ἑαυτο μας. Ἀλλα τὸ χρέος ὑπαρχει. Ὅπως καὶ ἂν συμπεριφερθοῦμε, δεν θα κατορθωσουμε να το μετακινησουμε καὶ θα νιώθουμε πάντα, πως ισια ισια σε τοῦτο το χρέος στηρίζεται ἡ ἀληθινη μας ὑποσταση. Χιλιαδες χρονια τωρα ὁ ἄνθρωπος προσπαθει να καθορισῃ, να ἑρμηνευσῃ την ἀληθινη του ὑποσταση. Να σκύψῃ στὴ μυστικη ἑστία της σιγαλῆς ἀναλαμπῆς ποὺ βρίσκεται μεσα του καὶ να συλλαβῃ το νοημα της. Δεν ἔχει σημασία, ἂν το κατορθωνῃ παντα ἢ ὄχι. Σημασία ἔχει που το νιωθει, ποὺ το ζῇ, κι' ἂν οχι ὁλοενα, τοὐλαχιστο στις μοναδικες ἐκεινες ὧρες ποὺ τα κύματα της καθημερινοτητας ἀποσύρονται καὶ προσχαρη αἰθρία για λίγο ἐπικρατεῖ. Ἡ αἰθρία ποὺ εὐκολύνει την καταβύθιση, ποὺ τρέπει την ὅραση προς τις ἄλλες πραγματικοτητες, ποὺ ἐπιτρεπει στὴν ἀκοὴ νὰ συλλαβη ἀκουσματα ποὺ τα σβήνει ὁ παταγος τοῦ δρομου. Γιατὶ μέσα στον πάταγο τοῦ δρομου δὲν ειμαστε ἐμεῖς ὁλοκληροι. Ειμαστε οἱ μισοί. Βιολογικὲς παρουσιες ποὺ ὑποταζονται στὴν ἄμεση ἀναγκη, ποὺ ὑπηρετοῦν τὴν αὐτοσυντηρησια. Ὁ ὑμνωδὸς ὀνομάζει, σὲ μια παθητικὴ ἀποστροφή, τον Κύριο ἀνερμήνευτο. Ἐξ ἴσου ἀνερμήνευτος εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἀγεωμέτρητος. Ἀνίκανος νὰ χωρέσῃ σὲ σχηματα, ὁσοδήποτε προσεχτικὰ μαστορεμένα. Γιὰ τοῦτο καὶ καθε στιγμὴ ἀνακαλύπτουμε κάποιον ἄλλον ἄνθρωπο μέσα μας, ἀνακαλύπτουμε πὼς δὲν εἴμαστε οἱ ἴδιοι.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Ἐλευθερία», 10 Ἀπριλίου.

Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ

Εἶναι ἀληθινὰ «ἀπανθρωπη καὶ μηδενιστικη ἡ ὄψη τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ»; Νομίζω πως, χωρὶς να αἰσιοδοξοῦμε ὑπερβολικα, πρέπει να ειμαστε πιο δίκαιοι. Ὁ πίνακας τοῦ σύγχρονου κοσμου δείχνεται συχνα ζοφωμένος. Ἀπερίγραπτες φοβίες καταδυναστεύουν την ἀνθρωπινη ψυχη.

Ἀλλα θα πρέπει να μὴ χρησιμοποιοῦμε μονο τον ἕνα δίσκο τῆς ζυγαριᾶς. Να τοποθετοῦμε καὶ στον ἄλλο καποια ἀντισταθμίσματα, ποὺ δεν εἶναι καθολου ἀναξιολογα. Αὐτὴ η μηχανη, ποὺ εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στηλη τοῦ πολιτισμου μας και που τοσο συχνα την καταριομαστε, ἔχει ἀχρωσει τεραστιες ποσοτητες ἀνθρωπινου μοχθου κι' εχει, σε πολλες περιοχες, μετομορφωσει τον ἄνθρωπο ἀπο ειλωτα τοῦ καθημερινοῦ ἐργου σε κυβερνητη.

Επειτα ὁ προοδευτικος περιορισμος τοῦ χρονου τῆς ἐργασίας. Αλλοτε οἱ ἄνθρωποι δουλευαν, σκλάβοι ἀλευτερωτοι, ἀπο τα βαθιὰ χαραματα ισαμε τ' ἄγρια μεσανυχτα γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί. Μήτε Κυριακὴ μητε ἀλλη γιορτη ηταν δικη τους. Ὁ Τολστοη ἔχει γράψει θαυμασιες σελιδες στο «Τελος της ἐποχῆς μας», για να διεκτραγωδήσῃ αὐτη τὴν κατασταση. Σήμερα ἡ ἑβδομαδα τῶν πεντε ημερῶν εἶναι καθεστὼς σὲ πολλοὺς τοπους. Καὶ προχωροῦμε προς την ἑβδομαδα τῶν τεσσαρων ἡμερῶν. Ἂς συλλογιστοῦμε την ἰατρικη προοδο, τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἐξαφανιση τοσων και τοσων ἀσθενειων. Ἂς συλλογιστοῦμε την κοινὴ συνειδηση που ὁλοενα πληρεστερα συγκροτεῖται. Ἂς συλλογιστοῦμε αὐτο το ἁπλὸ καὶ τοσο σημαντικὸ γεγονος: Πὼς ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα στὰ κοινα ἀγαθα καὶ δὲν περιμένει τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἀναγκῶν του ἀπο τὴ φιλανθρωπία.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

«Ἐλευθερία», 22 Μαΐου.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥΝΗ: «Ἑλληνικὸς Λόγος»

(Δώδεκα συνθεσεις ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ θαῦμα - ποιήματα)

Ὁ γόνιμος ποιητὴς (μὲ 15 βιβλία στὰ τελευταῖα 12 χρόνια) ἐγκαταλείπει στὸν «Ἑλληνικὸ Λογο» την ἀποσπασματικὴ ποίησι, γιὰ χάρι ἑνὸς συνθετικοῦ ἔργου, που εἶναι μια πολύχορδη λύρα καὶ ὑμνεῖ τὸ ἑλληνικὸ θαῦμα.

Μετα τους πατέρες τῆς Ἑλληνικῆς (και Ἑλληνολατρικῆς) ποιήσεως, σαν τὸν Σολωμο, τὸν Καλβο, τον Παλαμᾶ και τὸν Σικελιανο, θα ἔλεγε κανεὶς πὼς «ὅλα ἔχουν εἰπωθῆ». Ὅμως, ὁ κ. Παναγιωτουνης κατορθώνει να δωση μια καινουργια γεῦσι, μεσα σ' ἕνα πιὸ μεγαλο ἐκφραστικὸ πλοῦτο, στὴ λατρεία για την Ἑλλαδα: Φῶς ἐκ φωτὸς ανέσπερο, πηλος ἀπο μελι, πεῦκο καὶ γιασεμί, ἄνοιξη τοῦ κοσμου, πάλλευκο τρεχαντῆρι, κρῖνο τῶν ἀγρῶν τοῦ κοσμου, μήτρα τῶν θεῶν, κλινη τῶν ἀνθῶν κλπ.

Στις διαδοχικες του συνθέσεις ὑμνεῖ μὲ ἐκφραστικὸ πλοῦτο καὶ ἀρρενωπὴ φωνὴ τὴν ἑλληνικη γῆ σ' ὅλες τὶς μορφές της, τις καλλιτεχνικὲς δημιουργιες τῶν αἰωνων, την κληρονομιά τῶν φιλοσόφων, τις ἀλλεπάλληλες πραξεις τῆς δραματικῆς της ἱστορίας ἀπὸ τὴν Ἄλωσι μέχρι τη Πινδο.

Σὰν ἔδαφος ἑλληνικο, ἡ νεα ποιησις τοῦ κ. Παναγιωτουνη ἔχει την πολυμορφία της, συνεπῶς ἱκανοποιεῖ ὅλες τὶς προτιμησεις. Ἂν καὶ δὲν διαπιστωνεται βαθυτερη μυστηριακὴ μετουσιωσις—ἴσως δεν ἦταν ἡ προθεσις τοῦ ποιητοῦ νὰ ξεφυγη ἀπο τον χῶρο τοῦ αὐστηροῦ λυρισμοῦ — θὰ σημειωσω την τασι τῆς χωνευσεως Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, τοὺ παρατηρεῖται καὶ στὸν Παλαμᾶ καὶ τὸν Σικελιανό. Σὲ δυο σημεῖα ὁ Χριστος ονομάζεται και Ἀπολλων και Διονυσος. Ἀλλὰ ἂς παραθεσω τον «Ἀνθο τῆς λεμονιᾶς», ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὡραῖα ποιηματα τῆς συνθεσεως:

Εἴπατε τῷ βασιλεῖ τῷ Διονύσῳ
εδῶ χώρα η θεική του κάλλους.
Ἡ μάντις εχει παντα δάφνη
τὸ λάλον ὕδωρ κε αϊδᾶ αἰώνια
στοὺς δροσερούς κόρφους τῆς Κα-
(σταλίας.
Τὸ μαντεῖο ἐλάλησε σὰν τὸν πρωϊνὸ
κορυδαλλό, σὰν τῆς αὐγῆς τὸ πάθος

ἡ Ἑλλάδα μία, ἁγία τοῦ Ἀπόλλωνα
(Χριστοῦ.
Τὰ πρῶτα σκαλοπάτια χτίστηκαν
μὲ μάρμαρο τῆς Νάξου στὸν ὀμφαλὸ
τῆς γῆς, στὸ λευκὸ κόρφο τῆς Ἑλ-
(λάδας.
Ἡ σκάλα πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ
χαλκὸ καὶ κεραυνοὺς ἀκουμπᾶ τὸν
(Παρθενῶνα.
Γλυκύτατο ἔαρ ἡ γῆ μας. Ἀγάπη
(μου
ἀνθὲ τῆς λεμονιᾶς.

ΠΕΤΡΟΥ ΓΛΕΖΟΥ : Ἡ πρώτη γνωριμία, διηγήματα

Χαίρεται κανεὶς τὸ διάβασμα τῶν διηγημάτων τοῦ κ. Πέτρου Γλέζου, γιὰ τὴν ἄψογη τεχνική τους, τὴ στρωτὴ καὶ δίχως προκλήσεις δημοτική, τὸν ἁπαλὸ καὶ ἥσυχο κόσμο τους.

Γιὰ τοὺς παλαιότερους, εἶν' ἕνας γνώριμος καὶ νοσταλγικὸς κόσμος, χωρὶς τὶς δονήσεις καὶ τὶς ἀγωνίες τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς. Κυριολεκτικῶς, ἀπουσιάζει ὁποιαδήποτε ἐποχή. Οἱ ἥρωές του κινοῦνται σὲ τελείως προσωπικὰ πλαίσια, χωρὶς ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐποχή τους καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ πηδήσουν τὶς ἐποχὲς με κάθε ἄνεσι, γιατὶ οἱ ἀνθρώπινοι τύποι του εἶναι γενικώτεροι καὶ αὐτόνομοι. Εἶναι ἄνθρωποι κινούμενοι στὰ πλαίσια τῆς μέσης τάξεως, μὲ κάποια προσπάθεια, μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς, νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν μετριότητα μὲ κάποιες πνευματικὲς μεταθέσεις.

Αὐτὸν τὸν ταπεινὸ κόσμο τὸν βλέπει ὁ συγγραφεὺς μὲ συμπάθεια καὶ κατανόησι. Στὶς περιπτώσεις τῆς ἐκτροπῆς του ἀπὸ τὰ πλαίσια τῶν νομων, ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐλαφρυντικά, ποὺ μεταβάλλουν π.χ. τὴν κατάχρησι τῶν χαρτοσήμων ἀπὸ τὸν ὑπάλληλο σὲ θυσία για τὴν ἀποκατάστασι ἀδελφῆς, ἢ ὑπάρχει τὸ μερίδιο τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης, μὲ τὸν γεμᾶτο ὑποκρισία, κακία καὶ ἀτιμία κοσμο, αὐτὴν τὴν ὁμαδικὴ συγκομιδή, ποὺ δηλητηριάζει τὰ ἀδύνατα ἄτομα. Φυσικά, πλήρης εἶναι ἡ συμπάθεια πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ζωῆς, ὅπως ὁ μικρὸς Γερασιμάκης, ὁ ἀχθοφόρος τῶν λουλουδιῶν, μὲ τὸ ὄνειρο τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου.

Γενικά, μέσ' ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ κ. Γλέζου ἀναδύονται ἀγαθὰ αἰσθήματα γιὰ τὸν συνάνθρωπο καὶ αἰσθάνεται κανεὶς σὰν σ' ἕνα ἥσυχο ἀκρογιάλι.

Ἰδιαιτέρως, ὁ ἁπλὸς ἄνθρωπος εἶναι ἰδεώδης γιὰ τὸν συγγραφέα. Στὸ διήγημα γιὰ τὸ «σακκάκι σμόκιν» τοῦ ἄλλοτε ἀσήμου διανοουμένου, ποὺ καταλήγει στὰ παλιατζίδικα, συλλογίζεται : «Δὲν εἶναι κάτι τρομερὸ ἡ λησμονιά. Ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων εἶναι οἱ λησμονημένοι. Γιατὶ τάχα κάποιοι πρέπει νὰ ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ ἐπιζήσουν, τὴν ἔπαρση νὰ θέλουν να ἐπιζήσουν; Κι' ὕστερα, ποιος ξερει μήπως δὲν εἶναι καλύτερη ἡ σιωπηλὴ κόγχη τῆς ἀνωνυμίας, ἡ ὁμοιομορφία μιᾶς ἐργατικῆς φορμας, αὐτῆς τῆς γαλάζιας ἢ τῆς χακὶ φορμας, ποὺ κατὰ δεκαδες πουλοῦν τα ἑτοιματζήδικα τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς; .

Γενικώτερα, ἀπο κάθε ἄνθρωπο τῶν πολεων, προτιμᾶ τὸν ἀγρότη. «Ποσο πιο ἀληθινοὶ —γράφει στοὺς «Ξερριζωμένους»— μπορούσαμε νὰ ειμαστε ὅλοι αὐτοὶ οἱ φτωχοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἀναπνέουμε ὁ ἕνας τὸ χνῶτο τοῦ ἄλλου μέσα σ' αὐτὸν τὸν κλειστὸ χῶρο, ἂν στὴν ἀνοιξιατικη βραδιὰ ξαπλώναμε τὰ κουρασμενα σώματά μας στὸ χῶμα ἑνὸς μικροῦ χωραφιοῦ καὶ κουβεντιάζαμε για τὴν λίγη σοδειά, ποὺ περιμέναμε ἀπὸ

τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ! Καὶ πόσο πιὸ φυσικοὶ θα εἴμαστε, ἂν πεινούσαμε λίγο, ἂν κρυώναμε λίγο καὶ νοιώθαμε εὐτυχία μ' ἕνα κομμάτι ψωμὶ καὶ μὲ ἕνα χοντρὸ χωριάτικο ἔνδυμα!

Ι. Π ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ :

Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ θάλασσα, ποιήματα.

Ὁ ποιητὴς ταυτίζει τὸν ἄνθρωπο μὲ τη θάλασσα, ποὺ ἐπλάσθηκε «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του». Ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ θάλασσα καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ παίγνιό της. Ἀλλὰ θάλασσα εἶναι καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, με ὅλες τὶς μεταπτώσεις. Στὸ τέλος, μια θάλασσα, το «μέγα πέλαγος», εἶναι καὶ τὸ μέλλον ζωῆς καὶ ἀνθρώπου.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀλληγορική, ὁ ποιητὴς μᾶς δίνει 25 ποιήματα σφιχτα δεμενα μεταξύ τους. Τὸ γλωσσικό του ὄργανο εἶναι ἀνάλογο καὶ ἐπιτυγχάνει νὰ μεταδώση τὴν αἴσθησι τοῦ ἀσταθοῦς, τοῦ μεταβλητοῦ, τῆς τελείας ἀνατροπῆς τῶν καταστάσεων καὶ διαθέσεων. Εἶναι ἕνα ποιητικὸ παιχνίδι δροσερο καὶ δραματικὸ συνάμα.

Ἔτσι, ἡ θάλασσα εἶναι στὴ συνέχεια ρηχή, βαθειὰ καὶ ἀπύθμενη, αἴθρια, γελαστή, γαλήνια καὶ ἄγρια, με τον ζέφυρο δροσίζει καὶ ξαφνικὰ βρυχᾶται, αὐλὸς ὁ γιαλός, τοῦ ἀργοναύτη ἡ θάλασσα πλαγίαυλος καὶ τὸ πέλαγος χαλκὰ ἀλαλάζοντα... Καὶ ὁ ἄνθρωπος χαίρει στὸ γιαλό, στὸ πέλαγος χαροπαλεύει, καλός, καλοκάγαθος, ἄνθρωπος, ἀπάνθρωπος, εὔξεινος καὶ ἄξενος, βαθύς, ἀβαθής, στοχαστὴς ἀπροσμέτρητος, πλαστουργὸς καὶ πλάσμα, μύθος, στίχος, ἦχος, δέρνεται πάντα σὲ μιὰ θάλασσα, στὸ πέλαγος τῆς θάλασσας ἢ στὸ μέσαθε πέλαγος τοῦ ἀνθρώπου, ἔποικος - ἄποικος...

ΦΟΝΤΑ ΚΟΝΔΥΛΗ :

Ὁ γείτονας Ἡρόστρατος, διηγήματα.

Ὁ συγγραφεύς, ἠθοποιὸς τοῦ θεάτρου Ροντηρη, παρουσιάζει τὴν δευτερη συλλογὴ διηγηματων του. Εἶναι μιὰ προσπάθεια ψυχογραφίας ἀντικοινωνικῶν τύπων ἀπὸ διαστροφῆς μέχρι ἐγκλήματος καὶ τρέλλας. Ἡ ἀτμοσφαιρα δὲν εἶναι ἐφιαλτικη ἁπλῶς, ὅπως ἀναφέρει ἡ διαφήμισις τοῦ εξωφύλλου, ἀλλα καὶ ἀηδιαστική. Ἡρωές του εἶναι δίποδα κτήνη, χωρις καμμια δικαίωσι, καμμια λύτρωσι. Στο πρῶτο ἀπο τὸ διηγήματα τῆς σειρᾶς («Το σκιάχτρο») σαν να φωτίζεται τὸ δρᾶμα προς τὸ τέλος, με την ἀνακάλυψι τοῦ φονιᾶ, ὅτι ὁ εχθρος ζῆ μέσα μας καὶ ἐκεῖ, μέσα μας, πρέπει να νικηθῆ. Ὡστόσο πρόκειται για μια φευγαλέα στιγμή. Καὶ ὁ εγκληματίας αὐτοκτονεῖ, ἀνίκανος ἢ ἀδιάφορος γιὰ μια δημιουργικὴ πάλη.

Τὸ γράψιμο σχετικῶς ὁμαλό, ἀλλα ἡ ὅλη πλοκὴ ἀρνητική, δὲν ὁδηγεῖ πουθενά.

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΓΚΥΛΩΤΟΙ ΣΤΑΥΡΟΙ

Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «ἀνεκάλυψε» στὰ κιγκλιδώματα τοῦ Ἀρείου Πάγου . . 880 ἀγκυλωτοὺς σταυρούς, ποὺ πρέπει «νὰ ξηλωθοῦν ἀμέσως», γιατὶ εἶναι «ἀπαίσια σήματα τοῦ αἱματοβαμμένου Ναζισμοῦ».

Καθὼς εἶναι γνωστόν, τὸ μέγαρον, ὅπου σήμερα στεγάζεται τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῆς Χώρας, εἶναι τὸ «Ἰλίου μέλαθρον» τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Ἐρρίκου Σλῆμαν, ποὺ κτίσθηκε πρὸ . . 80 καὶ πλέον ἐτῶν. Καὶ δὲν μπορεῖ οἱ ἀγκυλωτοὶ σταυροὶ νὰ εἶναι . . χιτλερικοί!

Ὁ ἀγκυλωτὸς σταυρὸς τρομπήρηξε τοῦ Χίτλερ, ὁ ὁποῖος, λένε, εἶδε τὸ πανάρχαιο αὐτὸ σύμβολο σ' ἕνα παληὸ μοναστήρι καὶ τὸ δανείσθηκε, χωρὶς νὰ ἔχῃ συνείδησι τοῦ συμβολισμοῦ του.

Κατ' ἀρχὴν ὁ ἴδιος ὁ σταυρός, ὁ ἁπλὸς σταυρός, (δηλ. μία γραμμὴ κάθετη στὸ μέσον ἄλλης ὁριζοντίου) εἶναι ἀρχαιότατον σύμβολον, πολὺ πιὸ παληὸ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό. Μὲ λίγα λόγια, συμβολίζει τὴν κοσμικὴ δημιουργία, διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ πνεύματος (κάθετος) ἐπὶ τῆς ὕλης (ὁριζόντιος). Ἡ κάμψις τῶν ἄκρων τοῦ σταυροῦ μᾶς δίνει τὴν «σβάστικα», ἡ ὁποία ἐπίσης, δ ὲ ν εἶναι τὸ χιτλερικὸν σύμβολον. Ὑπάρχει βασικὴ διαφορά. Στὴν γνήσια σβάστικα ἡ κάμψις ἢ ἀγκύλωσις τοῦ σταυροῦ γίνεται πρὸς τ' ἀριστερά, σχηματίζοντας ἕνα τροχὸν κινούμενον πρὸς τὰ ἐμπρὸς — καὶ αὐτὸ εἶναι σύμβολον προόδου καὶ συνεργασίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θεῖον. Ὅταν ἡ κάμψις γίνεται πρὸς τὰ δεξιὰ (καὶ α ὐ τ ὸ ἦτο τὸ χιτλερικὸν ἔμβλημα), ἡ κίνησις τοῦ τροχοῦ γίνεται πρὸς τὰ ὄπισθεν, ὁπότε εἶναι σύμβολον ἀντιδράσεως, ἀρνήσεως, σύμβολον τοῦ Κακοῦ.

Στὸ μέγαρον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἂν προσέξῃ κανεὶς θὰ ἰδῇ τὸν κεκαμμένο σταυρὸ σὲ ἀ μ φ ό τ ε ρ ε ς τὶς μορφές. Πιθανόν, ὁ Ἐρρῖκος Σλῆμαν νὰ ἤθελε νὰ συμβολίσῃ τὴν πάλη τῶν δυνάμεων τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ.

ΕΛΕΥΣΙΝΑ

Ὁ εἰδικὸς ἀρχαιολογικὸς συντάκτης τῆς «Καθημερινῆς» κ. Μίλτος Παρασκευαΐδης γράφει ὅτι ἐκτίθεται διὰ τὸ κοινὸν εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἐλευσῖνος γύψινον πρόπλασμα ἀναπαραστάσεως τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης.

Τὸ πρόπλασμα παρουσιάζει μὲ μεγίστη ἀκρίβεια καὶ εἰς τὰς ἀναλογίας του μὲ τὰ φυσικὰ μεγέθη, τὸ Ἱερὸν τῆς Ἐλευσῖνος ὅπως ἦτο εἰς τὸ ζενὶθ τῆς οἰκοδομικῆς του ἀναπτύξεως κατὰ τὸν 2ον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα.

Τὸ Ἱερὸν περιεβάλλετο πάντοτε διὰ τειχῶν, ὁ περίβολος τῶν ὁποίων ἐπεξετείνετο κατὰ τὰς διαφόρους ἐπεκτάσεις του ποὺ ἔγιναν εἰς αὐτό.

Εἰς τὸ γύψινον πρόπλασμα βλέπομεν μέσα εἰς τὸν περίβολον τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος ὡς μεγαλυτέραν ἐπιβλητικὴν οἰκοδομὴν τὸ Τελεστήριον, ποὺ εἶχε τότε διαστάσεις περίπου 48Χ50 μέτρων καὶ ἀπετέλει τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐτελοῦντο καὶ τὰ θεάματα τῶν μυστηρίων.

Ὁ ἤδη διευθυντὴς τῶν ἀνασκα-

φῶν κ. Τραυλὸς ἔχει καθορίσει διὰ τῶν ἐρευνῶν του καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Σταδίου τῆς Ἐλευσῖνος νοτίως τοῦ Ἱεροῦ καὶ τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως, τὴν θέσιν τοῦ θεάτρου της περὶ τα 350 μέτρα δυτικῶς τοῦ Τελεστηρίου, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν σημερινῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τὴν θέσι τοῦ ἀρχαίου Ἱπποδρόμου περὶ τα 300 μέτρα βορειοδυτικῶς τοῦ Τελεστηρίου.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας ποὺ διηύθυνεν ἡ κ. Μαρία Ἀναγνωστοπούλου, ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἠρευνήθησαν μεταξὺ ἄλλων σαρκοφάγοι, πάρα πολλαὶ «πυραὶ» καὶ ὀρθογώνιοι κιβωτιόσχημοι τάφοι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχαν χρησιμοποιηθῆ κατα τοὺς τελευταίους ρωμαικοὺς χρόνους καὶ ἀνάγλυφα ἀπο προγενεστέρους ταφους.

Ἰδιαίτερη ἐντύπωσι προκαλεῖ μία συστας ἀπο κεραμοσκεπεῖς τάφους τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων, οἱ νεκροὶ τῶν ὁποίων, παρ' ὅλον ὅτι εἶχαν πτωχικὰ νεκρικὰ στολίδια ἔφεραν εἰς τὴν κεφαλη χρυσῆ ταινία, ὑπάρχει δὲ εἰς τὴν ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς κεραμίδος ἑνὸς τοιούτου ταφου ἡ ἐπιγραφὴ «Δημητρος», ἀπὸ την ὁποία προέκυψε ἡ ἔνδειξις ὅτι προκειται περὶ ἀξιωματούχων τοῦ ἱεροῦ τῆς Δημητρος καὶ Περσεφόνης.

Μερικα ἀπο τα κρανία ποὺ φέρουν χρυσοῦς στεφάνους ἐξήχθησαν ἀπὸ τοὺς ταφους με μεγάλη προσοχή, καὶ ἐξητάσθησαν προκαταρκτικῶς ὑπο τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀνθρωπολογίας Ἀρη Πουλιανοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπο τοῦ παρελθοντος ἔτους ἐπιστημονικος σύμβουλος τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ ἔχει τελευταίως ἐκλεγῆ μέλος καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας Φυσικῆς Ἀνθρωπολογίας. Ὁ καθηγητης Πουλιανος προκειται να ἐξεταση συστηματικα το νέο ἀνθρωπολογικο ὑλικο τῆς νεκροπολεως τῆς Ἐλευσῖνος ὅταν ὑπὸ εἰδικοῦ εἰς τα χρυσᾶ ἀντικείμενα ἐπιστημονος ἀφαιρεθοῦν με προσοχη και ἐπιτηδειοτητα οἱ χρυσοὶ στέφανοι τῶν κρανίων που ὑποτίθεται ὅτι ἀνήκουν εἰς ἀρχιερεις τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων.

ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ

Καὶ ἐφέτος ἔγινε ἡ καθιερωμένη πια πυροβασία στὸν Λαγκαδᾶ, τὴν Ἁγία Ἑλένη Σερρῶν καὶ τὴν Μαυρολεύκη Δράμας, μὲ μεγάλη ἐπιτυχία καὶ πιὸ μεγάλη δημοσιότητα (παρηκολούθησαν τὴν ἐφετεινὴ τελετὴ συνεργεία τηλεοράσεως Ἡν. Πολιτειῶν, Καναδᾶ, Ἰταλίας, Γερμανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας).

Χορεψαν γυμνόποδες στὴ φωτιὰ 15 «ἀναστενάρηδες», ἐκ τῶν ὁποίων ἕνας ἄνδρας 56 ἐτῶν καὶ μιὰ γυναίκα 28 ἐτῶν γιὰ πρώτη φορά.

Συνεκεντρώθη μεγάλη ποσότης καυσοξύλων εἰς τὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ λύρα καὶ τὸ νταούλι, ποὺ ἔφεραν μαζί τους οἱ ἀναστενάρηδες ἄρχισαν τὸ μονοτονο ἐθνικὸ μοτίβο τοῦ χοροῦ. Ἀμέσως μολις προσκύνησαν το Ἅγιο, οἱ νεοαφιχθέντες κατελήφθησαν ἀπὸ ἕνα εἶδος ἐκστάσεως καὶ ἄρχισαν νὰ χορεύουν ρυθμικὰ μέσα εἰς τὸ κονάκι, ὅπου φυλάσσεται ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, ἐνῶ ἄλλες ἀναστενάρισσες ἄναβαν λαμπαδες καὶ ἐθύμιαζαν μὲ κατάνυξιν. Ὁ μονοτονος καὶ ρυθμικὸς χορὸς ἄρχισε ἀπὸ τὴν 1ην μ.μ. περίπου, ἐνῶ ἔξω εἰς τὴν αὐλη ἔκαιγε ἡ τεράστια φωτιά. Οἱ ἀναστενάρηδες εἶχαν περιέλθει εἰς ἔκστασιν καὶ ἐξέβαλον, καθὼς ἐχόρευον, ἄναρθρες κραυγες, ὥστε ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα να ἐπηρεάζεται ἀπὸ ἕνα εἶδος μυστικοπαθείας καὶ δέους. Περὶ τὴν 4ην ἀπογευματινην ἀπο τὴν τεραστία ἀνθρακια τῆς αὐλῆς ἐκλύετο τόση θερμότης, ὥστε ἀπεμάκρυνε εἰς ἀρκετὴν ἀποστασιν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, οἱ ὁποῖοι εἶχον συγκεντρωθῆ δια να παρακολουθήσουν τὸ θέαμα. Τοτε ἄρχισαν να ἐξέρχωνται ἀπὸ το κονάκι οἱ ἀναστενάρηδες γυμνοποδες.

Οἱ καταπληκτικὲς ἰδιοτητες τῶν ἁπανταχοῦ «ἀναστενάρηδων», νὰ ἠμποροῦν νὰ χορεύουν μέσα στη φωτιά, πάνω στὰ ἀναμμένα κάρβουνα, προκαλοῦν ζωηρες καὶ ἀντιφατικὲς συζητησεις μεταξὺ ἐπιστημονικῶν αὐθεντιῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσε-

ως, ἀκαδημαικῶν καὶ διδακτόρων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

Οἱ Σοβιετικοὶ σοφοί, δὲν εἶχαν, βεβαίως, ὑπ' ὄψιν εἰδικῶς τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων ἀναστενάρηδων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, διότι ἀνεξαρτήτως ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν ἄρχισε, τὸ ζήτημα εἶναι γενικὸν καὶ ἀφορᾶ ὅλους τοὺς ἀναστενάρηδες. Ἀπὸ ποῦ οἱ ἰδιότητες τῶν ἀναστενάρηδων; Πρὸ ὀλίγου καιροῦ τὸ σοβιετικὸ περιοδικὸ «Ὁ γῦρος τοῦ κόσμου» ἐδημοσίευσε μία περιγραφὴ ἱεροτελεστίας σ' ἕνα νησὶ τοῦ εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ποὺ ἄρχιζε ἔτσι:

«Ἐπλησίασαν στὴν πυρὰ ποὺ φωτίζει δύο κόκκινους κύκλους ποὺ ἀναβοσβήνανε ἀπὸ τὰ ριγμένα ἐκεῖ ἀναμμένα κάρβουνα. Ἐπροχώρησε ὁ πρῶτος χορευτής, ποὺ πειθαρχῶντας σὲ κάποιο ρυθμό, μπῆκε κατευθεῖαν στὰ καιόμενα κάρβουνα καὶ συνέχισε τὸν χορό του πάνω στὴν πυρά. Πίσω του ἀκολούθησε δεύτερος. Σηκώνοντας δέσμες ἀπὸ σπίθες ἄρχισε ρυθμικὰ νὰ πατάει πάνω στὰ ἀναμμένα κάρβουνα μὲ τὰ ξυπόλυτα πόδια του. Ὁ τρίτος ἔβαλε ἥσυχα τὸ γυμνὸ χέρι του στὴ φλόγα τῆς πυρᾶς, ἔβγαλε ἕνα πυρακτωμένο αἰχμηρὸ ὄργανο καὶ ἄρχισε νὰ τὸ περιστρέφει σὰν μιὰ λάμα γύρω ἀπὸ τοὺς γυμνοὺς μηρούς του... Ὕστερα ἀπέθεσε στὴ γῆ ἕνα γιαταγάνι, τόσο πυρακτωμένο, ποὺ ἔλαμπε σὰν τὸ φῶς τοῦ ρουμπινιοῦ καὶ τὸ πάτησε, κρατῶντας ἐκεῖ τὸ πόδι μέχρι ποὺ ἐκρύωσε τὸ σίδερο».

Αὐτὴ ἡ περιγραφὴ προεκάλεσε σφοδρὲς συζητήσεις στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι.

Ὁ δρ Σάνινκωφ ἀποδίδει τὶς ἰδιότητες τῶν ἀναστενάρηδων νὰ χορεύουν πάνω σὲ ἀναμμένα κάρβουνα σὲ δύο ὑποθέσεις: 1) Στὴν προστασία ποὺ δίδει τὸ ξερὸ καὶ σφιχτό, κερατῶδες στρῶμα τῆς πατούσας σ' ἐκείνους ποὺ περπατοῦν ἀνέκαθεν ξυπόλητοι. 2) Σὲ προστατευτικὲς ἰδιότητες ποὺ ἔχει τὸ δέρμα καὶ ποὺ ἀκόμη τὶς ἀγνοοῦμε, ὅπως π.χ. ἀγνοούσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ μποροῦν νὰ βλέπουν μὲ τὰ δάκτυλα τῶν χεριῶν, μὲ τὴν γλῶσσα καὶ τὴν ράχη!

Ἐξ ἄλλου ὁ ἀκαδημαικὸς Μπούτνικοφ ἀποκλείει τὴν αὐθυποβολή, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ δώση καμμία προστασία στὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό, ὅταν πρόκειται γιὰ θερμοκρασία 500—600 βαθμῶν. Τὴν ὑπόθεσι τῆς μετατροπῆς τῆς θερμότητος σὲ ἠλεκτρισμὸ βρίσκει ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ ἀναπόδεικτη ἀκόμη. Τὸ μυστικὸ τοῦ «θαύματος» τῶν ἁπανταχοῦ ἀναστενάρηδων ἐπιχειρεῖ νὰ τὸ ἐξηγήση. 1) Μὲ τὸ ὅτι μαζὶ μὲ τὰ ξερὰ ξύλα καὶ τὰ χαμόκλαδα ρίχνονται πιθανῶς στὴν πυρὰ καὶ πορώδεις, ἀσβεστώδεις πέτρες, ποὺ εἶναι καλὰ θερμοαπομονωτικὰ ὑλικά. Πιθανὸν οἱ ἀναστενάρηδες νὰ χορεύουν πάνω σὲ τέτοιες πέτρες. 2) Μὲ τὸ ὅτι οἱ πατοῦσες πολλῶν ἀνθρώπων, ποὺ ζοῦν φυσικὴ ζωὴ στὴν Ἀφρική, στὴ Νότιο Ἀμερικὴ καὶ στὴν Ἀσία, ἔχουν σχηματίσει ἀπὸ τὴν ξυπολησιὰ κερατῶδες προστατευτικὸ στρῶμα. 3) Μπορεῖ, τέλος, οἱ ἀναστενάρηδες προτοῦ μποῦν στὴν πυρά, νὰ ἔχουν ἀλείψει τὰ πόδια τους καὶ τὸ σῶμα τους μὲ εἰδικὲς προστατευτικὲς οὐσίες.

Ὁ δρ τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν Α. Β. Ριούμιν ἀναφέρεται στὴν ὑπάρχουσα θεωρία, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μία τέλεια βιομηχανὴ καὶ παραδέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς μετατροπῆς τῆς θερμικῆς ἐνεργείας σὲ ἠλεκτρική. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ ἰδιότητα αὐτὴ τῆς μετατροπῆς τῆς θερμικῆς ἐνεργείας σὲ ἠλεκτρική, παρατηρεῖται σὲ ὡρισμένα φίδια, ἐφωδιασμένα μὲ εἰδικὰ θερμοόργανα. Μὲ ἐλάχιστα θερμότητα ποὺ ἀκτινοβολοῦν τὰ φίδια αὐτά, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ βρίσκουν τὰ θύματά τους. Ἀλλὰ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι παρόμοια ἱκανότητα; ἐρωτᾶται ὁ δρ Ριούμιν.

Πάντως, τὸ πιὸ ἀξιόλογο ἀπὸ τὰ κατορθώματα τῶν ἀναστενάρηδων θεωρεῖ ἐκεῖνο μὲ τὸ πυρακτωμένο γιαταγάνι, ὅπου τὸ πατοῦν μέχρι νὰ κρυώση! Ἡ ἐπιστήμη, λέγει, ὀφείλει νὰ ἐξιχνιάση αὐτὸ τὸ μυστήριο.

ΤΑΜ - ΤΑΜ

Ἐγράφη σὲ ἰταλικὸ περιοδικὸ γιὰ τὶς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ:

«Γιὰ νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς πιστοὺς στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, οἱ πατέρες τῆς Συνόδου (ἔπειτα ἀπὸ συζητήσεις, ταλαντεύσεις καὶ συγκρούσεις) προχώρησαν, ὄχι μόνο στην ἁπλοποίησι τῶν λειτουργικῶν κανόνων, ὄχι μόνο παραχώρησαν κάποια πρωτοβουλία στοὺς κοσμικοὺς στην λειτουργία τῆς ἐκκλησίας, ἀλλα ἀκομα καὶ ἐπέτρεψαν στὶς χῶρες τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς να συμπεριλάβουν τὶς κατὰ τόπους «εἰδωλολατρικὲς» τελετὲς στὴν ἀδιάλλακτα αὐστηρὴ καθολικὴ λειτουργία. Στην τρίτη ὁλομέλεια τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀκούσαμε τοὺς ἤχους τοῦ ταμ - ταμ στὸν καθεδρικὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου...».

Ἀλλά, οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον... Τέτοιες «υἱοθετήσεις» εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων ἔχουν γίνει καὶ στὸ παρελθόν, μέσα στην χριστιανικὴ θρησκεία. Καὶ ἔθιμα παληὰ φόρεσαν νέο ἔνδυμα καὶ νέοι ἅγιοι πῆραν τὴ θέσι τῶν παλαιῶν...

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΤΟ Η ΕΚΡΗΞΙΣ...

Καὶ ἄλλα ἀστρονομικὰ στοιχεῖα ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν γνωστὴν κοσμογονικὴ θεωρία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν τὸ Σύμπαν προῆλθεν ἐκ μιᾶς μόνης προκατακλυσμιαίας ἐκρήξεως. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι ἀποτέλεσμα νεωτέρων παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν πρὸ ἔτους ἀνακαλυφθεισῶν ἰσχυροτάτων πηγῶν ἀκτινοβολίας Χ εἰς μέγα βάθος ἐντὸς τοῦ Σύμπαντος, τῶν ὁποίων οὐδεμία ἔχει εὑρεθῆ μέχρι τοῦδε εὔλογος φυσικὴ ἐξήγησις.

Ὅπως ἐδήλωσεν ὁ δόκτωρ Φεήντμαν, ἐμπειρογνώμων στὴν ραδιοαστρονομία, τὰ ἀνακαλυφθέντα σώματα ἐκπέμπουν ἐνέργεια ἰσχυρότερη τοῦ ἡλίου κατὰ δέκα δισεκατομμύρια φορές! Ἴσως ἀποτελοῦν γιγαντιαῖα θραύσματα τοῦ ἀρχικοῦ πυρῆνος κοσμικῆς ὕλης, ὁ ὁποῖος διεσπάσθη πρὸ δισεκατομμυρίων ἐτῶν διὰ νὰ σχηματίσῃ τὸ σύμπαν.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ὁ βαρῶνος φὸν Μπλόμπεργκ, μιλῶντας στὸ παγκόσμιο συνέδριο θρησκειῶν, στὴν Ἰνδία, εἶπε μεταξὺ ἄλλων:

«Στὴν διαδοχὴ τῶν πολιτισμῶν ἡ θρησκεία προσέλαβε διάφορα χρώματα. Σοφοί, προφῆται, κληρικοὶ καὶ διδάσκαλοι χρησιμοποιοῦν διαφορετικὴν ὁρολογία. Ὡστόσο, ὅλοι συμφωνοῦν εἰς τὰ οὐσιώδη. Εἶναι ἀνάγκη πιὰ νὰ ὑπάρξη καλύτερη κατανόησις διὰ μέσου τῆς θρησκείας, παρα τὶς διαφορὲς ποὺ παρουσιάζει σ' ὅλο τὸν κόσμο, γιατὶ εἶναι διαφορὲς εἰς τὰ μὴ οὐσιώδη. Πρέπει ὅλοι νὰ συνεργασθοῦμε, μὲ ἀμοιβαῖο σεβασμὸ τῶν πίστεων, γιὰ τὴν ἑδραίωσι τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ τὴν ἐπικράτησι τῆς ἀγάπης —τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ! Για τὴν ἀγάπη ἔχουν ἀκουσθῆ ἀρκετὰ κηρύγματα καὶ τώρα χρειάζεται δρᾶσις. Τὰ λόγια εἶναι ἀκνηρά, αἱ πράξεις εἶναι εὔφραδεῖς καὶ πείθουν. Ὁ κόσμος, μ' ὅλες τὶς οἰκογένειες τῶν ἐθνῶν του, ζητᾶ ἀγάπη —τὸ βάλσαμο σώματος καὶ ψυχῆς».

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, (Τ. 122), Πλ. Κλαυθμῶνος, εἶναι ἀνοικτὰ τὸ καλοκαῖρι μόνον καθε Παρασκευὴ 11 π.μ. — 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ μὲ ταχ. ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως. Πίσω ἀπὸ τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς νὰ γράφεται λακωνικὰ ὁ λόγος ἀποστολῆς τῶν χρημάτων.

ΕΙΣ ΟΣΟΥΣ ἐνδιαφέρονται νὰ συμπληρώσουν τὴν σειράν, ὑπενθυμίζομε, ὅτι ἡ τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν εἶναι 50 δρχ. Τιμὴ τεύχους δρχ. 10. Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη Νο 1, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 15, 23, 25, 28, 29, 33.

ΚΥΠΡΟΣ : Ἀντιπρόσωπος τοῦ «Ἰλισοῦ» δι' ὁλόκληρον τὴν Κύπρον «Βιβλιοπωλεῖον Ἀντων. Στυλιανοῦ Λεμεσὸς — Κύπρος».

ΧΩΡΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ. Τεύχη τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν εἴτε νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν εἴτε νὰ μᾶς δώσουν ἀπ' εὐθείας τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Βασ. Γούναρης, Λ. Κηφισίας 80
Παντ. Δεπούντης, Αἰγαίου 23, Ν. Σμύρνη.
Θεοχ. Θεοχαρίδης, Β. Σοφίας 85
Ἐλφρίδα Κατεβαίνη, Βασ. Ἀλεξάνδρου 23
Ἀντών. Κρητικόπουλος, Φιλαδελφείας 3
Ἑλ. Λύκου, Μακρινίτσας 10
Ἀλέξ. Λοΐζος, Μεσολογγίου 6α
Στ. Λουμπέρης, Ἕβρου 97
Μιχ. Μιχαλόπουλος, Ἀχαρνῶν 1
Δημ. Παλαιολόγος, Φρυνίχου 4
Κλ. Πρεβελεγγιάδης, Ἐπικούρου 10
Ἀθ. Πρωτοπαπᾶς, Κυκλοβόρου 4
Δομ. Σκανδάλης, Ὁμήρου 8

ΜΕΤΚΟ

Κων Σταματελλᾶτος, Δικηγόρος, Ἀμερικῆς 15
Δ. Σκοτσανίτης, Ἀριστοτέλους 40
Γιολ. Στεφανίδου, Κυψέλης 100
Καίτη Στουρνάρα, Δαμάρεως 113
Νικ. Τσαμαδός, Π. Νιρβάνα 7, Φιλοθέη
Ντῖνος Τσαπάρας, Διευθυντὴς Ὑπηρεσίας Ἀζώτου
Δημ. Χριστόπουλος, Μονῆς Κόκου 8, Οἰκ. Παπάγου

ΕΠΑΡΧΙΩΝ:

Βασ. Ἀλεξόπουλος, Δικηγόρος, Καλαμάτα
Νικ. Δομένης, ΣΤΓ 1007
Νικ. Καβάκλογλου, 40 Ἐκκλησιῶν 3, Ἔδεσσα
Νίκη Κανάκη, Δικηγόρος, Ν. Φωκᾶ 30, Θεσσαλονίκη
Γ. Καταφυγιώτης, Π. Μελᾶ 22, Κομοτινὴ
Ἰωάν. Λυγούρας, Κουντουριώτου 25, Θεσσαλονίκη
Δημ. Μακρῆς, Βενιζέλου 21, Ἀλεξανδρούπολις
Ἀλοΐσιος Πέττας, Γεωπόνος, Πάτραι
Νικόλ. Ρέγκος, Αἰμιλιανοῦ 25, Θεσσαλονίκη
Ἑρμῆς Ἰωαννίδης, Κων)πολις
Χρῖστος Ἰωαννίδης, Κων)πολις

ΟΙ ΔΕΛΦΟΙ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Μᾶς γράφει ὁ συνεργάτης μας κ. Παναγ. Ζέρβας:

Στὰς 28 Μαρτίου θεμελιώθηκε στοὺς Δελφοὺς τὸ Πνευματικὸ Κέντρο. Σύμφωνα μ' ὅσα γράψανε οἱ ἐφημερίδες, οἱ ὁμιλητὲς τὸ καθώρισαν ὡς Εὐρωπαϊκό, ἴσως ἐπειδὴ γιὰ τὴν ἵδρυσή του πῆραν μέρος μόνον Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Ἂν ἐπρόκειτο γιὰ εὐρωπαϊκὸ πνευματικὸ κέντρο, τόσον ἡ κυβέρνηση, ὅσον καὶ ὁ Δήμαρχος Δελφῶν δὲν θὰ ἔπρεπε ποτὲ νὰ δεχθοῦν νὰ ἱδρυθῆ στοὺς Δελφούς. Καὶ εἶναι ἐξ ἴσου λυπηρόν, ὅτι ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεση, ἐπίσημοι Ἕλληνες ὁμιλητὲς δὲν κατάλαβαν σὲ τί ὀλίσθημα ἔπεφταν μὲ τὸ νὰ ἐκθειάζουν αὐτὴ τὴν ἵδρυση ἐκεῖ. Οἱ Δελφοὶ εἶναι κέντρον τοῦ κόσμου καὶ ὄχι τῆς Εὐρώπης. Ἂν οὔτε ἡ κυβέρνηση, οὔτε οἱ ὁμιλητὲς δὲν ξέρουν τὸν μῦθο τῶν δύο ἀετῶν, δὲν εἶδαν οἱ ἐκπρόσωποί της καὶ οἱ ὁμιλητὲς τον ὀμφαλό, τὸ πρῶτο ἄγαλμα, μόλις θὰ ἀνεβήκανε τὴ σκάλα τοῦ Μουσείου ; Δὲν πρόσεξαν, οὔτε κἂν ἐκεῖνον τὸν ἀνακαινιστὴ τῆς δελφικῆς ἰδέας, τὸν Ἄγγελο Σικελιανό; Μὲ το νὰ περιορισθῆ τὸ πνευματικὸ κέντρο σὲ εὐρωπαϊκὸ καὶ ὄχι σὲ παγκόσμιο δὲν δείχνεται εἴτε ἄγνοια, εἴτε φιλαυτία, ὅ,τι δηλ. θέλησαν καὶ ἐπεδίωξαν οἱ Δελφοὶ νὰ γκρεμίσουν μὲ τὸ Ἀπολλώνιο Φῶς;

ΠΑΝΑΓ. ΖΕΡΒΑΣ

ΣΕ ΚΟΣΜΟΥΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ

Σταμ. Κοίκης, Διευθυντὴς Ο.Τ.Ε., Θεσσαλονίκη.
Ἰωάν. Κωνσταντινίδης, ἰατρός, Ἀλεξανδρούπολις.
Σ. Νεστορίδης, ἰατρός, Δράμα.
Παντ. Καπελάκης, Ἀθῆναι.
Κλεόβ. Μίσσιος, Ἀθῆναι.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Δρ. Ἰω. Ν. Λάμπαση : Ἱστορικαὶ Ἰατρικαὶ Μελέται, Ἀθῆναι 1966.
Ἰουλίας Δαβάρα : Μὲ τοὺς ἀνθρώπους, (διηγήματα), Ἀθῆναι 1965.
Κυρ. Μητσοτάκη: Πρόσωπα καὶ Τόποι, Ἀθήνα 1966.
Φιλ. Φάλμπου: Ὁ Μικρασιάτης ζωγράφος Εὐάγ. Ἰωαννίδης, Ἀθῆναι 1965.
Γ. Καψωμένου : Χατζη - Μιχάλης Γιάνναρης (1866 - 1898), Χανιὰ 1966.
Δημ. Κάββουρα : Κάλμα, (διηγήματα), Πάτρα 1966.
Χάρη Μπαλόγλου: Χρησμοὶ (ποιήματα), Μελβούρνη 1966.
Α. Θ. Νικολαΐδη: Ἡ πεῖρα καὶ ἡ πυρὰ (ποιήματα), Ἀθῆναι 1965.
Paola Huber : Georg Themistokles Malteso, 1966.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δωδεκάτη Ὥρα, Ἑλικώνας, Εὐβοϊκὸς Λόγος, Ἠπειρωτικὴ Ἑστία, Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Κρῖκος (Λονδίνου), Παναθήναια, Πελεκάν, Σφίγξ, Ἐκκλησιαστικὰ Προβλήματα.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ εὐχαριστεῖ θερμῶς τοὺς φίλους του ποὺ ἀνταπεκρίθησαν στὴν παράκλησή του καὶ ἐνέγραψαν νέους συνδρομητάς. Παρακαλεῖ νὰ συνεχισθῆ ἐνεργητικὰ ἡ προσπάθεια ἐπεκτάσεως τοῦ κύκλου τῶν συνδρομητῶν.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν κυκλοφορεῖ στὰ περίπτερα καὶ στὰ πρακτορεῖα. Ἐγγραφῆτε συνδρομηταί διὰ νὰ λαμβάνετε ταχυδρομικῶς τὰ τεύχη. Ἐτησία συνδρομὴ δρχ. 50. Διεύθυνσις: Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι 122 Γραφεῖα ἀνοικτά κατὰ τὸ καλοκαῖρι μόνον κάθε Παρασκευὴ 11—1.

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ καὶ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 2—4
Τηλ.: 631.675